

วารสารวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN: 2392-5957

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 vol. 6 no. 1 January - June 2018

บทความวิชาการ

- หลักประกันคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีผู้ประกอบการธุรกิจผิดสัญญาบ้าน ชัชวรินทร์ ลีโรจนวุฒิกุล และ
สุนัย ทะคำสอน
- การพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์สาย รัชดาภรณ์ มรม่วง และ
วงศ์ตระกูลในทางกระบวนการยุติธรรม ปวีณา พวงศรี
- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาการเลี้ยงภาชีนำเข้ารถหูลู เลอพร ศุภสร
- ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน: วิทวัส อรรถนชัย
วิเคราะห์ผลกระทบในประเทศไทย
- พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์: กรณีความผิดฐานหมิ่นประมาท สัญลักข์ ปัญวัฒนลิขิต,
นันท์มนัส จันทราศัพท์ และ
คมสัน สีมดนตรี

บทความวิจัย

- มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี: ศึกษากรณีผู้ค้า ณัฐปภัสร ณรงค์กิจพานิช
ประเวณีในประเทศไทย
- ปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทยตามพระราช ณาณัฐภูมิ สารรักษ์
บัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478
- การเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการ สุมาลี วงษ์วิจิต,
สาขาการศึกษาตามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการที่มี สุนทร เฉลิมสันต์ และ
ต่อกฎหมายไทย แพรวพรรณ หลายปัญญา

คำพิพากษาฎีกาที่ 2077/2560

คำพิพากษาฎีกาที่ 8088/2560

คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน
ขอเป็นข้าราชการทุกชาติไป

แหล่งที่มา: ภาพจากงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้บันทึก

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์จันทร์ สิ้นศุภฤกษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์หริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.นที จิตสว่าง	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล	กรมราชทัณฑ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร พรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ไวกุณฐ์ ครองยุทธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์มานัส สมสวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์เลอพร มหิพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

อาจารย์อภิรักษ์ ปาसानะเก
อาจารย์จิรภัทร นันทเศรษฐ์

เลขานุการ

นายพงศกร ช่างทอง
นายไกรสร พันธุ์พงศ์แข็ง

บทบรรณาธิการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม และหนึ่งในภารกิจหลักที่ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องนั้นคือ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งดำเนินการตีพิมพ์บทความตามศาสตร์ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมาอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และเผยแพร่ผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดองค์ความรู้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งวารสารปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561 นี้ ได้รวบรวมบทความวิชาการและบทความวิจัย ล้วนเปี่ยมไปด้วยคุณภาพและทรงคุณค่ายิ่ง รวมทั้งมีคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจ ชวนผู้อ่าน น่าติดตาม สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งอาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

ทางกองบรรณาธิการคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความของวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งในทางวิชาการและวิชาชีพ โดยเฉพาะศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นศาสตร์แห่งผู้นำและมีส่วนขับเคลื่อนให้สังคมดำรงอยู่ได้ เพราะส่วนหนึ่งของสังคมย่อมต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งนับว่าเป็นศาสตร์ที่ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในยุคปัจจุบัน

ในท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนร่วมและทำให้วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประสบความสำเร็จและสามารถดำเนินการตามภารกิจหลักของคณะนิติศาสตร์ได้อย่างดียิ่ง นั่นคือการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการสู่สาธารณชนเพื่อสร้างสรรค์ศาสตร์แห่งภูมิปัญญาด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติสืบไป

อาจารย์ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล

บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

- หลักประกันคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีผู้ประกอบการธุรกิจผิดสัญญาบ้าน
Protection Safeguards for Consumers: In Case of Entrepreneur's
Non-compliance with Housing Contract
ชัชวรินทร์ ลิโรจนวุฒิกุล และ สุวนัย ทะคำสอน
Chartchawan Leerodanawutikun and Suwanai Thakumsorn..... 1
- การพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์สายวงศ์
ตระกูลในทางกระบวนการยุติธรรม
Identification of Disappearing Persons from DNA Test Together with
Family Tree Analysis Implication for Justice System
รัชดาภรณ์ มรม่วง และ ปวีณา พวงศรี
Rachadaporn Mornmoung and Paweena Puangsri..... 15
- อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรู
Economic Crime: A Case Study of Tax Evasion in the Luxury Imported
Vehicles
เลอพร ศุภสร
Lerporn Supasorn..... 27
- ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน: วิเคราะห์
ผลกระทบในประเทศไทย
Legal Problems of Mass Media Rights and Liberties Restriction: Analysis
of Effects in Thailand
วิหวัธ ออรัตนชัย
Withawat Orrattanachai..... 43

บทความวิชาการ (ต่อ)

- พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์: กรณีความผิดฐานหมิ่นประมาท
Electronic Evidence: Case Study of Defamation Offences
สัญลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, นันทมนัส จันทราศัพท์ และ คมสัน สีสมนตรี
Sanyalux Panwattanalikit, Nanmanut Chantrasup and Komsan Srihamontre 57

บทความวิจัย

- มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี: ศึกษากรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย
Legal Measures to Solve Prostitution Problem: Case Study of Prostitutes in Thailand
ณัฐปภัสร ณรงค์กิจพานิช
Natpapat Narongkitpanich..... 71
- ปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478
Problems in the Prevention and Suppression of Gambling in Thailand According to Gambling Act B.E. 2478
ณานัฐภูมิ สารรักษ์
Nanattaphum Samrak..... 85
- การเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการ สาขาการศึกษาตามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการที่มีต่อกฎหมายไทย
Preparation to Support the Effects of Free Trade of Educational Service Under the ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) Concerning with Trade and Service with Effects on Thai Law
สุมาลี วงษ์วิจิต, สุนทร เณลิมนันต์ และ แพรวพรรณ หลายปัญญา
Sumalee Wongwittit, Suntorn Chalermnan and Praewpan Laipanya 101

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

คำพิพากษาฎีกา

- คำพิพากษาฎีกาที่ 2077/2560..... 113
- คำพิพากษาฎีกาที่ 8088/2560..... 114

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ..... 115

การส่งบทความ..... 138

ขั้นตอนการตีพิมพ์..... 139

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์..... 140

หลักประกันคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีผู้ประกอบการผิดสัญญาบ้าน
Protection Safeguards for Consumers:
In Case of Entrepreneur's Non-compliance with Housing Contract

ชัชวรินทร์ ลิโรจนวุฒิกุล¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
80 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: chatchawan_lee@yahoo.com

Chartchawan Leerodanawutikun²

Faculty of Law, Rajabhat Mahasarakham University
80 Talad, Mueang, Mahasarakham 44000, Thailand
Email: chatchawan_lee@yahoo.com

สุนัย ทะคำสอน³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
80 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: thakumsorn88@hotmail.com

Suwanai Thakumsorn⁴

Faculty of Law, Rajabhat Mahasarakham University
80 Talad, Mueang, Mahasarakham 44000, Thailand
Email: thakumsorn88@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรับปรุงข้อกฎหมายในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 กรณีที่ผู้ประกอบการผิดสัญญาในการส่งมอบบ้านแก่ผู้บริโภค รวมถึงแนวทางการปรับปรุงสัญญาจะซื้อจะขายและการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาตลอดจนการสร้างหลักประกันคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเมื่อได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในข้อกฎหมายและการนำไปปฏิบัติใช้โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการและเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นที่จะได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันอัตราโทษของผู้ประกอบการที่กระทำผิดสัญญานั้นมีบทลงโทษที่ต่ำ และตัวผู้บริโภคเองไม่มีอำนาจต่อรอง จึงส่งผลให้ผู้บริโภคที่ประสบปัญหาดังกล่าวติดขัดในเรื่องการเรียกร้อง

---

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

ความเสียหาย ทำให้ไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม และขณะนี้ ในกระบวนการพิจารณาดำเนินคดีมีจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้า ส่งผลให้ผู้บริโภคเสียประโยชน์ที่ควรจะได้รับ รวมถึงทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อีกทั้งยังไม่มีข้อกำหนดหรือข้อบังคับกำหนดเรื่องของการสร้างหลักประกันคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่ผู้ประกอบการได้กระทำผิดสัญญา เพียงแต่มีการบัญญัติไว้ในการฟ้องร้องคดีผิดสัญญาทางแพ่งเท่านั้น ดังนั้นจึงควรกำหนดเงื่อนไขของข้อสัญญาที่สร้างหลักประกันไว้ก่อนในกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น หากไม่ได้บ้านตามสัญญาหรือได้รับมอบบ้านที่ชำรุดบกพร่องอันมิใช่ความผิดของผู้บริโภค เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและช่วยให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองในสิทธิประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หลักประกัน; ผู้บริโภค; ผู้ประกอบธุรกิจ; สัญญาบ้าน

Abstract

This article aims to study the possible amendments of Consumer Protection Act B.E. 2522, the Civil and Commercial Code and Land Distribution Act B.E. 2543. The focus of this study is a case whereby entrepreneurs fail to deliver a house for consumers. It is to identify directives for improving a contract to sell; including a housing contract in a list of to be controlled contracts as well as creating some protection safeguards for consumers' suffering from certain damage. The legal amendments and new legal provisions should promote consumer's rights against housing entrepreneurs. The former should be assured that if some damage really happens, they should have a right to claim some compensation for it.

The study shows that there are main problems; punishments for housing entrepreneurs are lenient, and consumers do not have a bargaining power when dealing with housing entrepreneurs. As a result, they fail to file a complaint accordingly and they are barred from receiving appropriate compensation. Moreover, at present there are many caseloads in court, which cause a severe delay of legal proceedings. Consumers are therefore unable to receive some compensation. The delay means consumers waste their time money for the legal proceedings. Moreover, there is no legal provision stipulating the protection safeguards for consumers in case of entrepreneurs' non-compliance with the housing contract. What they can do is to file a civil case against the wrongful entrepreneurs. It is a strong recommendation that a housing contract should provide some safeguards for consumer so as to promote their confidence and guarantee their right to receive compensation if the entrepreneurs fail to deliver a house as provided in the housing contract or deliver a defective one.

Keywords: Safeguards; Consumers; Entrepreneur; Housing Contract

1. บทนำ

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการจะซื้อจะขายหรือการเช่าห้องพัก อาคารชุด หรือบ้านจัดสรรต่าง ๆ เมื่อความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงกลายเป็นธุรกิจที่นักลงทุนต้องการดำเนินการเกี่ยวกับ “บ้านจัดสรร” มากขึ้นตามไปด้วย ผู้บริโภคจึงมีทางเลือกในการหาที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการกู้ยืมเงินกับธนาคารมอบให้แก่เจ้าของโครงการเพื่อดำเนินการก่อสร้างต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ผู้ประกอบการไม่สามารถบริหารจัดการส่งมอบบ้านให้แก่ผู้บริโภคตามที่ต้องการได้

จากการร้องเรียนของผู้บริโภคเกี่ยวกับเรื่องบ้านหรือที่อยู่อาศัยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในสถิติการร้องเรียนของผู้บริโภคช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของช่วงระยะเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 นั้น มีปัญหาเรื่องร้องเรียนการส่งมอบ บ้านไม่ได้เนื่องจากสร้างไม่เสร็จเป็นปัญหาที่มากที่สุดในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา⁵ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้บริโภคยื่นเรื่องคำร้องเพื่อขอความเป็นธรรม แต่การเยียวยาค่าเสียหายมีความล่าช้า การยุติข้อปัญหาไม่คุ้มค่าและไม่สมประโยชน์ทำให้เสียเวลาและเสียสิทธิในที่อยู่อาศัยเพราะต้องไปหาที่อยู่ใหม่ อีกทั้งกฎหมายในปัจจุบันมีอัตราโทษเบาทำให้ผู้ประกอบการมิได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของผู้บริโภคโดยตรง ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือไกล่เกลี่ยในการชดเชยเยียวยา

อย่างไรก็ดี แม้ว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 จะได้มีการบัญญัติกำหนดสิทธิของผู้บริโภคไว้ก็ตาม แต่สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาหรือการแก้ไขข้อสัญญาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ รวมถึงในส่วนของการชำรุดบกพร่องของโครงสร้างที่ผู้ประกอบการดำเนินการยังไม่เพียงพอและเหมาะสม เพราะเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดสัญญาอันจะต้องมีแนวทางในการป้องกันปัญหาเพื่อที่จะช่วยให้ผู้บริโภคไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการเกินสมควร อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวยังมีความแตกต่างกับกรณีของศาลที่มีแนวทางในการเยียวยาเพื่อแก้ไขบรรเทาผลร้ายทางแพ่งหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคเท่านั้น ดังนั้นปัญหายังคงเกิดขึ้นในปัจจุบันเพียงเพราะยังไม่มีมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับบทลงโทษให้มีอัตราที่สูงมากขึ้นและมาตรการเชิงลงโทษที่เข้มงวด อีกทั้งไม่มีการทำหลักประกันความคุ้มครองให้แก่ผู้บริโภคในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายบ้าน หากกำหนดให้มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยที่ดี ตลอดจนการคุ้มครองเยียวยาที่เหมาะสมได้มากกว่าในภาวะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. กฎหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

หลักการและเหตุผลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เพื่อเป็นการจัดตั้งองค์กรของรัฐขึ้น ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยตรงเพราะกฎหมายอื่น ๆ ได้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคทางอ้อม โดยผู้บริโภคไม่สามารถใช้สิทธิในการฟ้องร้องผู้ประกอบการธุรกิจทางอาญาต่อ

⁵ Bangkok Citismart, “Condominium Business is Worrisome Because 80,000 are Under Slow Construction,” last modified 2016, accessed September 27, 2016, <https://www.bkkcitismart.com/ข่าว/27-sep-2016/คอนโดน่าเป็นห่วงก่อสร้างอืดกว่า 8 หมื่นยูนิต/> [In Thai]

ศาลได้ ส่วนการดำเนินการทางแพ่งเป็นการสร้างภาระและเสียค่าใช้จ่ายมาก ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินคดีด้วยตนเองได้⁶

เมื่อพิจารณาถึงคำนิยามผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม⁷

2.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

แนวคิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จึงได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ คือ 1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร 2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย 4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และ 5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

จากปัญหากรณีผู้ประกอบการไม่สามารถส่งมอบบ้านให้แก่ผู้บริโภคได้จนเกิดการฟ้องร้องขึ้นและนำไปสู่การขอให้ชดเชยความเสียหายนั้น ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ขาดในเรื่องสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา หากผู้ประกอบการไม่ส่งมอบบ้านให้ผู้บริโภคโดยไม่มีหลักประกันคุ้มครองได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการขัดต่อแนวคิดในเรื่องสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

นอกจากนั้นแล้ว การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาโดยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามมาตรา 4 (3 ทวิ) คือ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งลักษณะสัญญาควรเป็นไปในรูปแบบของสิทธิหน้าที่ ข้อมูลข่าวสารของสินค้า การจำกัดความรับผิดชอบ การเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม⁸ และสิ่งที่สำคัญ คือ ความรวดเร็วในการเยียวยาความเสียหาย ไม่ล่าช้าจนเกินไป การผิดสัญญาไม่ส่งมอบบ้านภายในระยะเวลาที่สมควร เป็นการกระทำที่ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับผลกระทบโดยกว้าง ดังนั้นสิทธิของผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2.2 หลักความสุจริต

เป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 5 ที่ว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” การที่กฎหมายวางหลักสุจริตไว้ในฐานะเป็นหลักทั่วไปของประมวลกฎหมาย ก็ด้วยมุ่งจะให้เป็นหลักพื้นฐานของระบบกฎหมาย โดยกำหนดหน้าที่แก่บุคคลทุกคนที่จะใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ต้องกระทำไปภายใต้มาตรฐานทางคุณค่าเดียวกัน คือ ด้วยความสุจริต อันเป็นมาตรฐานทางคุณค่าทางสังคมตามเกณฑ์ที่ยอมรับกันว่าสอดคล้องกับความคาดหวังโดยชอบของบุคคลที่รู้ผิดชอบชั่วดี และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือตามมาตรฐาน

⁶ Wicha Mahakhun, “Theory of Law,” *Journal of Law* 1, no. 3 (September 1974): 75-76. [In Thai]

⁷ Consumer Protection Act (Second Edition) B.E. 2541, Section 3, Royal Gazette Book 115 Part 15 (March 4, 1998): 1. [In Thai]

⁸ Pairoj Artraksa, *Consumer Protection Law in Contract*, 2nd ed. (Bangkok: Winyuchon, 2004), 28. [In Thai]

ของวิญญูชนที่เกี่ยวข้องบุคคลทุกคนต้องใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต การใช้สิทธิไปในทางที่มีขอบยอมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย⁹

หลักสุจริตนี้ย่อมใช้บังคับได้ทั้งในเมื่อมีข้อตกลงระหว่างกันเอาไว้หรือมีกฎหมายวางเกณฑ์ไว้ และในเมื่อกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างคู่กรณีมิได้แสดงไว้โดยละเอียดถึงวิธีปฏิบัติหรือกระทำการใด ๆ กล่าวคือ บุคคลต้องถือเอาความสุจริตเป็นหลักแห่งการใช้สิทธิและการชำระหนี้ของตน¹⁰ เช่นเดียวกับการชำระหนี้ ของผู้ประกอบการก็ต้องมีความสุจริตในอาชีพให้เป็นไปในทางที่ชอบ รวมถึงการรักษาสิ่งที่จะมุ่งในการผูกพันต่อสัญญาที่ให้ไว้แก่คู่กรณีและมุ่งที่จะผูกพันปฏิบัติตามเจตนา หรือคำมั่นที่ได้แสดงต่อคู่กรณีไว้อย่างชัดเจน และรับผิดชอบต่อพฤติการณ์ของตน

อย่างไรก็ดี จากสภาพกรณีผู้ประกอบการธุรกิจผิดสัญญาก่อโดยไม่ทำการส่งมอบให้ผู้บริโภค หรือกรณีการสร้างบ้านไม่ได้มาตรฐานหรือชำรุดบกพร่อง ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักสุจริตในการใช้สิทธิ เอาไว้เอาเปรียบผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตน การกระทำเช่นนี้ก่อให้เกิดการขาดความน่าเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้อื่นและยังส่งผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย

2.3 สัญญาจ้างทำของ

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างทำของ มาตรา 587 บัญญัติว่า อันว่าจ้างทำของนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงจะทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำงาน ดังนี้แล้ว พิจารณาได้ว่าสัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่เกิดจากการตกลงถูกต้องตรงกันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งสัญญาจ้างทำของนี้เป็นเอกเทศ สัญญาอย่างหนึ่งและเป็นสัญญาต่างตอบแทน ฉะนั้นการทำสัญญาจ้างทำของจะต้องกระทำอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย คือ จะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและวัตถุประสงค์แห่งสัญญา คือ ความสำเร็จของงานที่ผู้รับจ้างทำให้แก่ผู้ว่าจ้าง ดังนั้นกรณีในเรื่องของการว่าจ้างเหมาก่อสร้างของผู้บริโภคนั้นจึงถือว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ หมายความว่า เป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งผู้รับจ้างตกลงรับจะทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้ว่าจ้างจนสำเร็จและผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จนั้น¹¹

จากกรณีการผิดสัญญาไม่ส่งมอบบ้านนั้น ผู้ประกอบการย่อมต้องยอมผูกพันที่จะใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับความคาดหมายของคู่สัญญา การผิดสัญญาต่อผู้บริโภคโดยไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงาน เป็นการใช้สิทธิไปในทางที่ส่งผลให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งต้องตกอยู่ใต้อำนาจบังคับ หรือได้รับความไม่สะดวกหรือต้องได้รับผลร้ายจากการกระทำของผู้ประกอบการ ถือได้ว่าเป็นการขัดต่อความมุ่งหมายของกฎหมายหรือขัดต่อนิติสัมพันธ์อันจะก่อให้เกิดผลร้ายแก่คู่กรณีโดยไม่ชอบ

⁹ Schermaier M. J., “Bona Fide in Roman Contract Law,” in *Good Faith in European Contract Law*, eds. Zimmermann R. and Whittaker S. (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 63.

¹⁰ Kittisak Prokati, *Bona Fide and Circumstances Beyond Expectation in Obligation Performance* (Bangkok: Thammasat University Press, 2012), 15-16. [In Thai]

¹¹ Charun Lengwittaya, *Civil and Commercial Code Hire of Property, Hire Purchase, Hire of Services, Hire of Work, Carriages* (Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2017), 224. [In Thai]

3. สภาพปัญหาที่กระทบต่อผู้บริโภค

ธุรกิจเกี่ยวกับการสร้างบ้านมีมากมายหลายโครงการในปัจจุบัน โดยผู้ประกอบการมีการโฆษณาให้เห็นรูปแบบ โครงสร้าง ความสะดวกสบายในการเดินทาง สาธารณูปโภคต่าง ๆ ราคาที่คุ้มค่า เพื่อให้ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่มีธุรกิจที่เป็นโครงการอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีผู้ประกอบการบางรายที่รับจ้างสร้างบ้านให้แก่ผู้บริโภคเป็นการเฉพาะรายด้วย เมื่อผู้บริโภคให้ความสนใจและอยากได้ที่อยู่อาศัยตามที่ผู้ประกอบการกล่าวอ้างไว้ ผู้บริโภคก็จะตัดสินใจติดต่อกับทางธนาคารเพื่อขอสินเชื่อกู้ยืมเงินในการซื้อบ้านซึ่งจำต้องมีการวางเงินดาวน์บ้านให้แก่ผู้ประกอบการก่อนแล้วดำเนินการปฏิบัติตามเงื่อนไขการขอสินเชื่อตามที่ธนาคารกำหนด แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปผู้บริโภคกลับไม่สามารถเข้าอยู่อาศัยได้ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ดำเนินโครงการต่อหรือก่อสร้างแล้วหยุดชะงักลงโดยมิใช่ความผิดของผู้บริโภค ทำให้มีการร้องเรียนจำนวนมากซึ่งเหตุของการร้องเรียนดังกล่าวเกิดจากปัญหาต่อไปนี้

3.1 ปัญหาเรื่องการสร้างบ้านหรืออาคารที่พักอาศัยแล้วไม่เสร็จตามสัญญา

ปัญหาโครงการบ้านจัดสรรมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องการก่อสร้างล่าช้า สร้างแล้วไม่เสร็จไม่ดำเนินการต่อ ซึ่งปัญหานี้เกิดจากมีได้ทำสัญญาที่มีมาตรฐานอย่างชัดเจน โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะให้ทางฝ่ายผู้ซื้อวางเงินมัดจำในการสร้างบ้านก่อน บางแห่งให้วางเงิน 20 เปอร์เซ็นต์ ของราคาบ้าน จากนั้นจึงดำเนินการสร้างบ้านให้ แล้วให้ผู้ซื้อติดต่อกับทางธนาคารเพื่อขออนุมัติสินเชื่อบ้าน โดยประเมินสิ่งปลูกสร้างให้ ซึ่งหลังจากผู้ประกอบการได้รับมอบเงินมัดจำในการสร้างบ้านแล้ว ผู้ประกอบการบางรายไม่ดำเนินการทำให้แล้วเสร็จกลับทิ้งงาน วิศวกรบางรายได้รับเงินไปแล้วไม่ควบคุมงานต่อหรือไม่จ่ายค่าจ้างแรงงานให้กับคนงานจึงทำให้คนงานไม่ก่อสร้างบ้านต่อให้จนเสร็จ รวมถึงกรณีผู้ประกอบการไม่ทำการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบกรณีการก่อสร้างต้องหยุดชะงัก ส่งผลทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับมอบบ้านตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา¹² ยกตัวอย่างเช่น ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างก่อสร้างอาคารบ้านเดี่ยวหนึ่งชั้นครึ่ง จำนวน 1 หลัง และผู้ว่าจ้างตกลงชำระเงินเฉพาะค่าแรงให้ผู้รับจ้างทั้งหมดเป็นเงิน 470,000 บาท ได้รับค่าจ้างไปแล้วโดย ประมาณ 300,000 บาท ของค่าจ้างทั้งหมดโดยที่งานไม่เป็นตามข้อที่ระบุในสัญญาแนบ จากการประเมินความคืบหน้าของธนาคาร ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 งานอยู่ที่โดยเฉลี่ย 50 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ ได้ทำการชี้แจงให้ผู้รับเหมาทราบมาตลอด แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ ประกอบกับทางผู้รับเหมาไม่สามารถหาช่างมาดำเนินการให้แล้วเสร็จตามสัญญา¹³ ดังนี้แล้ว ผู้ว่าจ้างได้ทำการติดตามไปที่บ้านของผู้รับเหมา แต่ผู้รับเหมาไม่ยอมเจรจา ประกอบกับช่างไม่ยอมรับโทรศัพท์ ปัจจุบันช่างได้เก็บเครื่องมือไปทำงานที่อื่นแล้ว ส่งผลกระทบทำให้ผู้ว่าจ้างต้องเสีย เวลาในการติดตามและต้องเสียค่าน้ำมันรถในการติดตามแต่ละครั้ง และเสียดอกเบี้ยให้กับธนาคารทุกเดือนงานไม่เสร็จตามงวดที่ธนาคารกำหนด

¹² Somnuek Seubwiset, "The Legal Measures to Protect Buyers of Real Estate from the Real Estate Developers," (Master's thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 1996), 12. [In Thai]

¹³ The Center of Consumer Right Protection of Songkhla Province, "Contractors' Failure to Build a House as Provided in a Contract," last modified n.d., accessed February 22, 2011, <http://www.consumersouth.org/> [In Thai]

3.2 ปัญหาการเกิดความชำรุดบกพร่องและการก่อสร้างไม่ได้มาตรฐาน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 598 ได้กำหนดให้ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุด บกพร่อง ถ้าผู้ว่าจ้างรับมอบงานที่ชำรุดบกพร่องนั้นโดยมิได้อัดอื้อแน แต่ผู้รับจ้างจะต้องรับมอบงานในกรณี ที่ 1) ความชำรุดบกพร่องไม่พบได้ในขณะรับมอบ และ 2) ผู้รับจ้างปิดบังเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง

จากกรณีทั้งสองประเด็นข้างต้น ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบเพื่อการทำชำรุดบกพร่องเพียงแต่ที่ปรากฏขึ้นภายในปีหนึ่งนับแต่วันส่งมอบหรือที่ปรากฏขึ้นภายในห้าปี ถ้าการทำนั้นเป็นสิ่งปลูกสร้างกับพื้นดินท่านมิให้ใช้บังคับเมื่อปรากฏว่าผู้รับจ้างได้ปิดบังความชำรุดบกพร่องนั้น ตามมาตรา 600 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ดี กรณีการสร้างบ้านของผู้จัดสรรไม่ได้มาตรฐานหรือการออกแบบผิดพลาด การใช้วัสดุ อุปกรณ์ผิดวัตถุประสงค์ไม่ตรงตามสัญญาก่อสร้าง การประหยัดงบประมาณวัสดุเพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง การหลุดตัวของฐานรากซึ่งมักจะพบในบริเวณการก่อสร้างที่มีชั้นดินเนื้ออ่อนนุ่ม โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่รกร้าง ท้องไร่ ท้องนา และมักจะเป็นพื้นที่ถมใหม่¹⁴ จากข้อมูลกรมทรัพยากรธรณีในปัจจุบันเราจะพบว่าพื้นที่ในกรุงเทพมหานครหรือบริเวณปริมณฑล โดยรอบมักจะประสบปัญหากับกรณีพื้นดินหลุดตัว โดยเฉพาะในแต่ละปีพื้นดินได้หลุดตัวเฉลี่ยประมาณ 5-10 เซนติเมตรต่อปี และสาเหตุอื่นซึ่งเกิดขึ้นได้หลายประการ เช่น การขุดเจาะน้ำบาดาลมาใช้ การจัดวางผังเมือง การก่อสร้างอาคาร และตึกสูงจำนวนมากเกินไปจนแออัดอยู่ในเฉพาะกรุงเทพฯ ทั้งนี้ที่ดินในโซนเขตเมืองเป็นลักษณะดินอ่อนและเป็นที่ต่ำปัญหาเหล่านี้ทำให้ตึกอาคารบ้านเรือนพังทลายลงมาได้ง่าย รวมไปถึงปัญหาการขออนุญาตก่อสร้าง เช่น การจัดสรรที่ดิน การถมดิน

เมื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีดำเนินงานของประเทศญี่ปุ่นพบว่า การอนุญาตจัดสรรที่ดิน และการปลูกสร้างบ้านหรืออาคารของประเทศญี่ปุ่นจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ละเอียดมาก ซึ่งจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประเมินผลการก่อสร้าง¹⁵ ณ สถานก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย ณ เมืองโยโกฮาม่า สถานที่ก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยความร่วมมือของศูนย์เพื่อการอยู่อาศัยที่ดี (Center for Better Living: CBL) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร โดยเป็นองค์กรบุคคลที่สามทำหน้าที่ในการทดสอบและประเมินผลประสิทธิภาพบ้านที่ก่อสร้างองค์กรดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการรับรองจากกระทรวงที่ดินโครงสร้างพื้นฐาน และการขนส่งองค์กรซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบและประเมินผลการก่อสร้างในทุกขั้นตอนโดยละเอียด ตั้งแต่การปรึกษาการตรวจและออกแบบจนถึงระหว่างก่อสร้างและการก่อสร้างเสร็จเพื่อที่จะออกใบรับรองให้ ตามระบบกระบวนการดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นการบังคับว่าทุกครั้งเมื่อมีการก่อสร้างจะต้องมาทำการประเมินซึ่งแล้วแต่ความต้องการของผู้สร้างเจ้าของโครงการและผู้รับเหมาเป็นหลัก ซึ่งบ้านหรืออาคารที่พักอาศัยได้ผ่านการประเมินในลักษณะเช่นว่านั้นแล้วก็จะสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง อีกทั้งเป็นที่นิยมของคนทั่วไปสำหรับขั้นตอนการประเมินนั้น

ในขั้นต้นจะพิจารณาจากแบบแปลนว่ามีลักษณะอย่างไรมีการใช้วัสดุอย่างไรนั้น การประเมินประสิทธิภาพบ้านที่ก่อสร้างนี้จะทำการตรวจอย่างน้อย 4 ครั้งในการปลูกสร้างให้แล้วเสร็จ ทั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นขั้น

¹⁴ Bureau of Environmental Geology, Department of Mineral Resources, Zoning for Manage of Geology and Mineral Resources in Bangkok (Research Report) (Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment, 2017), 21. [In Thai]

¹⁵ Akraphong Vechayanond, "Law of Construction Standards and Safety Protection Measures in Residential Buildings in Japan," last modified n.d., accessed June 21, 2012, <https://www.gotoknow.org/post/167748/> [In Thai]

ตอนการตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ขององค์กรที่มีหน้าที่เห็นว่าผ่านการประเมินก็จะออกใบรับรองให้ในทุกขั้นตอนว่า ได้ผ่านการประเมินประสิทธิภาพแล้ว ซึ่งเคสสถานที่สร้างใหม่จะต้องปลูกสร้างให้มีคุณภาพ โดยจะมีอายุของการรับประกันเป็นเวลา 10 ปี เจ้าของโครงการสามารถตีเครื่องหมายไว้ให้ประชาชนทั่วไปได้พิจารณาและรับทราบได้เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นก็ยังมีการจัดตั้งระบบการประกันภัยสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย และทรัพย์สินภายในสิ่งปลูกสร้างซึ่งก็จะได้รับความคุ้มครองจากอัคคีภัย การทำลายหรืออุทกภัยที่มีสาเหตุโดยตรง หรือโดยอ้อมจากแผ่นดินไหว¹⁶ กฎเขาไฟระเบิด โดยกำหนดให้เป็นทางเลือกเพิ่มเติมในการทำประกันกรณีที่มีความเสียหายสำหรับโครงสร้างหลักของสิ่งปลูกสร้างที่ใช้สำหรับอยู่อาศัยประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเล็กน้อยที่ใช้ในการซ่อมแซมพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ในการซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างนั้นให้กลับสู่สภาพเดิม เมื่อสิ่งปลูกสร้างที่ใช้สำหรับอยู่อาศัยไม่สามารถใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยได้อีกเพราะความเสียหายจากดินถล่ม ถือว่าสิ่งปลูกสร้างนั้นเสียหายถึง 50 เปอร์เซ็นต์ หรือ 70 เปอร์เซ็นต์ ความคุ้มครองนั้นก็จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนเงินเอาประกันภัย¹⁷

เมื่อนำมาเทียบกับผู้ประกอบการจัดสรรในประเทศไทยมีการดำเนินการถมที่ดินในระยะเวลาล้าน ซึ่งนำดินเลนมาถมจึงทำให้ความแน่นหนาของที่ดินยังไม่เพียงพอที่จะทำการก่อสร้าง แต่ผู้จัดสรรก็เร่งดำเนินการสร้างบ้านเพื่อให้ทันกับต้นทุนที่ตนได้ลงทุนไป จึงก่อให้เกิดปัญหาความชำรุดบกพร่องขึ้นได้ง่าย ดังกรณีตัวอย่างเช่น เมื่อช่วงกลางปี พ.ศ. 2559 มีผู้บริโภคร้องเรียนไปยังสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อร้องเรียนบริษัททางโครงการเกี่ยวกับปัญหาดินทรุดตัว ไฟฟ้ารั่ว น้ำรั่ว ท่อตันและไม่ได้รับการเยียวยา รวมทั้งสิ้น 254 หลังคาเรือน ต่อมาผู้ประกอบการยินยอมซ่อมแซมให้ทุกหลังแต่ซ่อมแซมไม่สมบูรณ์ยังมีความชำรุดบกพร่องอยู่ ลูกบ้านจำนวน 23 หลังคาเรือนจึงรวมตัวกันฟ้องร้องศาลแพ่งธนบุรี เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2560 เพื่อขอเงินค่าเยียวยาซ่อมแซมบ้านเอง¹⁸ ซึ่งจากสภาพปัญหานั้นผู้เสียหายเพียงต้องการให้โครงการหรือผู้ประกอบการแก้ไขส่วนที่ชำรุดบกพร่องในการก่อสร้างอันเป็นปกติธรรมดาของผู้ซื้อเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เหตุดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อลูกบ้านบางรายไม่กล้าเข้าอยู่อาศัยเพราะเกรงว่าบ้านจะถล่มลงมาเพราะบ้านทรุดตัว และผู้บริโภคไม่สามารถใช้สาธารณูปโภคได้ตามปกติ

3.3 ปัญหาข้อสัญญาและบทลงโทษผู้ประกอบการ

ข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการและผู้บริโภคได้กระทำตอกันนั้น ในปัจจุบันไม่มีสัญญาที่เป็นมาตรฐานชัดเจน กรณีหากมีการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาหรือกระทำไม่ตรงตามสัญญาจะต้องมีวิธีการดำเนินการเช่นไร รวมถึงมาตรการการป้องกันและการถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการที่โฆษณาเกินจริง ควรทำอย่างไรเพื่อให้ปัญหาลดน้อยลง การที่ประชาชนให้ความไว้วางใจก็คือชื่อเสียงของผู้ประกอบการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ

¹⁶ Japan Earthquake Reinsurance Co, Ltd., "Introduction to Earthquake Reinsurance in Japan," last modified n.d., accessed May 2, 2010, <http://www.nihonjishin.co.jp/english/>

¹⁷ Kornkamon Phutsorn, "Legal Problems of Catastrophe Insurance," *Journal of Law Faculty of Law Assumption University* 7, no. 2 (July-December 2016): 17. [In Thai]

¹⁸ Prasarn Maleenond, "Residents' Complaints on Land Subsidence in Housing Projects, Cracks on Houses and Roads," Complaint Filing Page Column, *Morning News*, August 28, 2016, accessed August 16, 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=Ra55jKbutRg&feature=youtu.be/> [In Thai]

ข้อมูลการตัดสินใจในการซื้อโครงการ โดยไม่ได้คาดคิดในเรื่องการขาดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่มีต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าข้อสัญญาฉบับมาตรฐานของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคจะได้ระบุให้ผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและสิทธิเรียกเงินที่ชำระไปแล้วคืนได้พร้อมดอกเบี้ยปรับ หากผู้ประกอบการไม่อาจปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ ผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้มีการกำหนดอย่างเคร่งครัดในการให้นำสัญญาฉบับมาตรฐานของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้ ทำให้ผู้ประกอบการชอบที่จะหลีกเลี่ยงการทำสัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่มีมาตรการการป้องปรามหรือป้องกันมิให้ผู้ประกอบการงดเว้นการกระทำที่ชัดเจน แม้ว่าในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้มีการกำหนดมาตรการทางอาญาไว้ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่ง กำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดของตนเองหรือผู้อื่นโฆษณา หรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จ หรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม หากกระทำความผิดซ้ำอีก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 47

แม้กระนั้น กรณีของบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจหรือวิศวกรผู้ควบคุมงานไม่ว่าจะเป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการขุดดิน ถมดิน พ.ศ. 2534 ก็ตาม ต่างมีบทลงโทษที่น้อยมาก ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 47 บทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนบทกำหนดโทษของการฝ่าฝืนการขุดดิน การถมดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษพบว่าข้อกฎหมายในส่วนของบทลงโทษผู้ประกอบการหรือวิศวกรควบคุมนั้นมีการบัญญัติบทลงโทษทางอาญาที่ต่ำมาก หากเทียบกับกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ อัตราโทษก็ไม่แตกต่างจากที่ได้รับในความผิดครั้งแรก ส่งผลให้ผู้ประกอบการมิได้ตระหนักถึงการประกอบธุรกิจที่จะกระทบต่อผู้บริโภคมากเท่าที่ควร

4. บทวิเคราะห์

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากรณีที่ผู้ประกอบการผิดสัญญาในการส่งมอบบ้าน ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบในข้อพิพาทการสร้างบ้านหรือที่พักอาศัยแล้วไม่เสร็จตามสัญญานั้น ส่วนใหญ่ปัญหาเกิดจากสัญญาจะซื้อจะขายที่มีได้กำหนดเวลาการเริ่มลงมือก่อสร้างและกำหนดเวลาการก่อสร้างแล้วเสร็จ หรือการก่อสร้างไม่ได้มาตรฐานทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ปัญหาทั้งหมดนี้ ควรมีการกำหนดข้อบังคับในลักษณะของสัญญาให้มีรูปแบบของสิทธิ หน้าที่และการรับผิดชอบของผู้ประกอบการในการกำหนดระยะเวลาการก่อสร้าง รวมถึงการแก้ไขบทลงโทษที่หนักขึ้น เพื่อมิให้กระทำการฝ่าฝืนในอันที่จะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ถูกลิดรอนสิทธิ และไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในเรื่องหลักสุจริตที่ผู้ประกอบการควรกระทำต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภค รายอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมายดังกล่าวสามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

4.1 การแก้ไขรูปแบบของสัญญา

ในพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ตามมาตรา 34 เรื่องสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรร ได้มีการกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรไว้ โดยในรูปแบบสัญญาจะซื้อจะขายที่ผู้ขายและผู้ซื้อจะต้องดำเนินการนั้นจะต้องทำตามแบบที่คณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางกำหนดในรูปแบบของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรแบบ ข (มีสิ่งปลูกสร้าง)¹⁹ แต่ในปัจจุบันสัญญาจะซื้อจะขายที่คณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางกำหนดได้มีการบัญญัติระบุในเรื่องระยะเวลาการส่งมอบสิ่งปลูกสร้างไว้อย่างชัดเจน มีเพียงการกำหนดในส่วนของการรับผิดชอบในสัญญากรณีการโอนกรรมสิทธิ์กันไม่ได้ และกฎหมายก็ได้มีการกำหนดอย่างเคร่งครัดในการให้นำสัญญาฉบับมาตรฐานของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้ มีเพียงให้ใช้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น ดังนั้นผู้ประกอบการจึงใช้ช่องว่างทางกฎหมายโดยหลีกเลี่ยงการทำสัญญามาตรฐานตามที่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคกำหนด ผู้ประกอบการจึงใช้สัญญาจะซื้อจะขายตามที่คุณประกอบการกำหนดเองส่งผลทำให้ผู้บริโภคได้รับการส่งมอบบ้านล่าช้าออกไปทำให้เสียเวลาในการเข้าอยู่อาศัย ดังนั้นในส่วนของพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 4 (8) และมาตรา 34 ก็ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องในกรอบระยะเวลาส่งมอบเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ สัญญามาตรฐานในสัญญาจะซื้อจะขายของคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางนี้ควรที่จะมีการกำหนดวันเวลาส่งมอบบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างให้แก่ผู้บริโภคอย่างชัดเจน และผู้จัดสรรทุกรายจะต้องใช้สัญญามาตรฐานดังกล่าวทุกรายโดยมิมีการยกเว้น หากไม่กระทำการยอมเป็นการฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรฐานอย่างเดียวกันและเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการบอกเลิกสัญญา หรือการเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนของการผิดสัญญาส่งมอบบ้านซึ่งก่อให้เกิดการควบคุมที่ดีและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ในส่วนของการรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น กฎหมายหลักที่บังคับใช้กับเรื่องสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญาซื้อขาย ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 453 มาตรา 472 และมาตรา 475 ซึ่งกำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบบ้านและโอนกรรมสิทธิ์ ตลอดจนรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องและการถูกรบกวนในความเป็นเจ้าของบ้าน เช่น ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิได้ด้วยหากผู้ซื้อรับมอบโดยไม่ตรวจตราให้ดี แต่อย่างไรก็ดี หากผู้บริโภคตรวจตราดีแล้วแต่ยังมีการชำรุดบกพร่องขึ้นผู้บริโภคจะดำเนินการอย่างไร ด้วยเหตุนี้ในประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางจึงกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรซึ่งประกาศ ณ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2545 ข้อ 11 ประเด็น คือ ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งของอาคารอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่ผู้ซื้อพึงได้รับ โดยถ้าเป็นกรณีโครงสร้างของอาคารได้แก่ เสาเข็ม ฐานราก เสาคาน พื้น โครงหลังคาและผนังที่รับน้ำหนัก ให้รับประกัน 5 ปี นับแต่วันโอนกรรมสิทธิ์ กรณีที่เป็นส่วนควบหรืออุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของอาคาร เช่น รั้วและกำแพงให้รับประกัน 1 ปี นับแต่วันโอนกรรมสิทธิ์

¹⁹ Real Estate Business Promotion Bureau, Department of Lands, "Announcement of Central Land Distribution on Standard Model Contract to Sell Distributed Land," April 4, 2002. [In Thai]

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับระหว่างการคุ้มครองของญี่ปุ่นและของไทยจะเห็นได้ว่าการรับประกันคุณภาพของไทยและญี่ปุ่นมีความแตกต่างกัน โดยญี่ปุ่นให้ความสำคัญในคุณภาพการประกันแก่ประชาชนเป็นอย่างมากโดยเน้นความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางที่กำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรนั้นควรที่จะให้มีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องระยะเวลาความรับผิดชอบเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง ทั้งส่วนของโครงสร้างส่วนควบหรืออุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบของอาคาร ตลอดจนรั้วและกำแพงบ้าน โดยให้ขยายระยะเวลาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ได้บัญญัติความรับผิดไว้ เนื่องจากบางครั้งกรณีชำรุดบกพร่องจะยังไม่ปรากฏ และไม่สามารถพบได้ในขณะรับมอบหรือกรณีผู้จัดสรรปิดบังเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องไว้แล้ว ความชำรุดบกพร่องนั้นมาปรากฏในภายหลัง อย่างไรก็ตาม หากมีการปรับหรือขยายระยะเวลาการคุ้มครองความชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้บริโภค ก็จะส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความเชื่อมั่นและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

4.2 การปรับเปลี่ยนการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและการแก้ไขบทลงโทษ

ในปัจจุบันการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองมากกว่าผู้บริโภค ซึ่งธุรกิจนี้ยังไม่เป็นธุรกิจที่ต้องกำหนดควบคุมสัญญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 โดยหลักเกณฑ์การกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาจะต้องมีลักษณะหนึ่งลักษณะใด ดังต่อไปนี้ (1) เป็นธุรกิจที่มีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค (2) เป็นธุรกิจที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างแพร่หลาย (3) เป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโครงการบ้านจัดสรรที่ยังมิได้เป็นธุรกิจที่ถูกกำหนดให้เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ตามมาตรา 35 ทวิ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541²⁰ หากมีการฝ่าฝืนตามมาตรา 57 โดยไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้อง จะมีอัตราโทษต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินปีหนึ่งหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ผู้บริโภคที่ประสงค์เรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบกรณีผิดสัญญาไม่สามารถส่งมอบบ้านได้นั้น ยังไม่มีการคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างชัดเจน หากจะอาศัยพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ตามมาตรา 34 เรื่องสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรก็ยังไม่มีการกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ และการรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่ชัดเจนมีเพียงให้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาทางแพ่งเท่านั้น จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงให้ธุรกิจโครงการบ้านจัดสรรนี้ให้อยู่ในการคุ้มครองผู้บริโภคเรื่องกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา

ส่วนของการแก้ไขบทลงโทษในพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 63 บัญญัติว่า “ผู้จัดสรรที่ดินผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 34 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท” จะพบว่าพระราชบัญญัตินี้มีบทลงโทษที่มีอัตราโทษต่ำ และเพราะเหตุนี้จึงควรมีการแก้ไขบทลงโทษ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ได้เล็งเห็นถึงบทลงโทษที่รุนแรงหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายที่จะนำมาลงโทษ มีเพียงให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ดังกรณีตัวอย่างเช่น กรณีบ้านชำรุด ศาลแพ่งพิพากษาให้บริษัทลิลลี่พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) เจ้าของหมู่บ้านนรินทร์ทองย่านจังหวัดปทุมธานีรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนเรื่องผิดสัญญาซื้อขาย

²⁰ Pairoj Artraksa, *Consumer Protection Law in Contract*, 59. [In Thai]

โดยโฆษณาว่าเป็นบ้านคุณภาพดี ใช้วัสดุก่อสร้างได้มาตรฐาน แต่ต่อมาตัวบ้านเริ่มทรุด ผนังบ้านร้าว ซึ่งสำนักโยธากรุงเทพมหานครตรวจสอบพบว่าดินเป็นบ่อลึกลับถูกขุดหน้าดินไป เมื่อบริษัทลิลลี่พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) ซื้อที่ดินตามสภาพถมด้วยดินเลนจึงทำให้พื้นทรุดตัว และยังไม่ตอกเสาเข็มถึงชั้นดินแข็งจนทำให้ตัวบ้านได้รับความเสียหาย ซึ่งบริษัทลิลลี่พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้มีวิชาชีพตรวจสอบและคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น แต่กลับเอาเปรียบผู้บริโภคทั้งที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน สมควรชำระค่าสินไหมทดแทนบวกค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกรายละเอียด 50,000 บาท แก่นางสาวกรปณต วงษ์สุทร และพวกรวม 19 ราย เป็นจำนวนเงิน 3.6 ล้านบาท²¹ ดังนั้นจะพบว่าบทลงโทษที่ศาลพิพากษามักจะเป็นกรณีให้ใช้ค่าเสียหายเท่านั้น มิได้มีการตัดสินเชิงลงโทษในลักษณะอาญาหรือการเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบการ ส่งผลให้ผู้มีวิชาชีพนี้ที่ควรจะต้องมีการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานขาดความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ไม่ตระหนักถึงความเสียหายของผู้อื่น และไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบในโทษตามกฎหมาย หากในส่วนของการลงโทษในพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 63 มีการแก้ไขเพิ่มเติมการลงโทษจำคุกหรือโทษปรับด้วยก็จะช่วยให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากขึ้น อีกทั้งจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความรอบคอบและไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการร้องเรียนของผู้บริโภคนั้น ปัญหาเรื่องการร้องเรียนเกี่ยวกับบ้านมีจำนวนมากที่สุด เมื่อผู้ประกอบการไม่รับผิดชอบให้แก่ผู้บริโภคย่อมส่งผลให้มีการฟ้องร้องคดีกันมากมาย กรณีที่ยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของผู้สัญญาจะซื้อจะขาย รวมถึงคำสั่งหรือคำพิพากษาในเชิงลงโทษหรือการเพิกถอนใบอนุญาตผู้ประกอบการหรือบทลงโทษทางอาญาที่หนักกว่าที่เป็นอยู่ในพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนั้น ทำให้ผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่จะมีอำนาจต่อรองก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ตลอดจนการไม่ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม ซึ่งมาตรการคุ้มครองทางกฎหมายที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย เพราะการร้องเรียนเรื่องการส่งมอบบ้านที่ไม่ได้ตามสัญญา ทำให้ผู้บริโภคเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องค่าเสียหาย รวมถึงความไม่แน่นอนว่าจะได้รับการชดเชยได้ครบ อีกทั้งในส่วนของการตราบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะด้านความปลอดภัยผลิตภัณฑ์หรือสินค้าบริโภค (Product Safety Act) หรือบทลงโทษต่อผู้ประกอบการธุรกิจที่มีอัตราโทษที่ค่อนข้างเบา และไม่มีการกวัดขุ่นอย่างเข้มงวด หากมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ รวมถึงการกำหนดอัตราบทลงโทษที่เหมาะสมก็จะสามารถก่อให้เกิดการตรวจสอบเชิงประจักษ์ความไม่เป็นธรรมของผู้สัญญาทั้งสองฝ่ายได้

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับใด ๆ เกี่ยวกับการทำหลักประกันคุ้มครองสัญญาให้แก่ผู้บริโภคกรณีมิได้รับมอบบ้านถ้าผู้ประกอบการทำผิดสัญญา หากมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือในจุดเริ่มต้นเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคในการจะได้รับการตอบแทนที่ชัดเจนและเป็นธรรม

²¹ Pracha Hettrakul, "Owner of Subsidized Houses Celebrates After Court Orders Compensation of 3.6 Million Baht," Social Column, *Daily News*, August 15, 2017, accessed August 16, 2017, <https://www.dailynews.co.th/regional/592059/> [In Thai]

เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้ได้รับประโยชน์โดยไม่ถูกเอาเปรียบ สิ่งนี้จะเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้ประกอบธุรกิจได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวมากขึ้นซึ่งการถือโอกาสเพื่อเอาเปรียบคู่สัญญาโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายควรได้รับการแก้ไข อีกทั้งการคุ้มครองหลักประกันของไทยยังไม่มีการคุ้มครองได้อย่างเต็มที่ หากมีการสร้างหลักประกันคุ้มครองผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ โดยร่วมมือกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายก็จะช่วยทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลง

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 เห็นควรให้มีการโฆษณาชี้แนะให้ผู้บริโภคคำนึงถึงการตรวจสอบสัญญาให้รอบคอบในขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ขายและผู้ซื้อไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุมหรือไม่เพียงพอ ซึ่งในความรับผิดชอบของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ซื้อต้องระมัดระวัง รวมไปถึงข้อมูลบางอย่างที่ควรต้องตรวจสอบในเบื้องต้น เพื่อที่จะได้ไม่เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่เป็นไปตามข้อตกลง ตลอดจนไม่เกิดเป็นปัญหาในเรื่องของการผิดนัดชำระหนี้

5.2.2 เห็นควรให้มีการแก้ไขข้อกำหนดเกี่ยวกับการประกันคุ้มครองในประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง เรื่องกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรรที่มีการประกันโครงสร้างเป็นเวลา 5 ปี กรณีที่เป็นส่วนควบหรืออุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของอาคาร มีการประกัน 1 ปีนับแต่วันโอนกรรมสิทธิ์ โดยให้มีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาประกันโครงสร้างเป็น 10 ปี ส่วนกรณีของส่วนควบหรืออุปกรณ์ฯ เปลี่ยนแปลงระยะเวลาประกันเป็น 2 ปี หากเป็นกรณีที่ความชำรุดบกพร่องไม่พบได้ในขณะรับมอบหรือผู้จัดสรรปิดบังเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง รวมถึงให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจบ้านจัดสรรในลักษณะที่เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาเหมือนควบคุมอาคารชุดตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา²² เพื่อบรรเทาผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้บริโภค รวมถึงเป็นการคุ้มครองสิทธิให้ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาเพราะธุรกิจนี้ก็มีลักษณะเป็นที่ย่อยอาศัยเช่นเดียวกัน

5.2.3 เห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 4 ให้มีการกำหนดให้มีบริษัทประกันภัยกลาง หากกรณีที่ไม่เป็นไปตามข้อสัญญาที่ตกลงกัน บริษัทประกันภัยจะเป็นผู้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้บริโภคแทนผู้ประกอบการ และบริษัทประกันจะเป็นผู้ดำเนินการใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการธุรกิจแทนผู้บริโภค ทำให้เป็นการลดภาระความเสียหายของตัวผู้บริโภคซึ่งบริษัทประกันภัยจะเป็นอีกหน่วยงานที่จะต้องขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) โดยมีการกำหนดอัตราค่าเบี้ยประกันภัยตามราคาของตัวบ้านที่ซื้อขาย ประกอบกับต้องเป็นบริษัทที่ผ่านการตรวจสอบและได้รับอนุมัติให้มีสิทธิในการทำประกันให้แก่ผู้บริโภค อีกทั้งผู้ประกอบการธุรกิจต้องทำการแจ้งเรื่องการประกันสัญญาก่อนบ้านให้แก่ผู้บริโภคก่อนมีการซื้อขายหากไม่ได้บ้านตามสัญญาหรือได้รับมอบบ้านที่ชำรุดบกพร่องที่มีใช้ความผิด

²² Office of Consumer Protection Board, "Announcement of Declaring Condominium Sale Contract to be Under Control B.E. 2543," July 28, 2000. [In Thai]

ของผู้บริโภคโดยไม่มีการยกเว้นความรับผิดของผู้ขาย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันคุ้มครองความเสี่ยงภัยให้แก่ผู้บริโภค ตลอดจนเป็นแนวทางในการป้องกันจากการแสวงหากำไรเกินควรของผู้ประกอบการได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งหากหน่วยงานทั้งหมดร่วมมือกันก็จะเป็นการประกันความเสี่ยงให้แก่ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

References

- Akraphong Vechayanond. "Law of Construction Standards and Safety Protection Measures in Residential Buildings in Japan." Last modified n.d. Accessed June 21, 2012. <https://www.gotoknow.org/post/167748/> [In Thai]
- Charun Lengwittaya. *Civil and Commercial Code Hire of Property, Hire Purchase, Hire of Services, Hire of Work, Carriages*. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2017. [In Thai]
- Japan Earthquake Reinsurance Co, Ltd. "Introduction to Earthquake Reinsurance in Japan." Last modified n.d. Accessed May 2, 2010. <http://www.nihonjishin.co.jp/english/>
- Kittisak Prokati. *Good Faith and Supervening Events*. Bangkok: Thammasart University Press, 2012. [In Thai]
- Kornkamon Phutsorn. "Legal Problems of Catastrophe Insurance." *Journal of Law Faculty of Law Assumption University* 7, no. 2 (July-December 2016): 17. [In Thai]
- M. J., Schermaier. "Bona Fide in Roman Contract Law." In *Good Faith in European Contract Law*, edited by Zimmermann R. and Whittaker S., 63. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Pairoj Artraksa. *Consumer Protection Law in Contract*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2004. [In Thai]
- Somnuek Seubwiset. "The Legal Measures to Protect Buyers of Real Estate from the Real Estate Developers." Master's thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 1996. [In Thai]
- Wicha Mahakhun. "Theory of Law." *Journal of Law* 1, no. 3 (September 1974): 75-76. [In Thai]

การพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอ
ร่วมกับการวิเคราะห์สายวงศ์ตระกูลในทางกระบวนการยุติธรรม
Identification of Disappearing Persons from DNA Test
Together with Family Tree Analysis Implication for Justice System

รัชดาภรณ์ มรม่วง¹

กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ชั้น 8-9
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: rachada.mpic@gmail.com

Rachadaporn Mornmoung²

Development of Missing and Unidentified Persons System Division, Central Institute of Forensic Science, Ministry of Justice
The Government Complex Commemorating His Majesty, The King's 80th Birthday Anniversary, 8-9th Floors,
Chaeng Watthana Road, Lak Si, Bangkok 10210, Thailand
Email: rachada.mpic@gmail.com

ปวีณา พวงศรี³

กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ชั้น 8-9
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: paw_om@hotmail.com

Paweena Puangsrī⁴

Development of Missing and Unidentified Persons System Division, Central Institute of Forensic Science, Ministry of Justice
The Government Complex Commemorating His Majesty, The King's 80th Birthday Anniversary, 8-9th Floors,
Chaeng Watthana Road, Lak Si, Bangkok 10210, Thailand
Email: paw_om@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพิสูจน์คนหายในทางกระบวนการยุติธรรมอันนำมาซึ่งความจริง โดยในทางกฎหมายนั้นมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การพิสูจน์การกระทำความผิดจากวัตถุพยานที่พบ คือ ชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะ โดยการตรวจพิสูจน์พันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ (Deoxyribonucleic Acid: DNA) ร่วมกับการใช้แผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูล (Family Tree)

¹ ระดับชำนาญการพิเศษ, นักนิติวิทยาศาสตร์.

² Senior Professional Level, Forensic Scientist.

³ ระดับชำนาญการ, นักนิติวิทยาศาสตร์.

⁴ Professional Level, Forensic Scientist.

ผลการศึกษาพบว่า ในทางกระบวนการยุติธรรมนั้น การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตนั้นมีความใกล้ชิดกับคนหายมากที่สุด และการจัดทำแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูลเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของทุกคนในตระกูลทั้งที่มีชีวิตและเสียชีวิตไปแล้ว ทำให้สามารถคัดเลือกบุคคลมาเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอได้ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกน้องสาวของคนหาย ซึ่งผลการตรวจดีเอ็นเอสามารถบอกได้เพียงว่าชิ้นส่วนของกะโหลกศีรษะนั้นเป็นเพศชาย และมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่สืบทอดมาจากการดาหรือยายคนเดียวกันกับน้องสาวของคนหาย แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะเป็นของคนหาย ดังนั้นจึงต้องจัดทำแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูลเพิ่มเติม จึงทำให้สามารถยืนยันได้ว่าชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะนั้นคือ ของคนหาย ซึ่งก่อให้เกิดความชัดเจนในการพิสูจน์คนหายในทางกระบวนการยุติธรรมจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์สายวงศ์ตระกูล

คำสำคัญ: คนหาย; ดีเอ็นเอ; สายวงศ์ตระกูล; กระบวนการยุติธรรม

Abstract

This article aims to study the identification of disappearing persons in justice system so as to find out the truth. In legal perspective, parts of human skulls are important object evidence. Together with DNA test and family tree analysis, it can lead to a proof of criminal offences.

The study shows that in justice system, the selection of persons for DNA sample collection is based on two factors: identification of persons with closest consanguinity links with disappearing persons and family tree draft identifying the lineage of either alive or deceased relatives of disappearing persons. For this study, I have decided to collect DNA samples from a younger sister of a disappearing person. The DNA test results only prove that parts of human skull belong to a male person with consanguinity link with the sister. In other words, according to the DNA test, it is certain that the male person and the sister of disappearing person are descendants of the same mother or maternal grandmother. However, the test results cannot confirm that the skull belongs to the disappearing person. It is, therefore, necessary to draft a family tree to further identify details of the disappearing person's lineage so as to confirm the identify of disappearing person. In conclusion, to promote the efficiency of justice system, the identification of disappearing person is based on not only DNA test results but also family tree analysis.

Keywords: Disappearing Persons; DNA; Family Tree; Justice System

1. บทนำ

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนิรนาม คือ การพิสูจน์ว่าซากหรือศพนั้นคือใคร เพื่อผลทางสังคมและผลในทางกระบวนการยุติธรรม⁵ การยืนยันตัวบุคคลขึ้นอยู่กับระดับของสภาพศพที่พบ (ระยะเวลาการสลายตัวของศพ) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทาย เมื่อต้องพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ จะพบว่าการมองจากลักษณะรูปร่างภายนอก (Visual Identification) สามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ แต่ไม่สามารถใช้เป็นข้อยุติของการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล รองลงมาคือ ลักษณะทางกายภาพ ข้อมูลทางการแพทย์ เครื่องแต่งกายและทรัพย์สินสิ่งของติดตัว สำหรับวิธีที่ใช้ในการยืนยันอัตลักษณ์บุคคลที่เชื่อถือได้แน่นอนและได้รับการยอมรับตามหลักสากล ได้แก่ การตรวจดีเอ็นเอ การตรวจทันตกรรม และการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ แต่ก็มีข้อจำกัดในกรณีไม่สามารถหาข้อมูลของคนหายมาใช้อ้างอิงในการตรวจเปรียบเทียบดังกล่าวกับศพได้ การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือเป็นวิธีการที่ค่อนข้างง่าย เนื่องจากลายพิมพ์นิ้วมือจะถูกบันทึกไว้ในฐานข้อมูลของกรมการปกครองเมื่อบุคคลไปขอทำบัตรประชาชน ดังนั้นจึงสามารถนำข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือของคนหายมาใช้เปรียบเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมือศพเพื่อยืนยันตัวบุคคล การตรวจทันตกรรม ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล เนื่องจากคุณสมบัติที่ยังคงเหมือนเดิมหลังการเสียชีวิต จำนวนฟัน ลักษณะรูปร่าง การอุดฟัน การใส่ฟันปลอม การรักษาทางทันตกรรม สามารถใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ โดยการนำข้อมูลทางทันตกรรม หรือภาพเอกซเรย์ฟันของศพมาเปรียบเทียบกับข้อมูลการรักษาทางทันตกรรมหรือภาพเอกซเรย์ฟันของคนหาย ดังนั้นจะต้องมีการเก็บประวัติการรักษาและภาพถ่ายเอกซเรย์ฟันไว้ จึงจะสามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ ส่วนการตรวจดีเอ็นเอนั้น เป็นการตรวจเปรียบเทียบดีเอ็นเอของคนหาย ซึ่งตัวอย่างดีเอ็นเอของคนหายได้มาจากของใช้ส่วนตัวของคนหาย เช่น แปรงสีฟัน แปรงผม หรือจากผมที่มีรากผม เป็นต้น หรือตรวจโดยการเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอจากญาติสายตรง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์กับตัวอย่างดีเอ็นเอจากศพที่พบ⁶

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลโดยวิธีการตรวจดีเอ็นเอสามารถช่วยในการสืบสวนสอบสวนเนื่องจากสามารถใช้ระบุหรือยืนยันตัวบุคคลได้ ดังนั้นจึงสามารถใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาใช้ยืนยันความบริสุทธิ์ของผู้ต้องสงสัย การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด และในส่วนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งอาจจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร ดังนี้แล้ว จากความหมายจะเห็นว่า ทั้งการสืบสวนและสอบสวนมุ่งกระทำไปเพื่อหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ การรวบรวมพยานหลักฐานนั้นดำเนินไปเพื่อ “จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ” คำกล่าวนี้สะท้อนความสำคัญของการสืบสวนสอบสวน เพราะนำไปสู่การค้นพบพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ความผิด ซึ่งจะมีผลต่อทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหาตั้งแต่ชั้น

⁵ Natthawut Rodchom, “Identification of Persons Who have Undergone Orthodontic by Use of Ray Photograph,” (Master’s thesis, Faculty of Science, Silpakorn University, 2010), 12. [In Thai]

⁶ Huma Ali et al., “Recovery and Identification of the Missing After Disaster: Case Studies, Ethical Guidelines and Policy Recommendations,” last modified 2017, accessed February 2, 2017, <https://www.cmu.edu/dietrich/ehpp/documents/2011-Recovery-and-Identification-of-the-Missing-after-Disaster.pdf/>

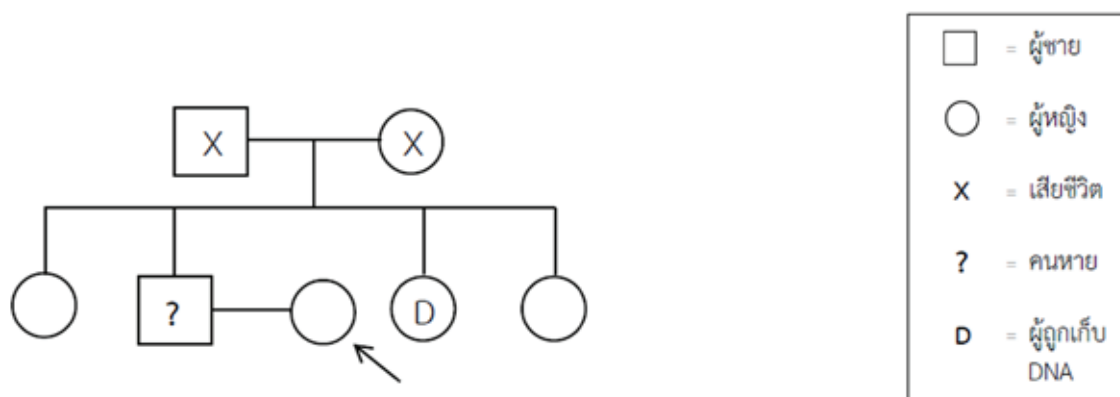
สอบสวน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจะงดการสอบสวน แต่ถ้าปรากฏตัวผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจะทำความเห็นควรสั่งฟ้องต่อศาล พร้อมส่งสำนวนการสอบสวนแก่พนักงานอัยการ ฉะนั้นการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาพยานหลักฐานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง⁷ นอกจากนี้ การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล ในกรณีเหตุภัยพิบัติซึ่งมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก และยังใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุพยาน สถานที่เกิดเหตุ ผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาได้เช่นเดียวกันกับการใช้ผลการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ และนอกจากนี้ยังสามารถใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ทางสายโลหิตได้ เช่น พิสูจน์ความสัมพันธ์พ่อ แม่ ลูก ในกรณีการตรวจพิสูจน์ศพโดยวิธีการตรวจดีเอ็นเอ นั้นจะต้องมีตัวอย่างดีเอ็นเอของคนหายหรือญาติสายตรงหรือพี่น้อง เพื่อนำมาตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับตัวอย่างดีเอ็นเอของศพ

กรณีศึกษาที่ 1 วัตถุพยานที่พบเป็นเพียงชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะด้านหลัง (Occipital Bone) จึงไม่สามารถตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลด้วยวิธีอื่น ๆ ได้ เมื่อผลการตรวจนิวเคลียร์ดีเอ็นเอขึ้นไม่ครบทุกตำแหน่ง (Partial Profile) การตรวจดีเอ็นเอจากไมโทคอนเดรียจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล เนื่องจากลักษณะไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอ นั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากมารดาเท่านั้น คุณสมบัตินี้ทำให้สามารถพิสูจน์บุคคลในครอบครัวได้เป็นอย่างดี ดังกรณีในอดีตที่มีการใช้การยืนยันตัวบุคคลด้วยการตรวจไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอ เช่น กรณีการตรวจพิสูจน์กระดูกที่สงสัยว่าเป็นของพระราชวงศ์โรมานอฟ รัสเซีย โดยเปรียบเทียบกับระหว่างจักรพรรดินีอเล็กซานดรา กับเจ้าชายฟิลิปพระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธ ที่ 2 ที่เป็นพระญาติห่าง ๆ ที่ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ โดยในปี ค.ศ. 2007 มีการพบซากศพของเด็กสองคนในสนาม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นลูกสาวและลูกชายของจักรพรรดินีโคลัส ที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ หรือกรณีทหารอากาศอเมริกันในสงครามเวียดนามก็มีการตรวจพิสูจน์ซากกระดูกที่เหลืออยู่เทียบกับมารดาของผู้ตาย ซึ่งทำให้สามารถระบุได้ว่าซากกระดูกนั้นเป็นของบุตรชายที่ร่วมเข้ารับในสงครามเวียดนาม และกรณีทหารอเมริกันที่ไปรบในสงครามเกาหลี ก็ได้รับการตรวจพิสูจน์ด้วยไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอเช่นเดียวกัน⁸

กรณีศึกษาที่ 2 เป็นคดีคนหายซึ่งผู้แจ้งเป็นภรรยาของคนหาย โดยผู้แจ้งความสงสัยว่าคนหายน่าจะถูกละเมิดสิทธิชีวิต แต่เนื่องจากยังไม่พบศพ จึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าคนหายยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุที่ผู้แจ้งความสงสัยว่าจะเป็นบริเวณที่คนหายได้หายตัวไป ไม่พบศพของคนหายแต่อย่างใด และเมื่อนำข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลและภาพถ่ายของคนหายเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลศพนิรนามในฐานข้อมูลของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ก็ไม่พบศพที่ตรงกับหรือคล้ายกับคนหาย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้สัมภาษณ์ข้อมูลคนหาย และจัดทำแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูลคนหายดังแผนภูมินี้

⁷ Jiraporn Adcharyaprasit and Paiboon Chuwattanakij, "The Truth in Thai Criminal Justice System: Legal Perspectives on the Literature in Chomanee's Rak Boon," *CMU Journal of Law and Social Sciences* 10, no. 2 (July-December 2017): 23-46. [In Thai]

⁸ Sukhon Pradutkanchana, "Identification of Blood Relatives from the Same Ancestor," last modified 2011, accessed April 2, 2011, http://www.pathology.psu.ac.th/images/ToxicoDoc/book09_8.pdf/ [In Thai]

แผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูล (Family Tree)

จากแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครอบครัวคนหายพบว่า บิดาและมารดาของคนหายเสียชีวิตหมดแล้ว คนหายมีพี่สาว 1 คน และน้องสาว 2 คน ที่สืบสายมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน ไม่มีพี่ชายหรือน้องชายที่สืบสายมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน ดังนั้นในกรณีนี้จึงเลือกเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอจากน้องสาวคนหายเพื่อตรวจพิสูจน์และเปรียบเทียบในฐานข้อมูลของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

ต่อมาเมื่อผู้พบชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะที่เหลือเพียงกะโหลกศีรษะด้านหลัง (Occipital Bone) ใกล้กับบริเวณที่ญาติสงสัยว่าคนหายได้หายตัวไป เมื่อทำการตรวจวิเคราะห์ชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะโดยใช้ความรู้ทางด้านนิติมานุษยวิทยา (Forensic Anthropology) เพื่อหาข้อมูลทางชีวภาพ ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ อายุเมื่อตาย ส่วนสูง โรคและการบาดเจ็บ รวมถึงสาเหตุการตาย แต่ด้วยข้อจำกัดว่า ชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะที่พบเป็นเพียงด้านหลัง ไม่เหลือตำแหน่งที่จะบอกข้อมูลทางชีวภาพได้เลย จึงได้ทำการตรวจดีเอ็นเอเพื่อเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับน้องสาวคนหาย แต่ข้อมูลดีเอ็นเอจากชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะที่พบนั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ เนื่องจากดีเอ็นเอชิ้นนี้ไม่ครบทุกตำแหน่ง จึงต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลบุคคลในครอบครัวคนหายเพิ่มเติม เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเก็บดีเอ็นเอญาติสายตรงอีกครั้ง เมื่อได้ข้อมูลบุคคลในครอบครัวเพิ่มเติมแล้วจึงนำมาทำแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูล และผลการวิเคราะห์แผนภูมิทำให้สามารถพิสูจน์คนหายได้ เหลือเพียงแต่ต้องพิสูจน์ให้แน่ชัดว่าข้อมูลบุคคลในครอบครัวคนหายที่ได้รับมานั้นถูกต้องครบถ้วน และมีหลักฐานพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูล จึงจะสามารถยืนยันตัวได้อย่างถูกต้อง

2. การพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์สายวงศ์ตระกูลในทางกระบวนการยุติธรรม

การพิสูจน์คนหายเป็นประโยชน์ในทางกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก วัตถุพยานที่พบถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่สามารถจับต้องได้ตามกฎหมาย โดยการพิสูจน์คนหาย คือ การนำข้อมูลของคนหายมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของศพนิรนาม ซึ่งข้อมูลคนหายหรือเรียกว่าข้อมูลก่อนตาย (Ante-mortem Data) นั้นได้มาจากการสอบถามครอบครัว ญาติ หรือผู้ใกล้ชิด รวมทั้งข้อมูลทางการแพทย์ และผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ ของคนหาย เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริง โดยข้อมูลจะประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุเพศ เชื้อชาติ ความสูง น้ำหนัก ผม สีตา และสิ่งจำเป็นที่ต้องระบุคือวันที่สูญหาย สถานที่พบเห็นครั้งสุดท้าย พฤติกรรมการสูญหายหรือข้อมูลที่สำคัญ

และจำเป็นอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสูญหาย นอกจากนี้ ยังสามารถเพิ่มเติมข้อมูล เช่น ตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ ฟิล์มเอกซเรย์ฟัน ตัวอย่างสารพันธุกรรม ภาพถ่าย เสื้อผ้า ของใช้ที่ใส่ติดตัว รอยสัก แผลเป็น ตำหนิ ที่จะทำให้งานสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ดี และส่วนที่สอง คือ ข้อมูลศพ หรือเรียกว่าข้อมูลหลังตาย (Post-mortem Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากศพ โดยข้อมูลจะประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ อัตลักษณ์บุคคล เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ สิ่งของติดตัว ข้อมูลทางการแพทย์ และผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ หรือข้อมูลทางทันตกรรม โดยข้อมูลที่ได้นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลสามารถทำได้หลายวิธี โดยหลักมาตรฐานสากลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1: เป็นวิธีการพิสูจน์บุคคลที่ยืนยันได้แน่นอน (Primary Identification or Positive Identification) เป็นวิธีที่เชื่อถือได้และมีความถูกต้องแม่นยำ ซึ่งมี 3 วิธี ได้แก่ 1) การตรวจดีเอ็นเอ 2) การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ และ 3) การตรวจทางทันตกรรม

กลุ่มที่ 2: เป็นวิธีการสันนิษฐานการพิสูจน์บุคคล (Secondary Identification or Presumptive Identification) โดยเป็นการตรวจจากสภาพที่เห็นจากภายนอก มีหลายวิธี ได้แก่ 1) ข้อมูลทางการแพทย์ (Medical Information) เช่น ข้อมูลการรักษา การผ่าตัด แผลเป็น รอยสัก ความพิการ วัสดุทางการแพทย์ เช่น เครื่องกระตุ้นหัวใจที่มีหมายเลข (Serial Number) 2) ข้อมูลทางพยาธิวิทยา (Pathology) เช่น อาการหรือโรคที่แสดงลักษณะเฉพาะ เช่น เนื้องอก การผ่าตัดเสริมความงาม 3) ข้อมูลทางด้านมานุษยวิทยา (Anthropology) เป็นการตรวจวิเคราะห์กระดูกเพื่อบอกข้อมูลทางชีวภาพ โดยอาจใช้ข้อมูลภาพถ่ายทางรังสี (Radiograph) จากประวัติการรักษาของคนหายมาช่วยในการตรวจเปรียบเทียบกับศพ และ 4) เครื่องแต่งกายและสิ่งของติดตัว (Personal Effects)

การตรวจด้วยวิธีการในกลุ่มที่ 2 มักนำมาใช้ในกรณีที่ศพมีสภาพสมบูรณ์ยังไม่เน่า แต่ในกรณีนี้ศพที่พบเป็นเพียงชิ้นส่วนกระดูกเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้โดยวิธีกลุ่มที่ 2 ได้ วิธีการที่สามารถใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลจึงเหลือเพียงการตรวจดีเอ็นเอเท่านั้น

การตรวจพิสูจน์บุคคลจากการตรวจดีเอ็นเอ วัตถุพยานที่พบถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่สามารถจับต้องได้ตามกฎหมาย เป็นสิ่งที่นำเสนอในชั้นศาลได้เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) ซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำคัญในกระบวนการยุติธรรม และต่อการสืบสวนและสอบสวนสามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีความในชั้นศาลได้

ในทางกระบวนการยุติธรรม การพิจารณาคดีอาญามี 2 ประการ คือ ข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง การพิจารณาข้อเท็จจริง หรือความสัตย์จริงในคดีว่าเป็นอย่างไร แล้วยกข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยว่า จำเลยควรได้รับการลงโทษหรือปล่อยตัว ซึ่งข้อเท็จจริงที่เป็นธรรมชาติซึ่งบุคคลธรรมดาจะรู้จะพึงรู้ได้เอง และข้อเท็จจริงนอกเหนือจากจากความรู้ของคนธรรมดาก็ต้องยกเอาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่อการพิจารณาเพื่อสืบข้อเท็จจริง ซึ่งสืบโดยผู้มีความเชี่ยวชาญได้ทำการตรวจและวิเคราะห์ วินิจฉัยและสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งของ

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์คือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายนั่นเอง⁹ แต่ในบางครั้งพยานหลักฐานที่จะต้องนำมาตรวจดีเอ็นเอมีการเสื่อมสภาพอย่างมาก กรณีพยานหลักฐาน เช่น เส้นผม โครงกระดูกที่มีอายุเก่า หรือมีการเผาไหม้เสียหาย หรือมีการเน่าสลาย หรือมีปริมาณตัวอย่างน้อยมาก มีผลทำให้การตรวจนิวเคลียร์ดีเอ็นเออาจขึ้นไม่ครบทุกตำแหน่ง เนื่องจากใน 1 เซลล์ จะมีนิวเคลียร์ดีเอ็นเออยู่เพียง 2 ชุด แต่สำหรับดีเอ็นเอในไมโทคอนเดรียใน 1 เซลล์จะมีมากกว่าพันชุด ไมโทคอนเดรียที่อยู่ในไซโทพลาซึมจะได้รับจากการตาเท่านั้น ดังนั้นในพี่น้องและญาติร่วมสายมารดาเดียวกันจะมีรูปแบบของลำดับเบสบนสายไมโทคอนเดรียเหมือนกัน นอกจากนี้ การตรวจพิสูจน์ทางนิวเคลียร์ดีเอ็นเอเพื่อหาความสัมพันธ์ในพี่น้องค่อนข้างทำได้ยากในเรื่องของการแปรผลทางสถิติที่ซับซ้อน เมื่อการตรวจดีเอ็นเอจากนิวเคลียสไม่สามารถทำได้ วิธีการตรวจไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอเป็นอีกวิธีที่นำมาใช้พิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในคดีนี้ ในกรณีนี้การตรวจด้วยนิวเคลียร์ดีเอ็นเอนั้นไม่ครบทุกตำแหน่ง ทำให้ไม่สามารถระบุตัวตนได้ว่าเป็นใคร บอกได้เพียงว่าเป็นเพศชายเท่านั้น ไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอมีประโยชน์ในการตรวจพิสูจน์ความสัมพันธ์ของบุคคลทางสายเลือดฝ่ายมารดา (Maternal Inheritance) เช่น กรณีการตรวจพิสูจน์ความเป็นญาติกันระหว่างลูกพี่ลูกน้องที่มียายคนเดียวกันในกรณีที่บิดาและมารดาซึ่งเป็นญาติสายตรงได้เสียชีวิตไปแล้ว¹⁰

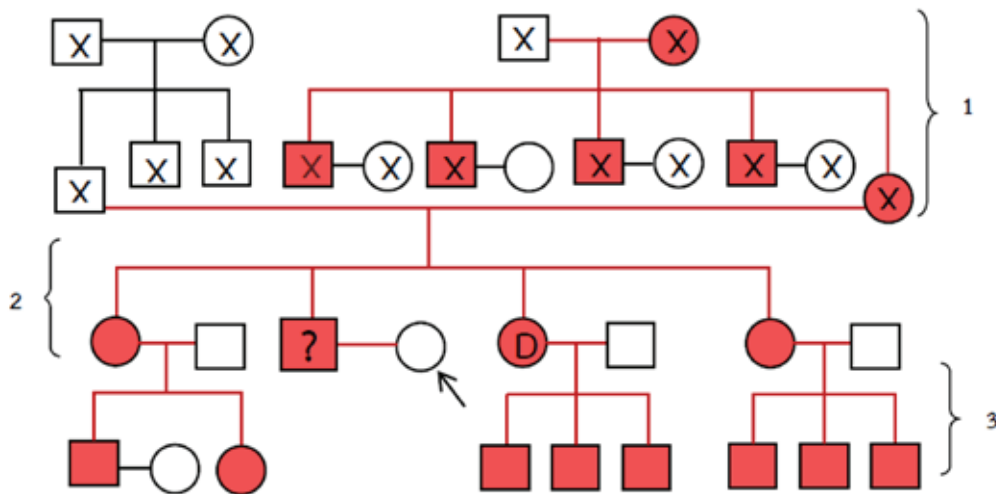
การตรวจพิสูจน์ด้วยไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอมีวิธีการแปลผล¹¹ ดังนี้

- 1) คัดออก (Exclusion) หมายถึง ทั้งสองตัวอย่างไม่ใช่ของคนเดียวกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดร่วมสายมารดาเดียวกัน
- 2) ไม่สามารถสรุปผลได้ (Inconclusive) เมื่อลำดับเบสที่แตกต่างในตัวอย่างทั้งสองมีความแตกต่างกันเพียง 1 ตำแหน่ง
- 3) ไม่สามารถคัดออก (Cannot Exclude) เมื่อลำดับเบสที่แตกต่างในตัวอย่างตรวจทั้งสองมีลักษณะตรงกันทุกประการ แสดงว่าตัวอย่างตรวจทั้งสองไม่สามารถคัดออกได้ สรุปว่าตัวอย่างตรวจทั้งสองเป็นของบุคคลเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดร่วมมารดาเดียวกัน

⁹ Sopacha Singthong, "Fingerprints and Personal Identification," *Praewa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University* 2, no. 2 (May-August 2015): 52-63. [In Thai]

¹⁰ Ge J. and Chakraborty R., "Choosing Relatives for Missing Person Identification by DNA Typing," last modified 2017, accessed June 18, 2017, <http://www.ashg.org/genetics/ashg07s/f10423.html/>

¹¹ Sukhon Pradutkanchana, "Identification of Blood Relatives from the Same Ancestor," accessed April 2, 2011. [In Thai]

แผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูล (Family Tree)
สำหรับการวิเคราะห์ไมโทคอนเดรียลดีเอ็นเอ (Mitochondrial DNA)

จากแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูลคนหาย สำหรับการวิเคราะห์ไมโทคอนเดรียลดีเอ็นเอ พบว่าลำดับเครือญาติที่ 1 ครอบครัวฝ่ายบิดาคนหาย เสียชีวิตหมดแล้ว ส่วนครอบครัวฝ่ายมารดาคนหายก็เสียชีวิตหมดแล้วเช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาลำดับที่ 2 พบว่าคนหายมีพี่สาวหนึ่งคน และน้องสาวสองคน ที่สืบสายมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน ไม่มีพี่ชายหรือน้องชายที่สืบสายมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน และคนหายไม่มีบุตร พิจารณาลำดับที่ 3 พบว่าพี่สาวคนหายมีบุตรสองคนชายและหญิงยังมีชีวิตอยู่ น้องสาวคนหายคนที่ 1 มีบุตรชายสามคนยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด น้องสาวคนหายคนที่ 2 มีบุตรชายสามคนยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด ในกรณีศึกษาี้ ลำดับเบสที่แตกต่างกันในตัวอย่างการตรวจไมโทคอนเดรียลดีเอ็นเอขึ้นส่วนกะโหลกศีรษะและตัวอย่างดีเอ็นเอจากน้องสาวคนหายมีลักษณะตรงกันทุกประการ จึงสามารถสรุปได้ว่าขึ้นส่วนกะโหลกศีรษะดังกล่าวมีความสัมพันธ์ร่วมสายมารดาเดียวกันกับน้องสาวคนหาย และมีความน่าจะเป็นที่คนหายกับขึ้นส่วนกะโหลกศีรษะที่พบนั้นจะเป็นบุคคลเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพยานหลักฐานดีเอ็นเอมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของนานาประเทศ และมีการยืนยันว่าดีเอ็นเอถูกนำมาใช้เพื่อเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถช่วยคลี่คลายคดีอาญาได้ทั้งคดีอาญาในอดีต และป้องกันคดีอาญาที่จะเกิดในอนาคตด้วย¹²

3. บทวิเคราะห์

การแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นมาตรการสำคัญที่รัฐใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

¹² Ratchanee Tang-on, "Legal Measure to Develop the National DNA Database and Privacy Right: Guidelines for Law Enactment and Enforcement in Thailand," *Politics, Administration and Law Journal* 9, no. 2 (May-August 2017): 579-611. [In Thai]

ทางอาญา ซึ่งนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา แม้ว่าการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จะเป็นมาตรการสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากพยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ค่อนข้างมีความแน่นอน ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายจึงทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถืออันจะพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏได้

ดังนั้นการพิสูจน์ศพนิรนามในทางกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะเพื่อพิสูจน์ว่าศพนิรนามนั้นเป็นใครแล้ว ยังเพื่อที่จะให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนสามารถดำเนินการต่อไปได้ ความสำเร็จของการพิสูจน์ศพนิรนามขึ้นอยู่กับข้อมูลสำคัญสองส่วนคือข้อมูลศพและข้อมูลคนหาย มาทำการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกัน โดยข้อมูลที่สืบหรือค้นหายากที่สุดคือข้อมูลคนหาย เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลคนหายและข้อมูลศพนิรนามที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ได้ ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับแจ้งคนหายหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ทำให้ข้อมูลคนหายกระจัดกระจายอยู่หลาย ๆ หน่วยงาน การเก็บข้อมูลแตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับศพนิรนาม ที่ยังมีข้อจำกัดคือมีแพทย์นิติเวชเฉพาะตามโรงพยาบาลประจำจังหวัดใหญ่ ๆ การจัดเก็บข้อมูลแตกต่างกันแนวทางวิธีการปฏิบัติงานแตกต่างกันทำให้ข้อมูลกระจัดกระจายและไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งยังไม่มีศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม อีกทั้งประเทศไทยขาดโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพสำหรับระบบการติดตามคนหายและบางครั้งการสูญหายไม่ได้เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม อาจทำให้เจ้าหน้าที่มักจะชักช้าที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง หรือจะรีบดำเนินการในกรณี ที่สงสัยว่าคนหายอาจจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เวลา และการประสานงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด 2 ปัจจัย ที่มีผลต่อความสามารถของหน่วยงานระดับชาติ ในการพิสูจน์คนหาย¹³ อีกทั้งข้อมูลคนหายที่ได้จากการสัมภาษณ์ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดคนหายอาจได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้อง ในบางกรณีข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเป็นข้อมูลที่มีเพียงคนหายเท่านั้นที่ทราบ ทำให้เปรียบเทียบข้อมูลทั้งสองส่วนไม่ได้หรือไม่ตรงกัน อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ คนหายไม่มีญาติสายตรงหรือไม่มีบุตร ทำให้การสืบหรือค้นหาข้อมูลคนหายทำได้ยาก จึงเป็นข้อจำกัดทำให้ไม่สามารถตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันบุคคลได้ ดังนั้นการจัดทำแผนภูมิแสดงลำดับเครือญาติของวงศ์ตระกูล จะแสดงให้เห็นถึงสมาชิกและความสัมพันธ์ของบุคคลในตระกูล ทั้งที่มีชีวิตและเสียชีวิตแล้ว ซึ่งในกรณีศึกษาที่บุคคลในตระกูลส่วนใหญ่เสียชีวิตหมดแล้ว เหลือเพียงพี่และน้องของคนหายที่เป็นผู้หญิง จึงเลือกเก็บดีเอ็นเอน้องสาวคนหาย เพราะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่สืบทอดมาจากมารดาหรือยายคนเดียวกันกับคนหาย

ไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอเป็นข้อมูลสารพันธุกรรมที่ได้รับจากมารดาเท่านั้น ดังนั้นบุตรทุกคนจะมีลักษณะของไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอเหมือนกันกับมารดา การตรวจไมโทคอนเดรีย ดีเอ็นเอจึงสามารถบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่สืบทอดมาจากมารดาหรือยายคนเดียวกัน¹⁴ จากผลการตรวจเปรียบเทียบขึ้น

¹³ Richard S. Ehrlich, "Thailand Lacks Effective Structure for Tracking Missing Children," last modified 2012, accessed June 18, 2017, <http://www.chiangraitimes.com/thailand-lacks-effective-structure-for-tracking-missing-children.html/>

¹⁴ Worakamon Nan-udon, "Mitochondrial DNA Variations of the Position 8271-8873 in Maternal Inheritance," *Veridian E-Journal SU 4*, no.1 (May-August 2011): 902-910. [In Thai]

ส่วนกะโหลกกับน้องสาวคนหายพบว่า ชิ้นส่วนดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่สืบทอดมาจากการดาหรือ ยายคนเดียวกันกับน้องสาวคนหาย อย่างไรก็ตาม การตรวจด้วยไมโตคอนเดรียลดีเอ็นเอก็ยังเป็นวิธีที่มีข้อจำกัด เนื่องจากไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นบุคคลนั้นจริงไหม ดังเช่นกรณีนี้การตรวจด้วยไมโตคอนเดรียลดีเอ็นเอไม่สามารถ ระบุหรือยืนยันว่าเป็นคนหายจริง บอกได้เพียงว่าชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะนั้นสืบสายเลือดมารดาหรือยายคนเดียวกัน กับน้องคนหาย ดังนั้นการจะยืนยันตัวบุคคลได้ว่าเป็นคนหายจริงไหม จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องสืบเสาะหาหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อยืนยันว่าบุคคลในตระกูลนั้นถูกต้องตรงกับข้อมูลที่ได้รับจากญาติ หากผล การตรวจสอบหลักฐานแล้วพบว่าไม่มีบุคคลในตระกูลที่เป็นเพศชายคนอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่ สืบทอดมาจากการดาหรือยายคนเดียวกันกับน้องสาวคนหาย ก็สามารถทำให้พิสูจน์ได้ว่าชิ้นส่วนกะโหลกนั้น เป็นของคนหายจริง

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผล

จากผลการศึกษาพบว่า การพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์ สายวงศ์ตระกูลในทางกระบวนการยุติธรรม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสมาชิกในครอบครัวที่มีความเป็น ไปได้ว่าจะเป็นคนหายออกไปได้ให้เหลือจำนวนน้อยที่สุด จากนั้นข้อมูลดังกล่าว พนักงานสอบสวนสามารถนำ ไปใช้เป็นแนวทางในกระบวนการสืบสวนข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้การพิสูจน์ศพนิรนามมีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการพิสูจน์คนหายจากผลการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอร่วมกับการวิเคราะห์สายวงศ์ตระกูลในทางกระบวนการ ยุติธรรม จึงเป็นอีกวิธีที่จะทำให้สามารถพิสูจน์ศพนิรนามว่าเป็นคนหายหรือไม่ สำหรับกรณีศึกษานี้ต้องใช้การ ตรวจพิสูจน์ด้วยดีเอ็นเอ ซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือที่สุด จากสภาพกระดูกที่พบไม่สามารถตรวจ พิสูจน์ด้วยลายพิมพ์นิ้วมือและทางทันตกรรมได้ และไม่สามารถตรวจหาความสัมพันธ์จากญาติสายตรงได้ (ญาติ สายตรงได้แก่ บิดา มารดา และบุตร) เนื่องจากบิดาและมารดาของคนหายเสียชีวิตหมดแล้ว มีเพียงพี่และน้อง ที่เป็นผู้หญิง ดังนั้นการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอจึงตรวจด้วยไมโตคอนเดรียลดีเอ็นเอ ซึ่งผลการตรวจพิสูจน์พบว่าชิ้น ส่วนกะโหลกศีรษะนั้นสืบสายเลือดมารดาหรือยายคนเดียวกันกับน้องคนหาย และจากแผนภูมิแสดงลำดับเครือ ญาติของวงศ์ตระกูล คนหายไม่มีพี่หรือน้องที่เป็นผู้ชายที่สืบสายมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน บิดาและ มารดาของคนหายเสียชีวิตหมดแล้ว สายวงศ์ตระกูลฝ่ายบิดาและมารดาเสียชีวิตหมดแล้ว จึงมีความน่าจะเป็น (Probability) ที่คนหายกับชิ้นส่วนกระดูกกะโหลกมนุษย์นั้นจะเป็นบุคคลเดียวกัน แต่เนื่องจากการพิสูจน์ อัตลักษณ์บุคคลตามมาตรฐานสากล ควรจะต้องใช้วิธีการตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งเป็นวิธีที่เชื่อถือได้อย่างถูกต้องแม่นยำที่สุด เมื่อไม่สามารถใช้วิธีดังกล่าวได้ จึงควรจะต้องนำข้อมูล ที่ได้มาเป็นแนวทางให้พนักงานสอบสวนสืบสวนหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้การพิสูจน์ชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะ มีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ควรให้มีศูนย์กลางที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลคนหายข้อมูลศพนิรนาม เพื่อให้ญาติคนหาย สามารถที่จะตรวจสอบข้อมูลที่ศูนย์กลางข้อมูลเพียงที่เดียว และจะทำให้การเปรียบเทียบการค้นหาข้อมูลจาก ฐานข้อมูลถูกต้องรวดเร็ว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกความเหลื่อมล้ำตามนโยบายของรัฐบาล

4.2.2 ควรให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลคนหายและข้อมูลศพนิรนามระหว่างหน่วยงาน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อมูลมีอยู่ในหลายหน่วยงาน อีกทั้งขอความร่วมมือภาคเอกชน เช่น โรงพยาบาลเอกชน บริษัทประกันชีวิตเก็บข้อมูลประวัติเอกลักษณ์บุคคล ลักษณะพิเศษของลูกค้ำลงฐานข้อมูลประวัติลูกค้า เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิสูจน์บุคคลในอนาคต

4.2.3 การเก็บข้อมูลทางด้านพันธุกรรมเป็นหนึ่งในวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์ตามมาตรฐานสากล แต่ประเทศไทยยังไม่มี การจัดระบบการเก็บข้อมูลดังกล่าว ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดหรือจัดทำแนวทางการเก็บข้อมูลทางด้านพันธุกรรมให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ

4.2.4 ศพนิรนามส่วนหนึ่งที่พบนั้น มีการบาดเจ็บและผ่านการรักษาพยาบาลก่อนการเสียชีวิตโดยพบอุปกรณ์การแพทย์ เช่น เหล็กด้าม น็อต สกรู ฯลฯ ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งจะมีหมายเลขผลิตภัณฑ์ (Serial Number) ที่สามารถตรวจสอบถึงบริษัทนำเข้าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ได้ แต่เมื่อบริษัทจำหน่ายอุปกรณ์ดังกล่าวไปยังโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ ไม่มีการเก็บหรือทำประวัติข้อมูลผู้ป่วยที่ใช้อุปกรณ์การแพทย์ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ จึงไม่สามารถเชื่อมโยงอุปกรณ์การแพทย์ไปสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้นจึงควรมีการเก็บประวัติข้อมูลอุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

4.2.5 คนนิรนาม คือ บุคคลที่ยังมีชีวิตแต่ไม่ทราบตัวตนเป็นใคร เช่น คนไข้ตามโรงพยาบาลที่รับมาจากอุบัติเหตุไม่สามารถจดจำชื่อตัวเองได้ หรือผู้ป่วยอัลไซเมอร์ จึงควรมีการจัดเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล คนนิรนาม เพราะอาจจะเป็นคนหายที่ญาติกำลังตามหาหรือในอนาคตเสียชีวิตกลายเป็นศพนิรนาม

References

- Ali, Huma, Nancy Brown, Lydia Chiro, Emily Dillinger, Emily Droder, Julia Hanby, Neha Mittal, George Nardi, Mikaela Rakos, Brice Relaford, Maggie Soderholm, Jennifer Tharp, and Jacob Yosafat. "Recovery and Identification of the Missing After Disaster: Case Studies, Ethical Guidelines and Policy Recommendations." Last modified 2017. Accessed February 2, 2017. <https://www.cmu.edu/dietrich/ehpp/documents/2011-Recovery-and-Identification-of-the-Missing-after-Disaster.pdf/>
- Ehrlich, Richard S. "Thailand Lacks Effective Structure for Tracking Missing Children." Last modified 2012. Accessed June 18, 2017. <http://www.chiangraitimes.com/thailand-lacks-effective-structure-for-tracking-missing-children.html/>
- J., Ge, and Chakraborty R. "Choosing Relatives for Missing Person Identification by DNA Typing." Last modified 2017. Accessed June 18, 2017. <http://www.ashg.org/genetics/ashg07s/f10423.html/>

-
- Jiraporn Adchariyaprasit, and Paiboon Chuwattanakij. "The Truth in Thai Criminal Justice System: Legal Perspectives on the Literature in Chomanee's Rak Boon." *CMU Journal of Law and Social Sciences* 10, no. 2 (July-December 2017): 23-46. [In Thai]
- K., Bender, Schneider P. M., and Rittner C. "Application of mtDNA Sequence Analysis in Forensic Casework for the Identification of Human Remains." *Forensic Science International* 113, no. 1-3 (September 2000): 103-107.
- Natthawut Rodchom. "Identification of Persons Who have Undergone Orthodontic by Use of Ray Photograph." Master's thesis, Faculty of Science, Silpakorn University, 2010. [In Thai]
- Phornchai Sutheerakhun. "Identification of Persons in Tsunami." Last modified 2013. Accessed April 3, 2017. <http://www.ifm.go.th/th/forensic-articles/identification/135-tsunamiidentification.html/> [In Thai]
- Ratchanee Tang-on. "Legal Measure to Develop the National DNA Database and Privacy Right: Guidelines for Law Enactment and Enforcement in Thailand." *Politics, Administration and Law Journal* 9, no. 2 (May-August 2017): 579-611. [In Thai]
- Sopacha Singthong. "Fingerprints and Personal Identification." *Praewa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University* 2, no. 2 (May-August 2015): 52-63. [In Thai]
- Sukhon Pradutkanchana. "Identification of Blood Relatives from the Same Ancestor." Last modified 2011. Accessed April 2, 2011. http://www.pathology.psu.ac.th/images/ToxicoDoc/book09_8.pdf/ [In Thai]
- Suthat Duangjit. "Mitochondrial DNA and Forensic Application." *Forensic Medicine Journal* 4, no. 1 (September-December 2011): 61-65. [In Thai]
- W., Tsewei. "Pedigree-based Inference of Missing Person Identification from DNA Data." Last modified 2017. Accessed May 11, 2017. <https://www.homepages.uc.edu/~brycwz/freegauss/CSP/abstr/Wang.pdf/>
- Worakamon Nan-udon. "Mitochondrial DNA Variations of the Position 8271-8873 in Maternal Inheritance." *Veridian E-Journal SU* 4, no.1 (May-August 2011): 902-910. [In Thai]

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถยนต์หรู

Economic Crime: A Case Study of Tax Evasion in the Luxury Imported Vehicles

เลอพร ศุภสร¹

สาขาวิชาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: lerporn02@gmail.com

Lerporn Supasorn²

Major of Criminology and Justice Administration, Faculty of Law, Ubon Ratchathani Rajabhat University

2 Mueang, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

Email: lerporn02@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบและผลกระทบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยศึกษากรณีการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถยนต์หรู ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า 1) การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถยนต์หรูเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจากสถิติที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรมูลค่าเกือบสองพันล้านบาท 2) รูปแบบของการกระทำ ความผิดโดยการปลอมแปลงเอกสารรายการแจ้งสินค้า การแยกชิ้นส่วน การดัดแปลง หรือนำเข้าอะไหล่รถยนต์ และการโจรกรรมรถยนต์จากต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศไทยนั้น เข้าข่ายเป็นอาชญากรรมองค์กรและมีความเกี่ยวเนื่องเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ และ 3) สาเหตุของการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถยนต์หรูพบว่า ประเทศไทยมีโครงสร้างภาษีอุตสาหกรรมยานยนต์จากการคำนวณอากรขาเข้าที่จะต้องมีการเก็บภาษีชนิดอื่นควบคู่ไปด้วย และมีอัตราภาษีที่ซับซ้อนหลายประเด็น จึงเป็นสาเหตุให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีของผู้กระทำผิด ประกอบกับค่านิยมความหรูหราของผู้ซื้อที่นำไปสู่การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ขึ้น ดังนั้นแล้ว มีข้อเสนอแนะว่าควรเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายและสร้างความร่วมมือจากต่างประเทศในการปราบปราม ขบวนการโจรกรรมรถยนต์ข้ามชาติ ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจรถหรูและประชาชนต้องมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี และมีจิตใจที่เข้มแข็ง มุ่งกระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องที่พึงงาม จึงจะไม่เกิดอาชญากรรมประเภทนี้

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ; การเลี่ยงภาษีนำเข้า; รถหรู

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

Abstract

This article aims to present the pattern and impact of economic crime in case of tax evasion in the luxury imported vehicles as well as provides suggestions and guidelines for preventing economic crime in terms of tax evasion in the luxury imported vehicles.

The study found that: 1) tax evasion in the luxury imported vehicle is illegal. It has the impact on the economy and national security. It is a criminal offense. According to the statistics, the state lost tax revenue of nearly two billion baht, 2) The pattern of the offense by forging the product notification document, disassembling, modifying or importing auto parts and theft of vehicles from abroad to sell in Thailand. It is an organized crime and involved in transnational crimes and 3) the reasons for the avoidance of import tax on luxury cars has been seen that Thailand has a double automotive tax structure. The tax will calculate the import duty to be taxed and along with other taxes, therefore, there are several duplicated tax rates. It is the cause of the various processes to avoid the tax by the offender. The luxury of the buyer also leads to be the crime victims. So, there are suggestions that law enforcement shall be strictly and cooperate with overseas to suppress international vehicle theft. The luxury car business and people must have good morality and mind, as well as doing the right and good acts that it will not commit and not be a crime.

Keywords: Economic Crime; Tax Evasion Imported; Luxury Cars

1. บทนำ

อาชญากรรมเป็นสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่มองว่า เป็นการกระทำผิดที่อันตรายมีความรุนแรง และเป็นการกระทำที่ควรจัดการให้สาสม ซึ่งผู้กระทำผิดควรต้องได้รับผลตอบแทนจากสังคมโดยรวม เพราะทุกคนที่เดือดร้อนต่างต้องการให้จัดคนร้ายด้วยวิธีการใดก็ตามออกไปจากสังคม คนในสังคมส่วนใหญ่มักถือเอาความรุนแรงของการกระทำหรือผลกระทบที่เป็นอันตรายสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ปล้นทรัพย์ ซึ่งทรัพย์ทำร้ายร่างกาย ช่มชืด ฆ่าคนตาย ฯลฯ ว่าเป็นอาชญากรรม นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมกรรมการกระทำที่คนในสังคมมักไม่รู้สึกรว่าเป็นอาชญากรรมเนื่องจากไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงแก่ประชาชน ดังนั้นประชาชนทั่วไปจึงไม่สนใจต่อการเรียกร้องให้มีการจัดการกับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติโดยตรง³ (Direct Effect on National Economy) กล่าวคือ เมื่อความผิดเช่นนี้เกิดขึ้นย่อมทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมี

---

³ The Organization for Economic Co-operation and Development, "Glossary of Tax Terms," last modified 2015, accessed June 16, 2017, <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterm.html/>

การกระทำความผิดหลากหลายรูปแบบ เช่น การลักลอบขนเงินเข้าประเทศ การยกยอกและการทุจริตคอร์รัปชัน การฟอกเงิน และการหลีกหนีภาษีเงินได้ เป็นต้น ภาษีนั้นว่าเป็นรายได้ที่สำคัญของรัฐในการนำเงินจากประชาชนมาพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติ โดยภาษีมีย่อยหลายประเภท ทั้งภาษีเงินได้ ภาษีที่เก็บจากทรัพย์สิน ภาษีที่เก็บจากสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งนี้ การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรูเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรมข้ามชาติที่มาจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ และการแพร่ขยายของการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ทำความสูญเสียทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคลและบริษัทต่าง ๆ มากมาย และยิ่งกว่านั้นก็คือเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงเศรษฐกิจของประเทศ การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรูมีความซับซ้อนมากเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมซึ่งคอยขัดขวางการสืบเสาะของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากว่ากระทำลงไปก็เพื่อประโยชน์ในทางการเงิน ซึ่งเงินทองที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้ทำการประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้ การหลีกเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรูนั้น กรมศุลกากรได้จัดส่งข้อมูลบัญชีรายละเอียดยานพาหนะอาชญากรรมกลับมายังกรมสอบสวนคดีพิเศษเพิ่มเติมจำนวน 92 คัน พบว่ามีมูลค่าภาษีอากรขาดประมาณ 1,165 ล้านบาท รวมมูลค่าภาษีอากรขาดทั้งสิ้น 1,838 ล้านบาท ซึ่งคณะพนักงานสอบสวนได้รับกรณีของรถยนต์สมรรถนะสูง (Super Car) เป็นคดีพิเศษจำนวน 43 คดี⁴ จึงเห็นได้ว่ามูลค่าความเสียหายมีจำนวนมหาศาลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจส่วนตัวของเหล่าอาชญากร ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อให้ได้ผลตอบแทนในการดำรงชีวิตและอาศัยความชำนาญในการกระทำความผิดกฎหมายรูปแบบต่าง ๆ และมีเครือข่ายผู้ร่วมขบวนการในการประกอบอาชญากรรมที่มักจะไม่ปรากฏความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่ความเสียหายเกิดขึ้นกับคนในสังคมโดยรวม คือ ได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ตรงกับรูปแบบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อนโยบายและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้มีสถานภาพในสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้⁵ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องเป็นปัจจัยพื้นฐานให้เกิดปัญหาสังคมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและความขัดแย้งทางการเมืองต่าง ๆ ทำให้รัฐเสียผลประโยชน์ไม่สามารถจัดสวัสดิการแก่ประชาชนทำให้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเกิดปัญหาความยากจนตลอดจนปัญหาอาชญากรรมพื้นฐานรูปแบบต่าง ๆ ตามมาเกิดเป็นวงจรของปัญหาสังคมและอาชญากรรม ดังนั้นการศึกษารูปแบบลักษณะการกระทำผิดเกี่ยวกับการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรู จึงมีความน่าสนใจทั้งมิติทางด้านอาชญาวิทยาสำหรับการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมดังกล่าว เพื่อประโยชน์แก่การเสนอแนะแนวทางในการควบคุมหรือป้องกันปัญหาจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต่อไป

2. การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรู

การเลี่ยงภาษีอากรนั้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมประชาชนทุกคนต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการเสียภาษีเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และการจัดเก็บภาษีศุลกากรในปัจจุบันมีความสำคัญกับการปกป้องอุตสาหกรรม

⁴ Department of Special Investigation, "Department of Special Investigation Collaborate with of Foreign Customs Department and Department Trade Progress, Report the Case of Smuggling Imported Cars Smuggled and Avoided the Payment of Customs Duties Damaged State Over 1,800 Million," last modified 2017, accessed January 20, 2017, <https://www.dsi.go.th/view?tid=T0001751/> [In Thai]

⁵ Veerapong Boonyopart and Suphatra Phanwichit, *Economic Crime*, 7th ed. (Bangkok: Nititham, 2014), 50. [In Thai]

บางชนิดที่ประเทศยังไม่มีควมชำนาญเพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้าได้ซึ่งมีหลากหลายประเภทรวมถึงรถยนต์สมรรถนะสูง ๆ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อใช้ในการกิจการด้านต่าง ๆ ซึ่งกิจการเพื่อส่วนรวม เช่น การสร้างถนน การใช้จ่ายด้านความมั่นคง ด้านการศึกษา เป็นเครื่องมือส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลจะนำเงินระบบภาษีอากรมากระตุ้นความเจริญเติบโต เช่น การลดอัตราภาษีอากรเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชน การยกเว้นการจัดเก็บภาษีของธุรกิจเอกชนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและควบคุมการบริโภคของประชาชน เช่น การเรียกเก็บภาษีจากสินค้าประเภทฟุ่มเฟือย⁶ เช่น รถยนต์ ซึ่งมีได้จำเป็นต่อการครองชีพ รัฐจึงเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้นเพื่อควบคุมการบริโภคป้องกันมิให้ประชาชนจับจ่ายใช้สอยเงินฟุ่มเฟือยจนเกินไป เพื่อรักษาเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจในประเทศต่อไป กรณีการประกอบธุรกิจนำเข้ารถยนต์ซึ่งเป็นรถที่มีสมรรถนะสูงและผลิตจากต่างประเทศย่อมมีอัตราการจัดเก็บภาษีอากรที่สูงกว่าปกติ สังเกตได้จากการคำนวณอากรขาเข้าซึ่งจะต้องมีการเก็บภาษีชนิดอื่นควบคู่ไปด้วยซึ่งกรมศุลกากรเป็นผู้จัดเก็บแทน ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บแทนกรมสรรพากร ภาษีสรรพสามิตจัดเก็บแทนกรมสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยจัดเก็บแทนกระทรวงมหาดไทย ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมพิเศษแทนกระทรวงพาณิชย์จะมีมูลค่าสูงมาก ซึ่งสังเกตได้ว่าประเทศไทยมีโครงสร้างภาษีอุตสาหกรรมยานยนต์ภาษี⁷ ฐานภาษี อัตราภาษี ที่อาจทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบและซ้ำซ้อนหลายประเด็น ได้แก่ อัตราภาษีที่มีหลายอัตรา แบ่งตามประเภทรถยนต์ และมีความซ้ำซ้อน โดยที่ฐานภาษีแบ่งเป็น 2 ฐาน ได้แก่ ฐานราคา ณ โรงงานอุตสาหกรรมในกรณีผลิตในประเทศ และฐานราคากำหนดภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้า หรือที่เรียกว่า ซี ไอ เอฟ (Cost Insurance and Freight: C.I.F.) รวมกับอากรในกรณีนำเข้ารถยนต์ ซึ่งต่างจากบางประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น พบว่าประเทศอินโดนีเซียมีการจัดเก็บภาษีจากฐานมูลค่ารถยนต์เพียงฐานเดียว อัตราภาษีแบ่งตามประเภทรถยนต์และขนาดของเครื่องยนต์ ประเทศฟิลิปปินส์มีการจัดเก็บภาษีจากฐานราคาขายเพียงฐานเดียว อัตราภาษีแบ่งตามขนาดของเครื่องยนต์และชนิดของน้ำมันเชื้อเพลิงไม่มากประเภท สำหรับสิทธิประโยชน์ทางภาษี มีการลดภาษีนำเข้าชิ้นส่วนสำเร็จรูปในอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ ดังตัวอย่างการคำนวณภาษีกรณีนำเข้ารถจากต่างประเทศ เช่น บริษัทผู้นำเข้ารายหนึ่ง นำเข้ารถยนต์นั่งชนิดสี่ล้อขับเคลื่อน 1 คัน ขนาดความจุกระบอก 3400 ซีซี⁸ 198 แรงม้า (1-10) ราคาฐานภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้า (Cost Insurance Freight: C.I.F) จำนวน 607,914.42 บาท⁹ ราคาฐานภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้าอากรขาเข้า จำนวน 300,000 บาทบาท และอัตราภาษีสรรพสามิตตามมูลค่าร้อยละ 50 ตารางที่ 1

⁶ Tassanee Loengrounrong, *Study Guide for Taxation Under the Revenue Code* (Bangkok: Krungsiam, 2017), 3. [In Thai]

⁷ Uay-porn Futrakool, *Comparative Study of Automobile Industry Tax Structure Betaween Thailand and Asean* (Education Report, Training Diplomatic Diplomas of the Ministry of Foreign Affairs) (Bangkok: Foreign Affairs, 2014), 33. [In Thai]

⁸ Cubic Centimeters (CC), Refer to Cylinder, Capacity in 1000 CC is 1 Liter.

⁹ Cost Insurance Freight: (C.I.F), Refer to Tax Base for Import of Goods Included Import Duty Excise Tax Special Legal Fees.

ตารางแสดงวิธีการคำนวณภาษีสรรพสามิตกรณีนำเข้าจากต่างประเทศ¹⁰

ภาษี สรรพสามิต	$\frac{(\text{ราคารฐานภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้า} + \text{อากรขาเข้า} + \text{ภาษีค่าธรรมเนียมอื่นไม่รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่ม}) \times \text{อัตราภาษี 1}}{1 - (1.1 \times \text{อัตราภาษี})}$
ราคารฐานภาษี สำหรับการนำ เข้าสินค้า	$15,000,000 + 2,000 + 8,000,000 = 15,802,000 \text{ บาท}$
อากรขาเข้า	$3,000,000 \times 0.1 = 300,000 \text{ บาท}$
ภาษี สรรพสามิต	$\frac{(607,914.42 + 486,331.54) \times 50/100}{1 - (1.1 \times 50/100)}$ $= 547,122.98/0.45$ $= 1,215,828 \text{ บาท}$

จากตารางนี้ เมื่อคำนวณภาษีรณนำเข้านี้หนึ่งต้องชำระภาษีสรรพสามิตเท่ากับ 1,215,828 บาท พร้อมด้วยภาษีเก็บเพิ่มเพื่อกระทรวงมหาดไทยร้อยละ 10 ของค่าภาษี เท่ากับ 121,582.80 บาท รวมภาษีต้องชำระจำนวน 1,337,410.8 บาท ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาษีรณนำเข้าจะมีราคาที่ต้องชำระสูงมากซึ่งในส่วนนี้เป็นจุดที่ผู้ประกอบการต้องยอมรับในกติกาการลงทุนซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด แต่ก็ประเด็นที่นำไปสู่การเลี่ยงภาษีเนื่องจากผู้ประกอบการบางรายยอมรับที่จะเสียภาษีราคาแพงไม่ได้เพราะหวังผลกำไรตอบแทนมากกว่าความถูกต้อง ดังนั้นผู้ประกอบการบางรายจึงคิดหาช่องทางอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นเหตุให้ภาระภาษีลดลงหรือเป็นอันปลดปล่อยไป โดยอาศัยทางต่าง ๆ ให้บรรลุลักษณะเช่นนั้นเมื่อใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายจึงเกิดเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเนื่องจากผลที่เกิดขึ้นนอกจากจำนวนค่าภาษีที่รัฐเก็บได้น้อยลงแล้ว ยังก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้เสียภาษีด้วยกันอีกด้วย ซึ่งเข้าข่ายเป็นการเลี่ยงภาษี หรือการหนีภาษี¹¹ ที่มีการกระทำใด ๆ เพื่อไม่ต้องเสียภาษีหรือเสียภาษีน้อยลงกว่าที่พึงเสียตามกฎหมาย โดยการที่ผู้เสียภาษีใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย (Illegal Mean) หรือ ฉ้อฉล (Fraud) เพื่อที่จะไม่ต้องเสียภาษีหรือเสียภาษีน้อยลง จงใจยื่นรายการแต่แสดงจำนวนเงินต่ำกว่าความเป็นจริงเพื่อที่จะเสียภาษีน้อยลง ซึ่งโดยปกติการหนีภาษีนั้น เกิดจากเจตนาหลง หรือเจตนาไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งรูปแบบการกระทำผิดเกี่ยวกับการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถบรรทุก 2 วิธีการใหญ่ ๆ ดังนี้

วิธีที่ 1: การนำเข้ารถสภาพปกติผ่านศุลกากร แต่มีการปลอมแปลงเอกสารโดยผู้กระทำผิดนิยมใช้วิธีการปลอมแปลงการซื้อสินค้า หรือรายการแจ้งสินค้า (Invoice) กับผู้ซื้อเปรียบเหมือนใบเสร็จในการซื้อขายรถจากต้นทางโดยเปลี่ยนแปลงราคาของรถไปครั้งหนึ่ง รวมถึงเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนจากเงินปอนด์ เงินยูโร หรือเงินดอลลาร์สหรัฐ เพื่อปลอมแปลงราคาที่แท้จริง เพื่อจะเสียภาษีที่ราคาถูกลง หรือมีการลักลอบนำรถยนต์เก่าใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักรและอ้างว่าเป็นรถจดทะเบียนถูกต้องสร้างความเสียหายให้กับประชาชนผู้บริโภค

¹⁰ Revenue Department, "How to Calculate Excise Tax Imported from Abroad," last modified 2017, accessed August 2, 2017, https://www.excise.go.th/KNOWLEDGE/GOODS_KNOW/CAR/WEBPORTAL16200023309/ [In Thai]

¹¹ Chaisit Trachutham, *Fundamental of Tax Law*, 10th ed. (Bangkok: Arun, 2015), 776. [In Thai]

และส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายความผิดฐานลักลอบนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต และความผิดฐานปลอมเอกสาร ใช้เอกสารปลอมแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงาน¹² ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือดีเอสไอ เข้าไปตรวจสอบสถานที่ตั้งตามที่ระบุไว้ผลปรากฏว่า ที่ตั้งบริษัทเป็นห้องแถว ร้านขายปุ๋ย บางบริษัทเป็นที่ตั้งแพลตฟอร์มขาย ซึ่งมีการซื้อขายรถหลักร้อยละล้านบริษัทเหล่านี้แทบไม่มีตัวตนอยู่จริง อย่างไรก็ตามนอกจากนี้จากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศอังกฤษนั้นพบว่า รถที่นำมาจากประเทศอังกฤษบางคันเป็นรถที่หลบเลี่ยงธุรกิจกู้เงิน หรือถูกโจรกรรมและพบในประเทศไทย จำนวน 40 คัน รวมถึงการนำเข้ามายาโดยใช้ตลาดสีเทา (Grey Market) ซึ่งจำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของแบรนด์ (Brand) อย่างเป็นทางการ หรือขายในโซเชียลมีเดีย แต่ราคาขายต่ำกว่าราคาจริงที่รวมภาษีที่ถูกต้องแล้ว ซึ่งในส่วนนี้เจ้าของธุรกิจจึงมีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้รถบางรุ่นมีการอ้างสิทธิ์นำเข้ารถยนต์¹³ ซึ่งระเบียบนี้ยกเว้นอัตราภาษีให้กับนักเรียนไทยในต่างแดนให้นำเข้ารถยนต์ที่มีอายุการครอบครองไว้ใช้งานไม่ต่ำกว่า 2 ปี ซึ่งจะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 30 ต่อคัน แต่เมื่อเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษตรวจสอบพบว่า มีการสวมซื่อนักเรียนไทยในต่างแดน เพื่อใช้สิทธิซื้อรถยนต์เพื่อส่งเข้ามาในประเทศไทย โดยรถยนต์ที่นำเข้าไม่ใช่รถมือสองที่มีอายุการใช้งานตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป แต่เป็นรถยนต์ใหม่ที่นำมาทำเอกสารปลอมในการสำแดงต่อกรมศุลกากร โดยกลุ่มผู้นำเข้าจะเลือกนำเข้ารถยนต์จากประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นรถยนต์ที่ติดตั้งพวงมาลัยอยู่ด้านขวาเช่นเดียวกับรถยนต์ที่ใช้ขับในประเทศไทย ทั้งนี้ การหลีกเลี่ยงอากรโดยการสำแดงเท็จแล้ว ในความผิดฐานนี้ยังรวมถึงกรณีนำของที่ได้รับการยกเว้นอากรหรือลดหย่อนอากรโดยมีเงื่อนไขเข้ามาในราชอาณาจักร หากภายหลังการนำเข้า ผู้นำเข้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการยกเว้นหรือลดหย่อนอากร ทำให้สิทธิการยกเว้นอากรหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลงของนั้นจะต้องเสียภาษีอากร ซึ่งความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรตามมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ที่ว่าความผิดฐานนี้เป็นความผิดเกี่ยวกับเอกสารที่ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือตัวแทนต้องจัดทำ หรือรักษา หรือยื่น หรือตอบข้อซักถาม ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามความเป็นจริง นอกจากนี้ ความผิดยังตกไปถึงผู้ซื้อรถด้วย เนื่องจากการซื้อรถยนต์ที่มีผู้ลักลอบนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากรมีความผิดตามมาตรา 27 ทวิ 41 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งหากเจ้าหน้าที่รัฐมีความสงสัยและขอตรวจสอบแล้วพบความผิดเกี่ยวกับรายการซื้อขายหรือแหล่งที่มีของรถตามรูปแบบความผิดทางศุลกากรสามารถเข้าตรวจยึด รับของกลางตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิดที่เกิดจากข้อห้าม (Mala Prohibita) ในความผิดบางมาตรา การกระทำความผิดไม่ต้องมีเจตนา ก็เป็นความผิด โดยเฉพาะความผิดตามมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ส่วนความผิดตามมาตราอื่น ๆ คงเป็นไป

¹² Department of Special Investigation, “DSI Expands Luxury Car to Take Corruption Taxes,” last modified 2017, accessed January 22, 2018, <https://www.dsi.go.th/Detail/T0001751/> [In Thai]

¹³ Nutthaphon Dachasing, “Drill Method to Avoid Luxury Car Tax Evasion,” last modified 2017, accessed May 24, 2017, <http://www.grandprix.co.th/%E0/> [In Thai]

ตามหลักทั่วไปของความผิดทางอาญาคือต้องมีเจตนาถึงจะเป็นความผิด ทั้งนี้ การกระทำผิดกฎหมายของผู้ซื้อจึงเข้าข่ายเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยจะมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้นำเข้าผิดกฎหมายและเป็นผู้กระทำความผิดในการซื้อรถที่นำเข้ามาผิดกฎหมายด้วยเช่นกัน

วิธีที่ 2: การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรูโดยผ่านวิธีการแยกชิ้นส่วนจัดประกอบ หรือนำเข้าอะไหล่รถยนต์ โดยมักนำรถจากการประมูลรถยนต์มือสองสภาพดีจากประเทศญี่ปุ่น ทั้งรถซูเปอร์คาร์ (Super Car) รถสปอร์ต (Sport Car) รวมถึงรถสะสม นำมาถอดอุปกรณ์โดยไม่มีดัดแปลง เช่น บางคันถอดเฉพาะล้อหรือประตูและฝากระโปรงรถ เพื่อหลีกเลี่ยงระเบียบกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2549 ที่ห้ามนำรถยนต์มือสองจากต่างประเทศทั้งคัน ขบวนการรถจัดประกอบ จะนำรถยนต์ที่ผ่านกรรมวิธีดังกล่าวขนส่งใส่ตู้คอนเทนเนอร์ (Container Truck) ส่งกลับมาทางเรือ มีการสำแดงการนำเข้าต่อศุลกากรว่านำเข้าอะไหล่รถยนต์เพื่อจ่ายภาษีราคาถูก เพราะเป็นคนละประเภทกับการนำเข้ารถยนต์ โดยออกใบแสดงการซื้อสินค้า (Invoice) ในรูปแบบนำเข้าของบริษัทหลากหลายชื่อให้ยากต่อการตรวจสอบ ก่อนจะนำรถมาประกอบขึ้นเป็นคัน และนำไปประเมินเสียภาษีสรรพสามิตในราคาหน้าโรงงานที่ตัวเองเป็นคนประเมิน ทุกขั้นตอนจึงถูกกว่าการเสียภาษีนำเข้าอย่างถูกต้อง ซึ่งรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ¹⁴ เปิดเผยว่าวิธีการในการหลบเลี่ยงภาษีบริษัทที่นำเข้าจะรับรายการจากผู้ซื้อ แล้วก็นำเข้ามา โดยจะต้องสำแดงให้ศุลกากรเห็นว่ารถยนต์ที่นำเข้านั้นมาแบบเป็นชิ้นส่วน เพราะหากนำเข้ามาทั้งคันจะถือว่าเป็น “รถนำเข้า” จะมีอัตราภาษีแตกต่างกันมาก เนื่องจากว่าหากนำเข้ามาในราชอาณาจักรทั้งคัน¹⁵ โดยมีขบวนการปลอมแปลงเอกสารว่านำเข้ามาเป็นชิ้นส่วน มีบริษัทนำเข้าตัวถัง บริษัทนำเข้าเครื่องยนต์ และส่งต่อไปให้บริษัทรถยนต์นำไปเสียภาษีสรรพสามิต เพื่อนำไปขอจดทะเบียนต่อกรมการขนส่งทางบก ซึ่งราคารถจัดประกอบจะเสียภาษีเป็นชิ้นส่วน โดยมีการเรียกเก็บภาษีเพียงร้อยละ 80 จากราคาที่สำแดง ขณะที่รถนำเข้าทั้งคันจะมีการเรียกเก็บภาษีสูงสุดถึงร้อยละ 328 จากราคาที่ซื้อแสดงชิ้นส่วนเครื่องยนต์และตัวถัง เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วต้องหาโรงงานประกอบรถที่ได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิตเพื่อประกอบรถให้เป็นคัน จากนั้นก็ต้องนำไปจดทะเบียนเป็นรถจัดประกอบที่กรมการขนส่งทางบก และนำไปเสียภาษีสรรพสามิตเหมือนรถป้ายแดงโดยกรมสรรพสามิตจะประเมินราคาว่ารถรุ่นไหน เครื่องยนต์ขนาดใด เสียภาษีเท่าไร เช่น ข้อมูลกรมสรรพสามิตระบุว่ารถที่มีเครื่องยนต์ไม่เกิน 2,800 ซีซี เสียภาษีร้อยละ 30 จากราคาประเมิน รถที่มีเครื่องยนต์เกิน 2,800 ซีซี เสียภาษี ร้อยละ 50 ของราคาประเมิน แต่หากนำเข้ารถหรูทั้งคันจะต้องเสียภาษีรถนำเข้าถึงร้อยละ 300 ของราคารถ อย่างเช่น รถนิสสันคิวบ์ หากนำเข้ามาอย่างถูกต้อง ราคาขายจะตกอยู่คันละ 1.6 ล้านบาท ขณะที่รถยนต์จัดประกอบมือสองที่ได้ป้ายแดงมา จะขายอยู่ราวคันละ 6-7 แสนบาท ดังนั้นตามอุ้งรถยนต์หลายแห่งจะพบรถ

¹⁴ Suwichai Weerawan, “DSI Unveils “4 Business Groups” Laundering Billions Worth of Billion,” Up to Date Column, *Online Manager*, June 6, 2017, accessed June 9, 2017, <http://www.manager.co.th/SpecialScoop/ViewNews.aspx?NewsID=9600000057342/> [In Thai]

¹⁵ Department of Special Investigation, “Department of Special Investigation Collaborate with the Customs Department Announces Progress the Case of Smuggling Imported Cars Smuggled and Avoided the Payment of Customs Duties,” last modified 2017, accessed January 22, 2018, <https://www.dsi.go.th/view?tid=T0001930/> [In Thai]

หรือนำเข้าโดยวิธีการดังกล่าวหลายคัน¹⁶ ทั้งรถเฟอร์รารีมาติดแก๊สมาติดถังแก๊สแบบโดนัทที่อยู่ซ่อมรถยนต์ในย่าน เชียงกง ซึ่งถือเป็นเรื่องผิดปกติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเศรษฐกิจที่มีเงินซื้อรถเหล่านี้มาขับเล่น ไม่มีความจำเป็นที่ต้อง นำรถยนต์มาติดแก๊สเพื่อความประหยัด รวมถึงรถลัมโบกินี (Lamborghini Gallardo) ราคาว่า 30 ล้าน นิสสันจีทีอาร์ (Nissan GT-R) มาสด้าอาร์เอ็กซ์ 8 (Mazda RX 8) เบนซ์สปอร์ต (Mercedes-benz Sport) โตโยต้าอัลฟาร์ด (Toyota Alphard) และรถคลาสสิกอย่างมินิคูเปอร์ (Mini Cooper) ใช้วิธีการเดียวกัน อีกจำนวนมาก

2.1 อาชญากรรมที่เกี่ยวข้อง

เมื่อวิเคราะห์ความผิดในกรณีเลียงภาชีนำเข้ารถหรู เป็นการหลีกเลี่ยงภาษีสรรพากร และภาษี สรรพสามิต นั้นมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเนื่องจากพบว่า ลักษณะการกระทำผิดนั้นมีหลายชั้น ตอนและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายส่วนตามบทบาทหน้าที่ซึ่งเมื่อมาประกอบการดำเนินงานร่วมกันแล้วทำให้ความ ประสิทธิภาพสำเร็จในเชิงธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ยังเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายอีกหลายประการ ดังนั้น พฤติการณ์มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของอาชญากรรมหลักดังต่อไปนี้

1) อาชญากรรมคอปขาว (White Collar Crime) การเลียงภาชีนำเข้ารถหรูจะเกิดขึ้นและสำเร็จ ได้ คาดว่าจะมีการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ศุลกากรเพราะต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบ แหล่งที่มาราคาของรถ เพื่อนำมาคำนวณการจัดเก็บภาษีที่จะต้องนำจ่ายเป็นรายได้แก่รัฐ ซึ่งในส่วนนี้หากว่า เจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่มีความเกี่ยวข้องหรือได้รับประโยชน์จากผู้กระทำผิด และขาดความเข้มงวดในการตรวจสอบ หลักฐานหรือปล่อยให้เกิดช่องว่างในกระบวนการการโก่งภาษีที่ลักษณะการกระทำของเจ้าหน้าที่ศุลกากรดังกล่าว นั้นมีลักษณะเป็นอาชญากรรมคอปขาว (White Collar Crime) คือ การทุจริต เป็นการปฏิบัติในตำแหน่งหรือ หน้าที่หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อหาแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น¹⁷ และ ประพฤติมิชอบในราชการซึ่งเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหรืออิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลทำให้รัฐเสียรายได้จากการจัดเก็บภาษีที่มีมูลค่ามหาศาล ซึ่งหากกล่าวในเชิงกฎหมายก็จะเรียกได้ว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน¹⁸ เจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวมีความโน้มเอียงใช้อำนาจและตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ ส่วนตัว หรือหาแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเอง ซึ่งการเลียงภาชีของผู้ประกอบการที่นำเข้า มาโดยสำเร็จทั้ง 2 วิธีนั้น เกิดขึ้นได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจผ่านแบบละหลวงในเรื่องของ เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อคำนวณการเก็บภาษีให้ได้เต็มอัตราที่กฎหมายกำหนดทั้งนี้ น่าจะได้รับผลตอบแทนจากผู้กระทำผิดจึงทำให้การตรวจสอบความผิดปกตินั้นผ่านไป

¹⁶ Thai Journalists Association, "Assembling Motor Vehicle, Fraudulent State Tax 1,000 Million," Journalists' Association Library Journalist Column, *DailyNews*, March 2, 2011, accessed June 2, 2017, http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2383:-2554-1000-&catid=51:2009-09-10-04-33-27&Itemid=30/ [In Thai]

¹⁷ Siriluksana Kromun et al., *Corruption* (Chiang Mai: Public Policy Institute, Chiang Mai University, 2014), 11. [In Thai]

¹⁸ Announcement of the National Anti-corruption Commission, "Criteria for the Receipt of Property or Any Other Benefit by the Morality of Government Officials B.E. 2543," December 19, 2000. [In Thai]

2) อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime) กระบวนการเลี้ยงภาษีนำเข้ารถหรมีลักษณะเป็น อาชญากรรมร่วมกันกระทำผิดซึ่งหมายความว่าอาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปขององค์กร¹⁹ โดยจัดการวางแผนและการดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ อย่างมีระบบเป็นขบวนการ บางครั้งถ้าจำเป็นก็จะใช้วิธีการรุนแรงซึ่งส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลทางการเงิน เศรษฐกิจ และการเมืองสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือ ทำให้สามารถประกอบการทุจริตต่าง ๆ ได้สะดวก ตั้งแต่กระบวนการ นำรถหลบหนีการเข้าซื้อ การขนส่งออกมาจากประเทศอังกฤษ กระทั่งการตรวจสอบรถขณะนำเข้า ซึ่งต้องอาศัย บุคคลหลายส่วนจากหลากหลายหน้าที่ที่จะทำให้สามารถนำรถเข้ามาขายในโชว์รูมหรือตลาดขายรถใน ประเทศไทยได้ จึงมีลักษณะเป็นร่วมกันกระทำผิดซึ่งมีคณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลา หนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมเข้าข่ายเป็นความผิดแบบ “องค์กร อาชญากรรม” ของไทย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ข้ามชาติ พ.ศ. 2556 บัญญัติว่า องค์กรอาชญากรรม หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกัน ช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และ องค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ 1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ 2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การ ตระเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง 3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ และ 4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง “ความผิดร้ายแรง” หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงสุดตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น “พนักงาน สอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอัยการสูงสุด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน ในการ สืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตาม พระราชบัญญัตินี้ และเมื่อพิจารณากระบวนการกระทำผิดต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วทำให้พบลักษณะความผิดเป็น อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crimes) อีกด้วย เนื่องจากส่งผลร้ายแรงซึ่งมีผลกระทบมากกว่าประเทศ หนึ่งมีลักษณะความเสียหายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติ ที่ให้ความหมายถึงคดีเกี่ยวกับฐานความผิดที่มีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สิน ที่ได้มาจากการกระทำผิด การทุจริตคอร์รัปชัน และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

2.2 สาเหตุการเลี้ยงภาษีนำเข้ารถหรม

1) ปัจจัยที่มีผลต่อการหลีกหนีภาษีนามากที่สุด คือ โครงสร้างทางภาษีสำหรับนำเข้ารถหรมนั้นมีการ เก็บภาษีจากหลายประเภท และหลายอัตรา ทำให้อัตราภาษีมียาราคาแพง เช่น รถนำเข้าทั้งคันจะมีการเรียกเก็บ

¹⁹ Prathaung Thaniyaphon, *Criminology and Penology* (Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2005), 12. [In Thai]

ภาษีสูงสุดถึงร้อยละ 328 จึงเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการบางรายพยายามหาวิธีการเลี่ยงการจ่ายภาษีในอัตราที่สูงมากดังกล่าว ดังนั้นจากอัตราภาษีที่แตกต่างตามประเภทการนำเข้ารถทำให้ผู้ประกอบการบางรายอาศัยเป็นช่องทางในการเลี่ยงภาษีเพื่อลดการจ่ายภาษีที่มีอัตราสูงกว่า²⁰

2) สาเหตุจากค่านิยมและทัศนคติที่เห็นแก่ตัวของผู้กระทำผิด คือ การค้าแบบทุนนิยมที่ให้ทุกคนมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ ความมั่งคั่งทางวัตถุหรือวัตถุนิยม ซึ่งในปัจจุบันค่านิยมไทยจะมีลักษณะสากลมากขึ้น เช่น นิยมยกย่องวัตถุราคาแพง ความมั่งคั่ง หูหยาฟุ่มเฟือย ความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองไม่ยึดมั่นในประเพณี ชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ โดยค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง ในส่วนความผิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐก็แสดงให้เห็นว่าเขาเลือกที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่มีลักษณะทุจริตเพื่อให้ได้ผลตอบแทนบางอย่างที่เขาพอใจ ประกอบกับมีค่านิยมที่มุ่งหวังความร่ำรวย ทำให้ขาดคุณธรรมจริยธรรมไม่สนใจความถูกต้องจึงจงหาวิธีการหลบเลี่ยงภาษีโดยไม่สนใจความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติและคนในสังคมโดยรวม ซึ่งสามารถนำทฤษฎีอาชญาวิทยามาอธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการทัศนคติหรือความคิดส่วนบุคคลของผู้กระทำผิด ว่าบุคคลจะมีการเลือกอย่างมีเหตุผลและมีความมีอิสระทางความคิดและหลักการคิดเลือกที่จะกระทำตามทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice)²¹ ตามแนวคิดของแกรี่ เบเกอร์ (Gary Becker) และโรเบิร์ต ครอท (Robert Crouch) ทำให้ผู้กระทำผิดในกรณีการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถรุ่นนี้เลือกที่จะละเมิดกฎหมายเมื่อได้ตัดสินใจเสี่ยงกับผลตอบแทนที่มีมูลค่ามหาศาล และปัจจัยด้านสถานการณ์ที่เขาเชื่อว่าสามารถควบคุมหรือจัดการไม่ให้ถูกจับได้ ดังนั้นก่อนที่จะเลือกทำผิด อาชญากรผู้ใช้เหตุผล (Reasoning Criminal) ได้ประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดด้วยการพิจารณาไตร่ตรองแล้ว และคาดคะเนถึงโทษที่จะได้รับ โดยใช้ค่านิยมของอาชญากรรมเรื่อง “กล้าได้ กล้าเสีย” เมื่อได้ทบทวนด้วยเหตุผลต่าง ๆ แล้วเขาจะตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมตามประเภทที่ต้องการ ได้มีการชั่งน้ำหนักการกระทำและหากการลงโทษไม่รุนแรง พิจารณาแล้วคุ้มเสียจึงประกอบอาชญากรรมขึ้นนั่นเอง

3) ค่านิยมความหรูหราของผู้ซื้อรถหรู คือ มีประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีรายได้สูงหรือฐานะทางเศรษฐกิจดีที่มักจะเลือกซื้อรถยนต์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่หรูหรา เนื่องจากการใช้รถหรูสามารถบ่งบอกถึงความต้องการของผู้บริโภคด้านภาพลักษณ์ที่ผู้บริโภคต้องการได้ เช่น รถเมอร์เซเดสเบนซ์ (Mercedes-benz) มีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนว่าหรูหรา ภูมิฐาน ก็จะเหมาะกับผู้ที่ต้องการความภูมิฐาน บ่งบอกสถานภาพทางสังคมได้ดี หรือ บีเอ็มดับเบิลยู (BMW) ที่มีภาพลักษณ์ที่หรูหรา แต่แฝงด้วยความสปอร์ต เร้าใจ เหมาะกับผู้บริโภค²² ดังนั้นกิจการค้าขายรถหรูจึงเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีอุปสงค์จากกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูงและเป็นที่น่าดึงดูดแก่นักลงทุนที่หวังผล

²⁰ Somchai Jitsukh, Amornthep Jhawara and Chaisit Anuchitworawong, “Socio-Economic Measures: Analyzing Tax Information and Expansion of Taxes,” Documents for the Thailand Institute of Development Research Seminar 2009, Bangkok, November 22-26, 2009. 55. [In Thai]

²¹ Sudsangaun Sutheesorn, *Criminology*, 2nd ed. (Bangkok: Thammasat University Press, 2015), 61. [In Thai]

²² Thanachai Chalermchai, “Factors influencing the Selection of Purchasing Luxury Cars of People in Samutprakan Province,” (Independent Study is Part of the Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Bangkok University, 2014), 42. [In Thai]

ตอบแทนสูงเช่นกัน และเชื่อมโยงกับอัตราภาษีที่แตกต่างกัน จึงสร้างโอกาสให้เกิดการหาวิธีลดต้นทุนกระบวนการนำเข้ามายาจนเกิดปัญหาหลบเลี่ยงภาษี หรือดัดแปลงรถเพื่อนำเข้ามาเสียภาษีในอัตราที่ถูกลงนั่นเอง หรือเมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่าเข้าข่ายเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมตามทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory)²³ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ผู้กระทำความผิด คือ ผู้ประกอบการที่มุ่งผลตอบแทนทางธุรกิจที่สูงที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม 2) เหยื่อ คือ ผู้ที่ต้องการซื้อรถหรือผู้ที่มีค่านิยมใช้รถที่ราคาแพงเพื่อตอบสนองภาพลักษณ์ทางสังคมของตนเอง และ 3) โอกาส คือ โครงสร้างทางภาษีนำเข้ารถ ซึ่งมีอัตราภาษีที่แตกต่างกันตามประเภทของรถที่นำเข้า ดังนั้นครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น

4) สาเหตุจากการเปิดเสรีทางการค้าเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเศรษฐกิจที่มีการเคลื่อนย้ายเงินทุน และสินค้ามีการโยกย้ายอย่างเสรีมากขึ้นในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีขณะที่การตรวจสอบการทำธุรกรรมของรัฐมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นโอกาสในการกระทำความผิดมากขึ้น เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยผ่านการทำธุรกรรมดังกล่าว โดยหาช่องทางการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี เช่น การฟอกเงินและการเลี่ยงภาษี ส่งผลให้เกิดโอกาสการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

การเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรู นั้นมีลักษณะความเสียหายเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติโดยตรง เมื่ออาชญากรรมชนิดนี้เกิดขึ้นก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีสภาวะถดถอย ซึ่งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับมูลค่าความเสียหายจากการกระทำความผิด ในกรณีการเลี่ยงภาษีนำเข้ารถหรู นั้นทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากการจัดเก็บภาษีซึ่งมีมูลค่ากว่าสองพันล้านบาทซึ่งเป็นจำนวนมหาศาล อีกทั้งความผิดที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันจากเจ้าหน้าที่รัฐ ย่อมทำให้นักลงทุนจากต่างประเทศเกิดความไม่ไว้วางใจจึงเป็นอุปสรรคต่อการบริหารและพัฒนาประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศ ตลอดจนเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรมพื้นฐานอื่น ๆ ตามมา อย่างไรก็ตาม การใช้หน่วยงานพิเศษเพื่อทำการป้องกันปราบปรามและการลงโทษอย่างหนักอาจจะแก้ปัญหาได้มาก แต่สิ่งจำเป็นมากที่สุดที่จะช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรมลักษณะนี้ให้ได้ดีที่สุด คือ ต้องช่วยกันสร้างค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม และประชาชนทุกคนควรมีคุณธรรมจริยธรรมประกอบกับความซื่อสัตย์สุจริตและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน หากทุกคนในสังคมมีค่านิยมที่ดี มีจิตใจที่เข้มแข็งมุ่งกระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องที่ดีงาม ก็จะไม่เกิดปรากฏการณ์ความเสียหายแก่สังคม

²³ Adul Sangsingkraw, *National Crime Suppression Manual* (Bangkok: Royal Thai Police, 2014), 14. [In Thai]

3.2 ข้อเสนอแนะ

การป้องกันปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกรณีการเลียงภาษีนำเข้ารถบรรทุกที่พบว่า มาตรการป้องกันการเลียงภาษีนี้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถควบคุมปัญหาการเลียงภาษีได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นจึงควรพิจารณารูปแบบมาตรการป้องกันการเลียงภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประสิทธิผลในการจัดเก็บภาษีสูงสุด ทำให้รัฐมีรายได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยดังต่อไปนี้

3.2.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) การป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในกรณีการเลียงภาษีนำเข้ารถบรรทุกหรือภาษีประเภทอื่น ๆ คือ กรมศุลกากรควรสร้างค่านิยมที่ดีแก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายภาษีในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เสียภาษี เนื่องจากหากกล่าวถึงการกำหนดภาษีในการประกอบธุรกิจนำเข้าหุราคาแพงและมีอัตราภาษีที่สูงมากจนเกินไปจะมีผลทำให้ผู้เสียภาษีอาจดำเนินการในหลายลักษณะเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงภาษี ดังนั้นภาครัฐควรมีมาตรการให้ประชาชนทั่วไปหรือผู้ประกอบการทราบประโยชน์จากการที่รัฐนำไปบริหารจัดการประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีและยินยอมเสียภาษีให้แก่รัฐบาลโดยสมัครใจ

2) ประชาชนควรน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คือ อยู่บนความพอประมาณ ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ควรดำเนินชีวิตตามค่านิยมที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าค่านิยมทางด้านวัตถุ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันที่ดีไม่นำพาตนไปตกเป็นเหยื่อสังคมทางด้านวัตถุนิยม ก็จะสามารถช่วยลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อกระบวนการนำเข้ารถบรรทุกจากการเลียงภาษีนำเข้าได้ หรือหากเป็นผู้ประกอบธุรกิจนำเข้ารถบรรทุกดำเนินกิจการอย่างซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรมดำเนินกิจการบนหลักความถูกต้องตามกฎหมายเป็นหลัก ก็จะช่วยลดปัญหาและผลกระทบจากการกระทำผิดหรือการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้

3.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรให้มีการปรับปรุงฐานภาษีรถยนต์ เนื่องจากมีการเก็บจากหลายอัตรา จึงเกิดความยุ่งยากในการจัดเก็บภาษี เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์และการวางแผนในการเสียภาษีของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผู้นำเข้าเป็นอย่างมาก อีกทั้งการเก็บภาษีอัตราภาษีหลายอัตราไม่ได้หมายความว่า จะจัดเก็บภาษีรถยนต์ได้มาก ในทางกลับกันผู้เสียภาษีก็จะพยายามที่จะเสียภาษียรถยนต์ ให้ต่ำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้หรือเสี่ยงต่อการกระทำลักษณะหลบเลี่ยงภาษีได้ ดังนั้นจึงต้องมีความชัดเจนในเรื่องอัตราที่จะต้องเสียภาษี²⁴

2) ควรให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้มงวดในการป้องกันปัญหาเกิดการเลียงภาษีนำเข้ารถบรรทุกโดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการและปราบปรามการเลียงภาษี ซึ่งประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ควบคุมและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับภาษีสลัสสุดเมื่อ

²⁴ Uay-porn Futrakool, *Comparative Study of Automobile Industry Tax Structure Betaween Thailand and Asean* (Education Report, Training Diplomatic Diplomas of the Ministry of Foreign Affairs), 39. [In Thai]

วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2560 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 45) พ.ศ. 2560 มาตรา 37 ตีความผิดตามมาตรา 37 มาตรา 37 ทวิ หรือมาตรา 4/90 ที่ไว้ดำเนินการกับความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงตั้งแต่ 10 ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป หรือภาษีอากรที่ขอคืนโดยความเท็จ โดยฉ้อโกงตั้งแต่ 2 ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป และผู้มีหน้าที่เสียภาษีได้กระทำในลักษณะที่เป็นกระบวนการหรือเป็นเครือข่าย โดยสร้างธุรกรรมอันเป็นเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงภาษีให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตาม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 รวมถึงการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556

3) ควรกำหนดแนวทางการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน²⁵ เช่น สภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมมือกับกระทรวงกลาโหมหรือกระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุดร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น เพื่อเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายและป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน

4) ผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมข้ามชาติ โดยอาศัยความร่วมมือจากต่างประเทศซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime: UNTOC) เมื่อความผิดดังกล่าวมีลักษณะข้ามชาติ และเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมตามอนุสัญญานั้น จะมีกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐภาคีในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญา

References

- Alm, James, Betty R. Jackson, and McKee Michael. "Getting the Word Out: Enforcement Information Dissemination and Compliance Behavior." *Journal of Public Economics* 93, no. 392-402 (2009): 4-3.
- Chaisit Trachutham. *Fundamental of Tax Law*. 10th ed. Bangkok: Arun, 2015. [In Thai]
- Charan Chosananun. *Criminology Critique and Economic Crime*. 2th ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University, n.d. [In Thai]
- Chiraporn Kampaphan. "DSI, Summary Case of 124 Luxury Cars of Tax Evasion, State Loss 1.838 Million Baht." Last modified 2017. Accessed August 28, 2017. <https://www.news.thaibps.or.th/content/264866/> [In Thai]

²⁵ Eaknara Laungsanam, "Legal Measure for Conducting Economical Crime," (PhD diss., Faculty of Law, Western University, 2014), 21-22. [In Thai]

-
- Eakarak Wilaihong. “Legal Measures of Excise Tax and Customs Duty to Promote the Use of Electric Vehicles in Thailand.” Master’s thesis, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2015. [In Thai]
- Eaknara Laungsanam. “Legal Measure for Conducting Economical Crime.” PhD diss., Faculty of Law, Western University, 2014. [In Thai]
- Hong, Li. “The Conflict and Balance Between Government’s Information Right and Citizen’s Privacy Right.” *Journal of Politics and Law Changchun University of Science and Technology* 4, no. 2 (September 2011): 104.
- Ing-on Chaiyan. “Factors Affecting the Decision to Purchase a Used Car Consumers in the City of Ranong.” Master’s thesis, Major of Economics of Management College, Srinakharinwirot University, 2007. [In Thai]
- Mcgee, Robert, Alijaaidi Khaled, and Anwar Musaibah. “The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Administrative Sciences’ Students in Yemen.” *International Journal of Business and Management* 7, no. 16 (2012): 1-12.
- Phichet Sophaphong. “Factors and Prevention Guideline of Tax Evasion of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand.” *VRU Research and Development Journal* 12, no. 3 (December 2017): 41. [In Thai]
- Philip, Kotler, and Kevin Lane Keller. *Marketing Mix Factors*. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2012.
- Poranakin Katanyoo, Worapranee Sittisaung, Sumaporn Sresuntorn, and Phutthiphong Nilsum. *Tax Law toward Tax Evasion from Foreign Investment of Thai Entrepreneurs* (Research Report). Bangkok: Fiscal Policy Office, Ministry of Finance, 2014. [In Thai]
- Pornchai Khuntree, Thatchai Pitaneerabut, and Auswine Watthanawiboon. *Criminology: Theories and Research*. Bangkok: Booknet, 2015. [In Thai]
- Prathaung Thaniyaphon. *Criminology and Penology*. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2005. [In Thai]
- Sudsangaun Sutheesorn. *Criminology*. 2nd ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2015. [In Thai]

-
- Thai Journalists Association. “Assembling Motor Vehicle, Fraudulent State Tax 1,000 Million.” Journalists’ Association Library Journalist Column, *DailyNews*, March 2, 2011. Accessed June 2, 2017. http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=-1000-2554-:2383&catid=27-33-04-10-09-51:2009&Itemid=30/ [In Thai]
- The Organization for Economic Co-operation and Development. “Glossary of Tax Terms.” Last modified 2015. Accessed June 16, 2017. <http://www.oecd.org/ctp/glosaryoftaxterm.html/>
- Uay-porn Futrakool. *Comparative Study of Automobile Industry Tax Structure Betaween Thailand and Asean* (Education Report, Training Diplomatic Diplomas of the Ministry of Foreign Affairs). Bangkok: Foreign Affairs, 2014. [In Thai]
- Veerapong Boonyopart, and Suphatra Phanwichit. *Economic Crime*. 7th ed. Bangkok: Nititham, 2014. [In thai]
- Woralak Auksornchoo. “Study on Efficiency and Factors Affecting Automobile Taxation.” Master’s thesis, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, 2009. [In thai]

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน:
วิเคราะห์ผลกระทบในประเทศไทย
Legal Problems of Mass Media Rights and Liberties Restriction:
Analysis of Effects in Thailand

วิวัฒน์ ออรัตนชัย¹

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
110/1-4 ถนนประชาชื่น แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: withawat.orr@dpu.ac.th

Withawat Orrattanachai²

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University
110/1-4 Prachachuen Road, Laksi, Bangkok 10210, Thailand
Email: withawat.orr@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบในประเทศไทย เพื่อให้เห็นว่าในปัจจุบันมีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่สามารถจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้นั้น ทำให้สื่อมวลชนไม่มีอิสระที่แท้จริงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ผลการศึกษาพบว่า การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนถูกจำกัดและควบคุมจากกฎหมายหลายฉบับ จึงทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำข่าวสารของรัฐสู่ประชาชนโดยตรงและรวดเร็วได้ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังทำให้ตนเองไม่สามารถเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงไปตรงมา เนื่องจากอาจถูกแทรกแซงโดยหน่วยงานของรัฐได้ ดังนั้นจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวว่า ประเทศไทยควรที่จะตราพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนมีสิทธิและเสรีภาพที่สมบูรณ์สอดคล้องกับการเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย อันมีหลักนิติรัฐเป็นหลักพื้นฐานสำคัญ

คำสำคัญ: การจำกัดสิทธิ; สิทธิและเสรีภาพ; สื่อมวลชน; ผลกระทบ

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

Abstract

This article aims to study legal problems relating to restriction of mass media rights and liberties, focusing on analysis of effects in Thailand. The ultimate goal is to assert that mass media rights and liberties are restricted or controlled by a lot of legislations. As a result, media members are deprived of the press freedom, which is a part of the spirit of Constitution of Thai Kingdom B.E. 2560.

The study shows that mass media's performance is restricted and controlled by a large number of legislations. As a result, media members fail to relay message from the government to the public in the ultimate approach: straight and fast. Moreover, media members are barred from scrutinizing the government or public officials directly and efficiently. There should be an act providing the rights and liberties of mass media. The new legislation should guarantee their rights and liberties as press freedom is an important element of a democratic society with the Rule of Law serving as the vital foundation.

Keywords: Restriction; Rights and Liberties; Mass Media; Effects

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ในมาตรา 34 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน” นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไว้ โดยเฉพาะว่า “บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ” จึงถือเป็นหลักประกันในการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการที่จะเสนอข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนได้รับรู้ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ของเรื่องราวและสถานการณ์ตามที่คนในสังคมในขณะนั้นกำลังให้ความสนใจ การเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวจึงทำให้สื่อมวลชนมีภารกิจสำคัญในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ โดยรัฐจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารและในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน เนื่องจากการใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวของสื่อมวลชนซึ่งมุ่งเพื่อประโยชน์สาธารณะ ย่อมถือได้ว่าเป็นสิทธิที่ชอบธรรม แต่การใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวย่อมต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

ในปัจจุบัน สื่อมวลชนได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ อาทิเช่น เว็บไซต์ (Website) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นสื่อในรูปแบบใดก็ย่อมได้รับความคุ้มครองให้มีสิทธิต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หรือการสื่อสารถึงกันด้วยวิธีการอื่นใด อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขของการคุ้มครองการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนนั้น ต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ขัดต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้มากมาย จึงทำให้สื่อมวลชนขาดอิสระอย่างแท้จริงในการทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและเสนอข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้โดยกฎหมายที่ถูกตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนมีดังนี้

1) กฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ได้แก่ มาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงมาตรา 420 และมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกตราขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในเรื่องหมิ่นประมาทบุคคลอื่น หรือการละเมิดสิทธิบุคคลของบุคคลอื่น หรือการนำข้อมูลอันเป็นเท็จหรือลามกอนาจารเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ในช่วงเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะปกติ กฎหมายที่จำกัดหรือควบคุมการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นจะจำกัดหรือควบคุมเฉพาะในส่วนที่สื่อมวลชนละเมิดสิทธิส่วนตัวหรือหมิ่นประมาทบุคคลอื่น ทำให้บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการเสียชื่อเสียง ในปัจจุบันนี้การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนตามหน้าที่นั้น ยังคงถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งในทางแพ่งและอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปอยู่ จึงทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน กล่าวคือ ตามมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา” เนื่องจากองค์ประกอบความผิดในทางแพ่งและอาญานั้นมีความแตกต่างกัน โดยในคดีแพ่งนั้นหากข้อความที่กล่าวเป็นความจริงจะไม่มีผลผิดจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ว่าศาลจะให้มีการพิสูจน์ความจริงในคดีแพ่งได้หรือไม่ ในกรณีนี้มีคำพิพากษาฎีกาได้พิพากษาให้จำเลยที่ 2 กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโจทก์ คดีนี้จึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 กระทำละเมิดต่อโจทก์ตามมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งโจทก์เป็นนักการเมืองอาวุโสมีชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนทั่วไป เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดแพร่ติดต่อกันถึง 6 สมัย เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีขณะเกิดเหตุเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดแพร่และเป็นหัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม โดยจำเลยที่ 2 ไม่อาจนำสืบพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าข้อความหรือเนื้อหาารายละเอียดที่ใส่ความโจทก์นั้นเป็นความจริงหรือเป็นการเสนอข่าวสารอันจำเลยที่ 2 มิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง³

³ Narong Wongwan and Khomkham Company Limited and His Associates, Court Judgment no. 7869 (Supreme Court, 1999). [In Thai]

2) กฎหมายที่จะถูกบังคับใช้เมื่อประเทศเกิดความไม่สงบหรืออยู่ในภาวะของสงคราม ซึ่งผู้ที่ประกาศใช้นั้นต้องเป็นผู้ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าว โดยการประกาศใช้กฎหมายเหล่านี้จะประกาศใช้ทั่วประเทศหรือประกาศใช้เฉพาะในบางพื้นที่ก็ได้ ได้แก่ มาตรา 9, มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 รวมถึงมาตรา 9 และมาตรา 1 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หากพื้นที่ใดถูกประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการห้ามสื่อมวลชนทุกประเภทจำหน่าย จ่ายแจก เผยแพร่ข่าวสาร นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐยังสามารถตรวจสอบข่าวก่อนเผยแพร่หรือทำการเซ็นเซอร์ข่าวได้โดยไม่มีคามผิด

ในปัจจุบัน ตั้งแต่ประเทศไทยเกิดการรัฐประหารและคณะรัฐประหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครองในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เข้ามาควบคุมอำนาจการปกครอง ซึ่งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป จากการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขัดต่อหลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ เนื่องจากตามทฤษฎีปฏิธานนิยมทางกฎหมายซึ่งประเทศไทยได้ยึดถือเรื่อง “การได้อำนาจอธิปไตย” คณะรักษาความสงบแห่งชาติในขณะนั้นจึงได้ใช้อำนาจอธิปไตยจากการยึดอำนาจการปกครองยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และให้ถือว่าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นกฎหมายโดยสมบูรณ์ เพราะถือได้ว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นองค์กรรัฐอธิปไตย ซึ่งมีอำนาจออกกฎหมายได้โดยชอบธรรม⁴ ยกตัวอย่างเช่น การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติเรื่องการให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ⁵ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ห้ามบุคคลทั่วไป สื่อทุกประเภท อันได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ สัมภาษณ์นักวิชาการและอดีตข้าราชการจนอาจขยายความขัดแย้งหรือนำไปสู่ความรุนแรง พร้อมห้ามสื่อทุกประเภทนำเสนอข้อมูลข่าวสารซึ่งมีลักษณะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ถูกสั่งให้ระงับการจำหน่ายจ่ายแจก (กรณีสื่อสิ่งพิมพ์) ระงับการออกอากาศ (กรณีสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์) หรือถูกสั่งปิดสื่อที่เป็นสื่อออนไลน์ได้⁶ และต่อมายังได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ⁷ เรื่องการกำกับดูแลการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ กรณีที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ได้ควบคุมไม่ให้มีการเสนอข้อมูลข่าวสารหรือออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย

⁴ Jaran Khosananan, *Legal Philosophy*, 16th ed. (Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2009), 108. [In Thai]

⁵ National Council for Peace and Order (NCPO), “Announcement of NCPO 97/2014,” July 23, 2014. [In Thai]

⁶ Pakorn Puengnet, “Announcement of NCPO 97/2014,” last modified 2014, accessed November 7, 2017, <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/594365/> [In Thai]

⁷ National Council for Peace and Order (NCPO), “Announcement of NCPO 41/2016,” July 14, 2016. [In Thai]

หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัย แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่⁸

ดังนั้น เห็นได้ว่ามีกฎหมายถึง 5 ฉบับ และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติอีก 2 ฉบับที่มีเนื้อหาจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน นอกจากนี้ ยังมีการควบคุมสื่อมวลชนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชนอีกด้วย ดังนั้นการที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่ถูกตราขึ้นและมีเนื้อหาจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนอยู่มากมาย จึงทำให้สื่อมวลชนไม่มีอิสระในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างแท้จริง และยังเปิดโอกาสให้รัฐสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้เข้าควบคุม จำกัด หรือแทรกแซงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนได้

2. สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้เน้นความสำคัญของเสรีภาพของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดของชีวิตมนุษย์และสังคม ซึ่งนับว่าเป็นการวางหลักที่ขึ้นากการกระทำของรัฐในการให้หรือจำกัดควบคุมเสรีภาพของประชาชน โดยเงื่อนไขที่รัฐสามารถจำกัดควบคุมเสรีภาพในการกระทำของมนุษย์ได้นั้น ต้องเฉพาะเมื่อการกระทำนั้นจะเป็นภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นเท่านั้น มิลล์ได้อ้างหลักอรรถประโยชน์ในการรับรองการเทิดทูนคุณค่าเสรีภาพด้วยความเชื่อมั่นในผลลัพธ์ของการพัฒนาก้าวหน้าหรือความผาสุกของสังคมที่เปิดกว้างในเสรีภาพด้านต่าง ๆ แก่มนุษย์ โดยเฉพาะเสรีภาพในด้านมโนธรรม เสรีภาพในความคิด ความรู้สึกและการแสดงออก เสรีภาพของชีวิตส่วนตัวในการกำหนดแนวทางชีวิตที่ตนปรารถนา และเสรีภาพในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน อันต้องนับเป็นอรรถประโยชน์ชนิดพิเศษ⁹ กล่าวคือ เป็นความมั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตรายอันมีมาจากผู้อื่น และความมั่นคงปลอดภัยที่พ้นจากการแทรกแซงโดยมิชอบต่อเสรีภาพในการแสวงหาสิ่งที่ดีงามตามธรรมชาติของแต่ละคน ดังนั้นเสรีภาพจะถูกจำกัดได้เพียงเมื่อการแสดงออกซึ่งเสรีภาพนั้นจะเป็นภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นเท่านั้น¹⁰

จึงเห็นได้ว่า สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเสรีภาพในการพูดนั่นเอง ซึ่งเสรีภาพดังกล่าวนี้เป็นเสรีภาพที่ควรค่าแก่การปกป้องอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคำแถลงหนึ่งซึ่งเชื่อกันว่าเป็นของ วอลแตร์ (Voltaire) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ยุคเรืองปัญญาของประเทศฝรั่งเศสว่า “ถึงข้าจะเดียดฉันท์สิ่งที่ท่านพูด แต่จักขอปกป้องสิทธิที่จะพูดของท่านไว้ด้วยชีวิต” พันธะที่มีต่อเสรีภาพในการพูดนี้รวมถึงการปกป้องคำพูดที่คุณไม่ต้องการได้ยินเฉกเช่นเดียวกับคำพูดที่คุณต้องการได้ยิน หลักการนี้เป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยและเป็น

⁸ Ilaw, “Compilation of Application of Section 44 of Interim Constitution,” last modified 2015, accessed June 11, 2017, <https://www.ilaw.or.th/node/3679/> [In Thai]

⁹ John Stuart Mill, *On liberty* (Canada: Batoche Books, 2001), 52-69.

¹⁰ Jaran Khosananan, *Legal Philosophy*, 224-225. [In Thai]

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The United Nations' Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 19 “ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและแสดงออก ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง และที่จะแสวงหา รับ และส่งข้อมูล ข่าวสารและข้อคิดผ่านสื่อใด และโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน” และบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่หนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา (The First Amendment to the US Constitution) “สภาคองเกรสไม่อาจบัญญัติกฎหมาย... ที่ลิดทอนเสรีภาพในการพูด หรือการพิมพ์ หรือการชุมนุมโดยสันติของประชาชน และการยื่นคำร้องต่อรัฐบาล เพื่อขอให้บรรเทาความทุกข์ร้อนของประชาชน” ต่างยอมรับความจำเป็นที่ต้องปกป้องการแสดงออกโดยเสรีไว้อย่างชัดเจน ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้บ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญรากฐานของหลักการเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือเสรีภาพในการพูด ในขณะที่เดียวกันก็แสดงการตระหนักรู้ว่าเสรีภาพดังกล่าวเปราะบางเพียงใด หากไม่ได้รับการคุ้มครอง สันนิษฐานกันว่าเป้าหมายของบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่หนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา คือการป้องกันไม่ให้รัฐบาลกลางรุกราล้ำสิทธิข้อนี้โดยบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่หนึ่งทำหน้าที่เป็นป้อมปราการสกัดกั้นการเซ็นเซอร์ที่ถูกใช้เหมือนเป็นเครื่องมืออันชอบธรรมในการกีดกันการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐบาล การใช้กฎหมายหรือกำลังในการปิดปากฝ่ายตรงข้ามกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเรื่องเย้ายวนยากจะต้านทาน หากปราศจากเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์และท้าทายเหล่าผู้ที่เป็นตัวแทนของเรา รัฐประชาธิปไตยอาจเสื่อมทรามกลายเป็นรัฐที่ใช้อำนาจบาตรใหญ่ (Tyranny) ได้ แต่ไม่ใช่เฉพาะรัฐบาลเท่านั้นที่เป็นฝ่ายจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการพูด และก็ไม่ได้มีแต่การพูดทางการเมืองเท่านั้นที่ควรได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ไม่มีมนุษย์คนไหนอยากให้ใครมาห้ามไม่ให้ตนได้แสดงออกและต่างอยากให้มีโอกาสสลับฟันกง อ่านและมองดูการแสดงออกอย่างเสรีของบุคคลอื่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการพูดจึงมีคุณค่าอย่างมากในสังคมประชาธิปไตย¹¹

สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมซึ่งมีระบอบการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงหมายถึงการปกครองตนเองของผู้อยู่ภายใต้การปกครองหรือการมีรัฐบาลซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน ดังนั้นประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองซึ่งประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมีรากฐานอยู่บนความคิดของเสรีภาพ (Liberty) และความเสมอภาค (Equality)¹² ซึ่งหลักการที่สำคัญที่ถือว่าเป็นหลักที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักนิติรัฐ เนื่องจากได้มีคำกล่าวเอาไว้ว่า “การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง จะมีขึ้นและดำรงอยู่ตลอดไปไม่ได้ หากปราศจากหลักนิติรัฐ” และเฉพาะรัฐที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นถึงจะควรค่าแก่การเรียกว่านิติรัฐ¹³ ซึ่งหลักนิติรัฐ คือ รัฐหรือระบบการปกครองซึ่งเรียกร้องให้การใช้อำนาจรัฐนั้นจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม

¹¹ Nigel Warburton, *Free Speech: A Very Short Introduction*, trans. Jomphon Phithaksantayothin (Bangkok: Openworlds, 2017), 17-20. [In Thai]

¹² Bunjerd Singkhaneti, *Basic Principles of Constitutional Right, Liberty and Human Dignity*, 2nd ed. (Bangkok: Winyuchon, 2004), 19-37. [In Thai]

¹³ Woraphot Wisarutphit, *Constitutional Right and Liberty* (Research Report) (Bangkok: Office of Research Fund, 1995), 40. [In Thai]

โดยทั่วไปแล้วการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐในนิติรัฐจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก องค์กรของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดจนบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจรัฐจะต้องผูกพันกับกฎหมายและประการที่สอง รัฐจะประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่พลเรือนของรัฐ นอกจากนี้ หลักนิติรัฐไม่ได้เรียกร้องแต่เพียงให้องค์กรของรัฐใช้อำนาจให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แต่กำหนดหน้าที่ให้องค์กรของรัฐต้องใช้อำนาจที่ได้รับมาด้วยความยุติธรรมเกิดขึ้นและเป็นจริงด้วย โดยกำหนดให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องผูกพันกับหลักการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน ต้องผูกพันกับกฎหมายและความยุติธรรม

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของนิติรัฐ คือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งเรียกร้องให้การใช้อำนาจรัฐจะต้องเป็นไปโดยเหมาะสมพอประมาณเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม รัฐไม่อาจใช้มาตรการใด ๆ ก็ได้เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ ดังนั้นแม้ว่าระบบกฎหมายจะมอบเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายให้องค์กรของรัฐดำเนินการ แต่หากการใช้เครื่องมือหรือมาตรการนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ หรือวัตถุประสงค์นั้นอาจบรรลุได้ เพียงแค่ใช้เครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่รุนแรงน้อยกว่า หรือแม้ในที่สุดแม้จะใช้เครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่รุนแรงน้อยแล้ว แต่การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นปรากฏว่าทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับผลร้ายอย่างรุนแรง ต้องเสียหายเกินกว่าที่จะเสียหายจากบุคคลนั้น ไม่ได้สัดส่วนกับประโยชน์ที่สาธารณะจะได้รับ การใช้เครื่องมือหรือการใช้มาตรการทางกฎหมายนั้นย่อมไม่อาจกระทำได้ในนิติรัฐ นอกจากหลักความพอสมควรแก่เหตุแล้ว หลักนิติรัฐยังห้ามการกระทำตามอำเภอใจของรัฐ เรียกร้องให้รัฐต้องกระทำการโดยเคารพต่อหลักความเสมอภาค กล่าวคือ เรียกร้องรัฐต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกัน ให้แตกต่างกันออกไปตามสภาพของสิ่งนั้น ๆ ด้วย¹⁴

เสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นต้องเป็นเสรีภาพตามสิทธิทางศีลธรรมที่ไม่มีใครจะพรากไปได้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสำนึกทางจริยธรรมอันแน่วแน่ของวิชาชีพ และความต้องการหรือสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่สื่อไม่อาจปฏิเสธพันธกิจนั้นได้ ซึ่งเวลาสื่อมวลชนไปทำหน้าที่มักจะอ้างสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) ของประชาชนเป็นหลักในการเข้าไปนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่ในขณะเดียวกันมิใช่ว่าสื่อมวลชนจะไม่โดนจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเลย สื่อมวลชนเองก็ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้อยู่บนขอบเขตที่กฎหมายกำหนดด้วย หากเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายก็ไม่สามารถที่จะคุ้มครองสื่อมวลชนได้ เพราะเป็นเรื่องข้อยกเว้นที่สื่อมวลชนไม่ได้รับความคุ้มครอง¹⁵

3. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ภายใต้บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 แห่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน¹⁶ โดยหลักเกณฑ์การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดง

¹⁴ Ibid, 160.

¹⁵ Wanida Saengsaraphan, *Principles and Mechanisms to Protect and Control Press Freedom as Provided in the Constitution of Thai Kingdom B.E. 2540* (Research Report) (Bangkok: Bangkok University, 2005), 10-13. [In Thai]

¹⁶ Terry Davis Hon, *Freedom of Expression in Time of Crisis* (Strasbourg: Council of Europe, 2008), 5.

ความคิดเห็นของ “ประชาชน” อยู่ภายใต้หลักที่เรียกว่า “หลักเสรีภาพในการพูด (Free Speech Clause)” ส่วนการให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ “สื่อมวลชน” อยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “หลักเสรีภาพของสื่อมวลชน (Free Press Clause)” อันเป็นสาระสำคัญที่ทำให้สังคมมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ประกอบกับศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้ตีความบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 ดังกล่าวนี้ว่าเป็นหลักที่ไม่อาจถูกละเมิดได้ และรัฐบาลหรือรัฐสภาสหรัฐอเมริกาไม่มีอำนาจในการตรากฎหมายใด ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดหรือตัดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กฎหมายกำหนด ในบางกรณีรัฐอาจจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ในกรณีที่เป็นไปเพื่อป้องกันประโยชน์สาธารณะหรือความปลอดภัยของรัฐเท่านั้น¹⁷

ในประเทศสหรัฐอเมริกา บางครั้งสื่อมวลชนพยายามเปิดเผยความลับทางทหาร รัฐบาลต้องขอคำสั่งศาลห้ามเสนอข่าวความลับทางทหารนั้น กล่าวคือ แทนที่จะลงโทษผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หลังจากเสนอข่าวแล้ว รัฐบาลกลับต้องขอคำสั่งศาลห้ามเสนอข่าวที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ในกรณีที่ประเทศอยู่ในภาวะสงบและปกติไม่ได้อยู่ในภาวะฉุกเฉิน ศาลจะไม่ออกคำสั่งห้ามสื่อมวลชนเสนอข่าวตามที่รัฐบาลร้องขอ เพราะเกรงว่ารัฐบาลจะไม่เพียงแต่ขออนุญาตสั่งห้ามเสนอข่าวเกี่ยวกับความลับทางทหารเท่านั้น แต่จะขอให้ออกคำสั่งห้ามเสนอข่าวเกี่ยวกับการคอร์รัปชันและความไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลด้วย¹⁸ ซึ่งอาจจะเป็นข้ออ้างที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อขัดขวางการตรวจสอบการทำงานที่จากสื่อมวลชน เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐบาลเอง แต่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวมได้¹⁹

การหมิ่นประมาทในสื่อมวลชนของสหรัฐอเมริกา คือ การโฆษณาข้อความที่ทำให้คนอื่นต้องอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ในเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทมีหลักกฎหมายประการหนึ่งเรียกว่า “การวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรม” ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ บุคคลที่สร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สื่อมวลชนพิจารณาแสดงให้สาธารณชนชมหรือทำงานเพื่อสาธารณะ ต้องคาดว่าตนจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมอย่างเป็นธรรมในสิ่งที่ตนสร้างในการแสดงหรือการทำงานของตน การวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นธรรมเป็นหลักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับมาตลอดในประเทศสหรัฐอเมริกา²⁰

การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่นต่อสาธารณะ เป็นการเผยแพร่ความจริงที่ก่อให้เกิดความอับอายแก่บุคคลโดยเจตนา จึงต่างกับกรณีหมิ่นประมาทตรงที่กรณีนี้เป็นเรื่องจริงที่นำมาเปิดเผย แต่หมิ่นประมาทเกี่ยวกับเรื่องราวอันเป็นเท็จ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง การกระทำใดจะเป็นการละเมิดหรือก้าวล่วงสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่นั้น ศาลจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินเป็นกรณี ๆ ไป โดยพิจารณาจากการชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่สาธารณะจะได้รับจากการเสนอข่าวนั้น ส่วนการเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นเท็จ กรณีนี้ใกล้เคียงกับการหมิ่น

¹⁷ Bunjerd Singkhaneti et al., *Mechanisms as Provided in Section 41 of the Constitution of Thai Kingdom B.E. 2540 2540 (Research Report)* (Bangkok: Thai Journalist Association, 2005), 29-45. [In Thai]

¹⁸ Sathian Cheouiprathab, *Introduction to Political Communication in the United States of America* (Bangkok: Chulalongkorn University, 1997), 57-58. [In Thai]

¹⁹ Michael W. Gamble and Teri Kwal, *Introducing Mass Communication* (New York: McGraw-Hill, 1989), 292-293.

²⁰ Ibid, 47.

ประมาทในแง่ที่ว่าความเท็จเป็นองค์ประกอบหลัก แต่ข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ ความเท็จในกรณีละเมิดสิทธิในชีวิตส่วนตัวด้วยการเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นเท็จนั้น เป็นความจริงที่ไม่ถึงขั้นทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง แต่หมิ่นประมาทจะต้องเป็นความเท็จที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง²¹

3.2 ประเทศเยอรมนี

รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Basic Law of the Republic of Germany) ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 5 (1) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลมีสิทธิที่จะแสดงออกและโฆษณาโดยเสรี ซึ่งความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ และมีสิทธิโดยเสรีที่จะแสวงหาข่าวสารให้แก่ตนเองจากแหล่งข่าวสารณะ เสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการรายงานข่าวโดยวิทุกระจายเสียงและโดยภาพยนตร์ ได้รับความคุ้มครอง จะมีการตรวจข่าวไม่ได้” ตามมาตรา 5 (1) เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน หรือแม้แต่การแสดงออกโดยรูปภาพ และยังคงคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการแสวงหาข่าวสารได้โดยเสรี นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน ตลอดจนให้หลักประกันเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไว้ โดยห้ามมิให้มีการตรวจข่าว หรือห้ามการเซ็นเซอร์ข่าวนั้นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า เสรีภาพในการเสนอข่าวและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนได้รับการบัญญัติรับรองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ²²

ลักษณะสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมนีมี 2 ประการสำคัญ คือ ประการแรก เป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับใช้โดยตรง และประการที่สอง ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐได้ ดังนั้นเมื่อสื่อมวลชนในฐานะประชาชนคนหนึ่งถูกระทบสิทธิ ย่อมนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดี ตลอดจนตีความอธิบายในกรณีปัญหาหรือข้อพิพาทต่าง ๆ ที่นำขึ้นสู่ศาล และได้วางบรรทัดฐานในเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไว้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และถูกต้องเหมาะสมตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้เกิดผลบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเยอรมัน มาตรา 823 ต้องเป็นสิทธิเด็ดขาด ซึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 823 วรรคแรก คือสิทธิที่จะไม่ถูกทำร้าย สิทธิในนามัย สิทธิในเสรีภาพ สิทธิในกรรมสิทธิ์ และสิทธิอื่น ๆ ทำนองเดียวกับสิทธิในกรรมสิทธิ์ แม้การกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลอื่นตามมาตรา 823 วรรคสอง ต้องเป็นการกระทำต่อสิทธิเด็ดขาดเช่นเดียวกัน แต่ประมวลกฎหมาย

²¹ Wisarn Phanthuna, *Law and Mass Media Ethics* (Teaching Paper), 4th ed. (Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University, 1989), 791-793. [In Thai]

²² Thirawan Klangnarong, “Protection of Media Members’ Freedom of Speech and Protection of Personal Privacy,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 2007), 126-131. [In Thai]

แห่งของประเทศเยอรมันมีบทบัญญัติมาตรา 826 ว่า “บุคคลใดโดยจงใจก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยอาการที่ฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น” เป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดเพิ่มเติมจากบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 823 ดังเช่นกรณีเกียร์ดิยหรือศักดิ์ศรี ซึ่งได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญว่าไม่มีผู้ใดทำลายได้ การชดใช้ค่าเสียหายในความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวที่สมควรและแสดงให้เห็นประสิทธิภาพของรัฐธรรมนูญ และความลับเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวได้รับความคุ้มครองอย่างกว้างขวาง ตลอดทั้งจดหมายบันทึกประจำวันในวันพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารสำคัญต้องเป็นเรื่องส่วนตัวจริง ๆ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นกรณีหมิ่นประมาทหรือไม่ และจะอ้างว่าเป็นความจริงเพื่อป้องกันตัวไม่ได้ แต่หากเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม แม้สิทธิที่จะไม่เปิดเผยความลับจะได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญในสิทธิส่วนตัว ศาลก็ต้องพิจารณาถึงขอบเขตแห่งสิทธิในแต่ละคดีโดยการชั่งน้ำหนักคุณค่าและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง

3.3 ประเทศญี่ปุ่น

เสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนได้มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ.1947 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของประชาชน มาตรา 21 ว่า “เสรีภาพในการชุมนุมและการตั้งสมาคม ตลอดจนเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในรูปแบบอื่นย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครอง การตรวจควบคุมข่าวจะกระทำมิได้ แต่การติดต่อสื่อสารในเรื่องซึ่งเป็นความลับไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้” ตามบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนจะไม่ถูกแทรกแซงและลิดรอนโดยอำนาจรัฐ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนในการแสดงออก แต่กฎหมายอาญาก็ให้อำนาจแก่บุคคลที่จะฟ้องร้องได้ หากชื่อเสียงของตนได้รับความเสียหายเพราะการกระทำของสื่อ โดยกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นตีความคำว่า “หมิ่นประมาท” แตกต่างจากประเทศอื่น กล่าวคือ เป็นการลดความน่าเชื่อถือของบุคคลในหมู่ชุมชนหรือการทำให้บุคคลได้รับการประเมินค่าต่ำลงจากเพื่อนพ้อง²³ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากการตีความดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศญี่ปุ่นมีความมุ่งหมายที่จะพิจารณาไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่บุคคลซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลที่ถูกสื่อมวลชนหมิ่นประมาทโดยตรงด้วย เช่น ญาติ เพื่อน พ้อง ที่ได้รับความเสื่อมเสียชื่อเสียงไปด้วย เป็นต้น

ศาลของประเทศญี่ปุ่นได้ให้คำจำกัดความ “สิทธิส่วนบุคคล” คือ สิทธิทางกฎหมายและความมั่นใจว่าชีวิตส่วนตัวของบุคคลจะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนโดยขาดเหตุผล สื่อมวลชนจึงกำหนดนโยบายที่จะเคารพสิทธิส่วนบุคคลโดยถือเป็นศีลธรรมอย่างหนึ่ง ในหลาย ๆ กรณีสื่อมวลชนจะหลีกเลี่ยงไม่เปิดเผยชื่อที่อยู่ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว นอกจากนี้ กฎหมายความผิดที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมีข้อกำหนดห้ามสื่อมวลชนเปิดเผยชื่อ ภาพถ่าย หรือรายละเอียดของเด็กที่กระทำความผิด²⁴

²³ Masao Horibe, *Press Law in Japan, in Press Law in Modern Democracies: A Comparative Study* (New York: Longman, 1985), 315-318.

²⁴ Boonnam Sopha-uthok, “Press Freedom to Report and Opinion Expression as Provided in the Constitution of Thai Kingdom,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2005), 70-73. [In Thai]

4. แนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในประเทศไทย

จากปัญหาที่อธิบายมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรที่จะตราพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน โดยในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวต้องมีเนื้อหาเป็นการให้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้อย่างกว้างขวาง และบัญญัติเนื้อหาที่จะมาจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างชัดเจน อีกทั้ง ควรห้ามไม่ให้กำหนดเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งเอากับสื่อมวลชนที่วิจารณ์หรือติติงการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่ในกรณีที่ควรเชื่อได้ว่า การเปิดเผยดังกล่าวจะกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ควรที่จะกำหนดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ แทนที่การใช้ความผิดฐานละเมิดตามมาตรา 420 และมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นบททั่วไป เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวต้องมีเนื้อหาที่คุ้มครองความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิส่วนบุคคลโดยจำกัดการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลไว้ โดยต้องมีการกำหนดความรับผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นต่อสาธารณะ และการเปิดเผยเรื่องราวอันเป็นเท็จ หากสื่อมวลชนเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่นต่อสาธารณะและเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริง พระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องให้ดุลพินิจแก่ศาลในการพิจารณาตัดสินคดีเป็นกรณี ๆ ไป โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่สาธารณะจะได้รับจากการเสนอข่าวนั้น นอกจากนี้ ในส่วนของความรับผิดทางอาญา หากการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนทำให้บุคคลอื่นถูกหมิ่นประมาทจากบุคคลที่สาม พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวควรมีเนื้อหาที่ระบุถึงหลักการที่ว่า กรณีที่สื่อมวลชนได้แสดงความคิดเห็น หรือเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ในลักษณะที่สื่อมวลชนนั้นคำนึงถึงจริยธรรมของสื่อมวลชนและมีความรับผิดชอบต่อการสังคม สื่อมวลชนรวมถึงประชาชนที่ได้แสดงความคิดเห็นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท และผู้เขียนยังเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นความรับผิดของความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

กรณีที่ประเทศอยู่ในภาวะที่ไม่สงบ ทำให้ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคง พระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนฉบับนี้ ควรจะต้องระบุถึงสาเหตุในการจำกัดว่ากรณีใดสามารถจำกัดได้บ้าง อาทิเช่น เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์บทบัญญัติมาตรา 34 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงควรมีการระบุถึงวิธีการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวใช้อำนาจอย่างเหมาะสม จำเป็น และพอสมควรแก่เหตุ และควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกฎหมายการศึกษา พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพเป็นสื่อมวลชนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติฉบับนี้

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการที่ควรตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมานั้น คือ พระราชบัญญัติฉบับนี้ควรเป็นกฎหมายซึ่งใช้ควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเพียงฉบับเดียว เพื่อเป็นบรรทัดฐาน และจะทำให้สื่อมวลชนกล้าใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 ได้ให้ไว้อย่างเต็มที่ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นการกระทำทางปกครอง ดังนั้นควรให้ศาลปกครองมีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำทางปกครองนี้ได้ แต่หากอยู่ในระหว่างประกาศกฎอัยการศึกหรือประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ควรให้ศาลปกครองสูงสุดสามารถตรวจสอบมาตรการต่างๆ ได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

เมื่อประเทศไทยได้ยอมรับหลักนิติรัฐ การที่จะบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน จึงต้องใช้เท่าที่จำเป็น พอสมควรแก่เหตุ เป็นกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน และการใช้อำนาจตามกฎหมายนั้นต้องตรวจสอบได้ ไม่ว่าเวลานั้น ๆ จะเป็นในยามที่บ้านเมืองปกติสุขหรืออยู่ในภาวะที่ไม่สงบก็ตาม และเมื่อสื่อมวลชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสนอความจริง ตรวจสอบและเผยแพร่การกระทำของรัฐให้ประชาชนได้รับทราบตามแนวคิดของรัฐเสรีประชาธิปไตย สื่อมวลชนทุกแขนงจึงควรมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง โดยปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงควรมีกฎหมายที่สร้างบรรทัดฐานในการปฏิบัติหน้าที่และกำหนดขอบเขตของสื่อมวลชนอย่างชัดเจน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้สื่อมวลชนได้ใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงไปตรงมา จึงขอเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน โดยให้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน และจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเพียงฉบับเดียว เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย

References

- Boonnam Sopha-uthok. "Press Freedom to Report and Opinion Expression as Provided in the Constitution of Thai Kingdom." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2005. [In Thai]
- Bunjerd Singkhaneti. *Basic Principles of Constitutional Right, Liberty and Human Dignity*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2004. [In Thai]

-
- Bunjerd Singkhaneti, Wisanu Waranyu, Parinya Tewanarumitkul, Wanida Seangsanpan, Kanun Chanachai, and Rewadee Kwanthongyim. *Mechanisms as Provided in Section 41 of the Constitution of Thai Kingdom B.E. 2540* (Research Report). Bangkok: Thai Journalist Association, 2005. [In Thai]
- Gamble, Michael W., and Teri Kwal. *Introducing Mass Communication*. New York: McGraw-hill, 1989.
- Hon, Terry Davis. *Freedom of Expression in Time of Crisis*. Strasbourg: Council of Europe, 2008.
- Horibe, Masao. *Press Law in Japan, in Press Law in Modern Democracies: A Comparative Study*. New York: Longman, 1985.
- Jaran Khosananan. *Legal Philosophy*. 16th ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2009. [In Thai]
- Mill, John Stuart. *On Liberty*. Ontario, Canada: Batoche Books, 2001.
- Sathian Cheouiprathab. *Introduction to Political Communication in the United States of America*. Bangkok: Chulalongkorn University, 1997. [In Thai]
- Thirawan Klangnarong. "Protection of Media Members' Freedom of Speech and Protection of Personal Privacy." Master's thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 2007. [In Thai]
- Wanida Saengsaraphan. *Principles and Mechanisms to Protect and Control Press Freedom as Provided in the Constitution of Thai Kingdom B.E. 2540* (Research Report). Bangkok: Bangkok University, 2005. [In Thai]
- Warburton, Nigel. *Free Speech: A Very Short Introduction*. translated by Jomphon Phithaksantayothin. Bangkok: Openworlds, 2017. [In Thai]
- Wisarn Phanthuna. *Law and Mass Media Ethics* (Teaching Paper). 4th ed. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University, 1989. [In Thai]
- Worajet Phakheerat. *Explanation on State and Principles of Public Law*. Bangkok: Thammasat University Press, 2012. [In Thai]
- Woraphot Wisarutphit. *Constitutional Right and Liberty* (Research Report). Bangkok: Office of Research Fund, 1995. [In Thai]

พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์: กรณีความผิดฐานหมิ่นประมาท

Electronic Evidence: Case Study of Defamation Offences

สัญญาลักข์ ปัญวัฒนลิขิต¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: drsanyalux@gmail.com

Sanyalux Panwattanalikit²

Faculty of Law, Payap University
Mueang, ChiangMai 50000, Thailand
Email: drsanyalux@gmail.com

นันท์มนัส จันทราศัพท์³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: nanmanut_ch@hotmail.com

Nanmanut Chantrasup⁴

Faculty of Law, Payap University
Mueang, ChiangMai 50000, Thailand
Email: nanmanut_ch@hotmail.com

คมสัน สี่หมนต์⁵

บริษัทสัญญาลักข์ทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย จำกัด
30 ซอยจ่าปี ถนนศรีมิ่งคลาจารย์ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: giftgo@hotmail.com

Komsan Srihamontre⁶

Sanyalux Advocates and Solicitors Co., Ltd.
30 Soi Chumpee, Sirimangkarachan Road, Mueang, ChiangMai 50200, Thailand
Email: giftgo@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญา ตลอดจนสภาพปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Assistant Professor, Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

⁵ ทนายความ.

⁶ Lawyer.

จากผลการศึกษาพบว่า การรับฟังพยานหลักฐานนั้นยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องของการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ทั้งในกรณีการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กรณีผู้ให้บริการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนกรณีปัญหาการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยานอิเล็กทรอนิกส์และการนำสืบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในชั้นศาล ตลอดจนกำหนดให้มีหน่วยงานและพัฒนาผู้บังคับใช้กฎหมายให้มีความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์และระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: พยาน; หลักฐานอิเล็กทรอนิกส์; ความผิดฐานหมิ่นประมาท

Abstract

This article aims to study the problem of admitting electronic data as evidence in defamation offences provided in Thai Penal Code. It also aims to identify the problem of enforcing related laws and possible solutions for these problems to ensure efficient law enforcement.

The study shows that the admissibility of electronic data as evidence produces certain problems; for example, authentication of electronic data in case of service provider. Other problems are weighing of data evidence as well as expert witnesses. I would like to recommend all related laws be amended so as to identify clear directives for authenticating the electronic data and introducing it in trial in court. Moreover, there should be a specific agency and law enforcers should be encourage to gain in-depth knowledge concerning with computer and electronic systems. All the recommendations aim to promote more efficiency in law enforcement.

Keywords: Evidences; Electronic Evidence; Defamation Offences

1. บทนำ

การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อสื่อสารเพิ่มมากขึ้น การกำหนดให้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้เป็นพยานหลักฐานได้ในการพิจารณาคดี นอกจากพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล และพยานนิติวิทยาศาสตร์ ก็เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ทั้งสิ้น ส่วนการจัดประเภทพยานหลักฐานนั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แม้จะมีลักษณะเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ แต่ก็มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพยานเอกสารและพยานวัตถุทั่วไปในการนำสืบ จึงต้องมีวิธีการพิเศษโดยเฉพาะในการยอมรับให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานอีกประเภทหนึ่ง จึงมีความเหมาะสมมากกว่า

สำหรับการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีหลักกฎหมายที่พิจารณาได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งใช้ในการพิจารณาพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสามารถยืนยันความแท้จริง (Authentication) ได้อย่างเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการรับฟังพยานหลักฐาน กรณีความแท้จริงของข้อมูลเอกสารจะต้องพิจารณาตามหลักการนี้ กล่าวคือ 1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้ โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงจากการตีความ 2) ได้มีการเก็บรักษาข้อมูลในเอกสารเป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของผู้สร้างเอกสารนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้สร้างเอกสารจะเป็นมนุษย์หรือคอมพิวเตอร์ และ 3) ข้อมูลพิเศษในเอกสารอันได้แก่ วัน เดือน ปี ที่ถูกสร้างนั้นถูกต้อง⁷

ทั้งนี้ จากสถิติจำนวนคดีความ พิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2554 มีจำนวนทั้งสิ้น 325 คดี แยกเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับระบบหรืออาชญากรรมคอมพิวเตอร์โดยแท้ 62 คดี คดีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่โพสต์ซึ่งเป็นข้อความหมิ่นประมาทต่าง ๆ รวม 215 คดี ซึ่งพบว่ามีกรณีนำเสนอพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ตลอดทั้งสำนวนคดีเป็นพยานในการพิจารณา พิพากษาคดี เป็นต้น⁸ สำหรับการรับฟังพยานหลักฐานนั้นอาจจะพิจารณาจากคดีที่ศาลได้มีการตัดสินไว้ ตัวอย่างเช่น คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นพนักงานธนาคารว่าลักทรัพย์ โดยพิจารณาว่าธุรกิจธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจเกี่ยวกับการเงินและต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพ และผู้ดูแลเครื่องคอมพิวเตอร์จะต้องมีความสามารถสูง ข้อเท็จจริงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าเทคโนโลยีเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายที่บันทึกไว้และเรียกออกมาได้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง แสดงให้เห็นในทางตรงกันข้ามกับข้ออ้างของจำเลย เนื่องจากการถอนเงินอันเป็นเท็จ ย่อมไม่มีผู้ใดทำการอันสนุก จึงเชื่อได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อเอาเงินของผู้เสียหายโดยทำรายการถอนอำพรางไปจริง จำเลยจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์⁹ ซึ่งในคดีนี้ศาลฎีกาวางหลักว่า พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์สามารถรับฟังได้ ซึ่งอาจรับฟังได้ในฐานะที่เป็นพยานเอกสารในกรณีที่มีการพิมพ์แล้วนำผลลัพธ์ที่ได้มานำเสนอ ซึ่งในแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานชนิดนี้ของศาลนั้นจะต้องปรากฏว่าระบบการบันทึกการสร้าง การเก็บรักษา และการเรียกข้อมูล หรือการใช้งานของคอมพิวเตอร์นั้นเป็นปกติ เช่นที่เคยทำมา ไม่มีสิ่งผิดปกติหรือบิดเบือนที่น่าเชื่อถือเป็นข้อมูลที่ถูกต้องได้ การใช้พยานเอกสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานต่อศาล ซึ่งศาลจะไม่ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลนั้นเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ข้อมูลดังกล่าวจะมีความน่าเชื่อถือรับฟังในเนื้อหาสาระได้หรือไม่นั้นเป็นดุลยพินิจของศาลซึ่งเป็นผู้รับฟังข้อมูลในการชั่งน้ำหนักพยานเอง

ดังนั้นการศึกษาในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องของการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานเรื่องปัญหาการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของผู้ให้บริการ และปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

⁷ Pornpetch Wichitcholchai, *Legal Description of Computer Offense Act B.E. 2550* (Bangkok: Office of Judicial and Legal Affairs, 2008), 44. [In Thai]

⁸ Savitri Suksri, *The Impact of the Computer Crime Act B.E. 2550 and the State Policy with Freedom of Speech* (Research Report) (Bangkok: Thammasat University Press, 2012), 1-5. [In Thai]

⁹ Public Prosecutor Plaintiff and Supaporn Rattanawongkasem Defendant, Court Judgment no. 7264 (Supreme Court, 1999). [In Thai]

อิเล็กทรอนิกส์ ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของศาลในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

2. การรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์และความผิดฐานหมิ่นประมาท

การพิจารณาถึงการรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีในชั้นศาลนั้น หลักเกณฑ์การฟ้องคดีต่าง ๆ รวมถึงภาระการพิสูจน์ การแสวงหาพยานหลักฐานในการนำเสนอต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของแต่ละฝ่าย ระบบวิธีพิจารณาคดีแบ่งออกเป็นสองระบบหลัก ๆ คือ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ใช้กับกฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common Law) และระบบลายลักษณ์อักษร (Inquisitorial System) ใช้กับกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law)¹⁰

กลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ ดังเช่นในประเทศอังกฤษ มีกระบวนการพิจารณาที่พัฒนามาจากศาลเอควิตี (Equity Court) และหลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานซึ่งพัฒนามาก่อนตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการพิจารณาในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้กระบวนการพิจารณาในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ 1) การใช้เอกสารช่วงก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณา และใช้การสืบพยานด้วยวาจาเต็มรูปแบบในชั้นพิจารณาคดี 2) การใช้วิธีพิจารณาด้วยวาจาและโดยเปิดเผย 3) การให้อำนาจแก่คู่ความและทนายในการสืบหาข้อเท็จจริง 4) การใช้เทคนิคการถามซักและการถามค้าน 5) ในวิธีพิจารณาตามกฎหมายลักษณะพยาน มีบทตัดพยานขัดเจนเคร่งครัด เช่น หากพยานหลักฐานนั้นเกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ไม่สามารถที่จะนำมาให้ศาลรับฟังเป็นพยานได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักต้นไม้มีพิษ ผลไม้ย่อมมีพิษ (Fruit of the Poisonous Tree Doctrin) 6) ศาลไม่มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานกฎหมาย และ 7) คำพิพากษามีลักษณะเป็นการบัญญัติ

โดยกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี มีกระบวนการพิจารณาที่พัฒนามาจากระบบโรมันโน-แคนนอนิก ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12-19 ซึ่งในยุคแรกจะมีลักษณะค่อนข้างแบบกล่าวหา เช่นเดียวกับในกลุ่มคอมมอนลอว์ แต่ภายหลังเริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐที่จะอำนวยความสะดวก รวมถึงความสะดวกในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ดังนั้นจึงเริ่มให้ศาลมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีจนกระทั่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวางในการควบคุมและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งปรากฏลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ 1) การไม่สืบพยานต่อหน้าศาล (Absence of Trial) กล่าวคือ กระบวนการพิจารณาจะแยกส่วนกัน โดยการสืบพยานและการรวบรวมหลักฐานต้องทำให้เสร็จสิ้น แล้วจึงนำเสนอต่อศาลเป็นลำดับต่อไป หลังจากนั้น การพิจารณาจะขึ้นกับศาลเท่านั้น ไม่ต้องมีการสืบพยานต่อหน้าศาลอีก เว้นแต่กรณีจำเป็นเท่านั้น 2) การสืบพยานหลักฐานโดยใช้เอกสารเป็นสำคัญ (Documentary Evidence) 3) การจำกัดอำนาจในการสืบค้นข้อเท็จจริงโดยคู่ความหรือทนายความ โดยให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะรวบรวมพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาคดี และ 4) ใช้ประมวลกฎหมายในการกำหนดความผิดและโทษ ไม่ใช่คำพิพากษา

¹⁰ Peter Stephenson, *Investigating Computer-related Crime: Handbook for Corporate Investigator* (USA: CRC Press LLC, 2002), 129.

เมื่อกล่าวถึงคำนิยามของพยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่แสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาลได้ ซึ่งบางทีก็เรียกสั้น ๆ ว่า “พยาน”¹¹ หรือพยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ก็ตาม ที่มีคุณสมบัติสามารถที่จะชี้บ่งหรือสื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงหรือความไม่เป็นจริง ในปัญหาที่พิพาทกันในทางอรรถคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในสภาพของพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญก็ตาม¹² และทั้งนี้ ความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กำหนดความหมายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ไว้ ซึ่งหมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ดังนั้นแล้ว “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

การรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า “ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อ้างและรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น”

หากพิจารณาโดยประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 226 บัญญัติไว้ว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน และมาตรา 226/1 บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตราฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย ได้แก่ 1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น 2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี 3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ และ 4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

¹¹ Sophon Ratanakorn, *Legal Description of Witness* (Bangkok: Niti Bannakan, 2016), 18. [In Thai]

¹² Charan Phakdeethanakul, *Law of Evidence* (Bangkok: Jiraruch-chakan, 2016), 57. [In Thai]

ส่วนในความผิดหมิ่นประมาทนั้น คุณธรรมทางกฎหมายย่อมต้องการคุ้มครองและรักษาชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้ไม่ให้เกิดบุคคลอื่นมาทำการละเมิดสิทธิในชื่อเสียงหรือโอกาสในการทำงานด้านอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยชื่อเสียงและความรู้เป็นเครื่องมือ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น คือ ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลนั่นเอง

โดยหากพิจารณาจากความผิดทางอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 326 บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับการพิจารณาเพื่อใช้เป็นฐานความผิดและการดำเนินคดีอาญาต่อไป

3. บทวิเคราะห์

สำหรับการวิเคราะห์ว่าการรับฟังพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือไม่นั้น จะพิจารณาได้ตามลำดับดังนี้

3.1 วิเคราะห์ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และคำพิพากษาคดีหมิ่นประมาทตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

การวิเคราะห์ปัญหาในส่วนนี้จะได้ทำการพิจารณาแยกออกเป็น 3 ประเด็น กล่าวคือ

3.1.1 ปัญหาในการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน

การนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีนั้น ในเรื่องของ การรับฟังว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีความถูกต้องหรือรับฟังได้เพียงใดนั้น ย่อมเป็นปัญหาในการพิจารณาของศาลซึ่งหากว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มานั้นไม่มีความถูกต้อง หรือไม่สามารับฟังได้เนื่องมาจากการได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมต้องห้ามมิให้รับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานเลย การกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ใช้เป็นพยานหลักฐานได้ในการพิจารณาคดี นอกจากพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล และพยานนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แล้วในส่วนการจัดประเภทพยานหลักฐานนั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แม้จะมีลักษณะเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ แต่ก็มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพยานเอกสารและพยานวัตถุทั่วไปในการนำเสนอจึงต้องมีวิธีการนำเสนอพยานเป็นกรณีพิเศษ ประกอบกับในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีมีการพัฒนาไปมาก การติดต่อสื่อสารกันทางอินเทอร์เน็ตย่อมมีมากขึ้นตามการเจริญของประเทศ ดังนั้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ย่อมเข้ามามีความเกี่ยวข้องในข้อพิพาทที่ต้นเหตุแห่งข้อพิพาทมาจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งโดยหลักแล้วข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นที่พิมพ์ออกมาจากเครื่องคอมพิวเตอร์ย่อมถือว่าเป็นพยานเอกสาร ดังนั้นการนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลได้โดยจะต้องมีบุคคลยืนยันความมีอยู่ลักษณะ ที่มาและความเกี่ยวข้องเพราะถือว่าเป็นพยานเอกสาร ทำให้การได้พยานหลักฐานด้วยวิธีการอันมิชอบขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พยานหลักฐานที่ได้มาจึงเป็นพยานหลักฐานที่เห็นได้ว่าการได้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อันจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณา

คดีได้หรือไม่นั้น หากมีกระบวนการได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้ว การยอมรับพยานหลักฐานขึ้นนั้นในการ พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยหรือผู้ต้องหาต้องห้ามรับฟังอย่างเด็ดขาด¹³

จากการศึกษากฎหมายของประเทศสิงคโปร์¹⁴ พบว่าจัดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยาน หลักฐานอีกประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่เปิดกว้างในเรื่องของการให้ดุลพินิจศาลในการรับฟังข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน

ส่วนประเทศอังกฤษนั้น ความน่าเชื่อถือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ นั้น อยู่ภายใต้ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานไม่บกพร่อง และในการพิจารณาความน่าเชื่อ ถือของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาและกระบวนการจัดทำ ข้อมูลนั้น¹⁵

จะเห็นได้ว่า กฎหมายต่างประเทศก็ได้ปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ เพียงแต่ระมัดระวังการรับฟังให้ถูกต้องตามขั้นตอนและวิธีการของกฎหมาย

สำหรับประเทศไทย การรับฟังพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีการบัญญัติรับรองไว้ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 25 ให้รับฟังเป็นพยาน หลักฐานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบ ประการอื่น

3.1.2 ปัญหาการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของผู้ให้บริการ

ในการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานนั้น ใน ประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นหลักเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นหน้าที่ของคู่ความภายใต้หลัก สุจริต กรณีของผู้ให้บริการอันเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความน่าเชื่อถือและมีความถูกต้องแท้จริง เห็นว่าพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในความดูแลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มต้นจนถึงสุดท้ายการพิมพ์ หลักฐานออกมาเสนอต่อศาล และต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการจัดเก็บข้อมูลและวิธีการปกป้องข้อมูลจากการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือไม่ ย่อมถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักที่ศาลจะรับฟังได้เพราะมีกระบวนการเก็บรักษา หรือจัดเก็บตั้งแต่แรกจนกระทั่งพิมพ์ออกมา

ในประเทศอังกฤษนั้น การรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอังกฤษนั้น หาก การจัดทำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการกระทำการหรือดำเนินการใด ๆ อันมิชอบให้ข้อมูลดังกล่าวนั้นเข้าสู่ระบบ คอมพิวเตอร์ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวย่อมมีความไม่ถูกต้องในการเกิดขึ้นของข้อมูล เห็นว่าการนำข้อมูล

¹³ Nut Thanetwanitt, "The Hearing and Methods of Witnessing Electronic Evidence in Criminal Cases: Study Under the Act of Computer Crimes B.E. 2550," (Master's thesis, Faculty of Law, Thammasart University, 2012), 58. [In Thai]

¹⁴ The Electronic Evidence Model Law 2002, Section 3.

¹⁵ Saowapang Piayath, "Use of Information as a Testimony in a Civil Case," (Master's thesis, Faculty of Law, Thammasart University, 2012), 50. [In Thai]

อิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นโดยมิชอบมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยนั้น ย่อมไม่สามารถรับฟังได้¹⁶

ในประเทศสิงคโปร์นั้น การรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นั้นค่อนข้างที่จะรับฟังความถูกต้องแท้จริงในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการที่คู่ความสามารถตกลงกันได้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานนั้นมีความถูกต้องแท้จริง โดยถือได้ว่าการรับฟังพยานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีขบนั้นอาจยุติเพราะว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายยอมรับพยานอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวว่ามีความถูกต้องแท้จริง เป็นต้น แต่หากกรณีที่มีข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณานั้น เป็นข้อมูลที่ไดมาโดยมิชอบนั้น ซึ่งโดยตามหลักกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานนั้น ตามหลักกฎหมายต้นแบบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ (Model law on Electronic Evidence) มาตรา 3 บัญญัติว่า ห้ามมิให้มีบทบัญญัติใดในหลักพยานหลักฐาน (The Rule of Evidence) ที่จะไม่รับฟังบันทึกอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานเพียงเพราะเป็นบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้พิจารณาได้ว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ต้องห้ามที่ศาลจะรับพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาในคดี แต่การรับฟังของศาลต่อพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ซึ่งเมื่อปรากฏว่าพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ได้ไดมาโดยมิชอบนั้น ศาลย่อมมีอำนาจไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้

ในกรณีของประเทศไทยนั้น ปัญหาเรื่องของการพิสูจน์ความแท้จริงของผู้ให้บริการของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานนั้น ข้อมูลคอมพิวเตอร์จะมีความถูกต้องแท้จริงเพียงใดนั้น ย่อมต้องมีการรับรองของผู้ที่ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต แต่หากเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่มีการรับรองความถูกต้องแล้ว ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวย่อมที่จะสามารถเปลี่ยนแปลง แก้ไขได้ง่าย หรือแม้กระทั่งทำให้เสียหาย หรือทำลายได้เช่นกัน ดังนั้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า ผู้ให้บริการ หมายความว่า (1) ผู้ให้บริการแก่บุคคลอื่นในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ต หรือให้สามารถติดต่อถึงกันโดยประการอื่นโดยผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในนามของตนเอง หรือในนามหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น (2) ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

และมาตรา 26 บัญญัติว่า ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่ง ให้ผู้ให้บริการผู้ใดเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวัน แต่ไม่เกินหนึ่งปี เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย และเฉพาะคราวก็ได้

ผู้ให้บริการจะต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ใช้บริการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สามารถระบุตัว

ผู้ให้บริการ นับตั้งแต่เริ่มใช้บริการ และต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับตั้งแต่การใช้บริการสิ้นสุดลง

¹⁶ The Civil Evidence Act 1995, Section 8 (2).

ความในวรรคหนึ่งจะใช้กับผู้ให้บริการประเภทใด อย่างไรและเมื่อใด ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

จึงกำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต้องจัดเก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีต่อไป

3.1.3 ปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์

ปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในศาลนั้น “ถือเป็นพยานเอกสาร” ซึ่งในเรื่องของการชั่งน้ำหนักข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้พยานหลักฐานนั้น โดยหลักแล้วต้องมีบุคคลยืนยันความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว และอยู่ภายใต้อำนาจในพยานหลักฐานที่ดีที่สุด “เอกสารที่เป็นต้นฉบับ” ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักที่ศาลจะรับฟังได้

ในประเทศสิงคโปร์นั้น ในเรื่องของการชั่งน้ำหนักข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานนั้น ศาลต้องพิจารณาถึงรูปแบบ วิธีการใช้งานของระบบ วัตถุประสงค์ของระบบ และวิธีการทำและจัดเก็บบันทึกอิเล็กทรอนิกส์นั้น ก่อนที่จะพิจารณาถึงความถูกต้องแท้จริงของระบบและบันทึกคอมพิวเตอร์ และที่สำคัญประเทศสิงคโปร์ถือว่า หากระบบทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์มีความถูกต้อง การปริ้นท์ (Print Out) ของบันทึกนั้นก็ถือเป็นต้นฉบับ ดังนั้นการพิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวย่อมมีน้ำหนักรับฟังได้อย่างเอกสารต้นฉบับ

แต่ในกรณีของประเทศอังกฤษนั้น สามารถรับฟังสำเนาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนต้นฉบับ ความแตกต่างของสำเนาและต้นฉบับไม่ใช่สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐาน แต่การพิจารณาชั่งน้ำหนักของพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเชื่อถือได้ อยู่ภายใต้อำนาจสันนิษฐานเบื้องต้นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานไม่บกพร่อง

จากกรณีตามปัญหาในเรื่องของการพิจารณาชั่งน้ำหนักของมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้นั้น เห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีกำหนดเรื่องการชั่งน้ำหนักข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้พยานหลักฐานชัดเจน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทย มีเพียงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ให้อ้างและรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น ดังนี้แล้ว พิจารณาได้ว่าการพิจารณาจึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานมาใช้บังคับด้วย เห็นได้ว่าบทกฎหมายในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของไทยยังไม่มี ความชัดเจนทั้งในเรื่องของรูปแบบ และวิธีการพิจารณาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน

3.2 วิเคราะห์คำพิพากษาคดีหมิ่นประมาทตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

สำหรับการวิเคราะห์คำพิพากษาในคดีหมิ่นประมาท ผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างคดีที่มีการตัดสินแล้วมาจำนวน 2 คดีในการวิเคราะห์ เนื่องจากทั้งสองคดีนี้ได้มีการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในการกระทำความผิดและมีการนำสืบถึงเรื่องพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในชั้นศาล ตลอดจนเป็นคดีที่ประชาชนให้ความสนใจติดตามผลคดีอย่างต่อเนื่องดังนี้

คดีที่หนึ่ง: กรณีคดีนายไมตรีถูกดำเนินคดีด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 หลังเผยแพร่วิดีโอคลิปการเจรจาระหว่างทหารกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นการเจรจาเกี่ยวกับกรณีที่มีชาวบ้านถูกตบในระหว่างทหารเข้าไปปฏิบัติการที่หมู่บ้านกองผักปิ้งในคืนสงกรานต์ปี ไม่ตรีใส่ข้อความประกอบคลิปวิดีโอแน้นมีใจความตอนหนึ่งว่า “ทหารตบเด็ก เยวชนและคนแก่” และเผยแพร่ลงในเฟซบุ๊ก¹⁷

ในคดีดังกล่าวนี้ แม้ตามข้อเท็จจริงนั้นจะมีความว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ลงสู่ระบบคอมพิวเตอร์อันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยได้ เพราะถือว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนั้นได้มาโดยชอบ แต่ในการพิจารณาการกระทำความผิดของจำเลยว่าครบองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายหรือไม่นั้น เห็นว่าเป็นคนละส่วนกับการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ซึ่งในการพิจารณาความผิดของจำเลยนั้นศาลต้องพิจารณาพ่งเล็งถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ในการกระทำความผิดนั้น ผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในการกระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องหรือไม่อย่างไร ส่วนในประเด็นการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานนั้นย่อมอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในเรื่องของความชอบด้วยกฎหมายในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน เมื่อได้มาโดยชอบแล้วศาลย่อมที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลจังหวัดเชียงใหม่ได้มีคำพิพากษายกฟ้องคดีดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าทางอัยการโจทก์ไม่สามารถหาพยานมาแสดงให้เห็นได้ว่าการดัดแปลง ตัดต่อหรือแก้ไขข้อความ ประกอบกับจำเลยได้โพสต์ข้อความลงไปตามที่ได้รับแจ้งลงเผยแพร่ผ่านทางเฟซบุ๊ก โดยเข้าใจว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความจริง การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิด ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2559 คดีถึงที่สุดโดยอัยการไม่ยื่นอุทธรณ์

คดีที่สอง: กรณีคดีอากง เอสเอ็มเอส ซึ่งเป็นคดีที่นายอำพล ตั้งนพกุล ถูกกล่าวหาว่าส่งเอสเอ็มเอส โดยมีเนื้อหาดูหมิ่นแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ รวม 4 ข้อความผ่านทางโทรศัพท์มือถือ¹⁸

¹⁷ Public Prosecutor Plaintiff and Maitree Chumreuansuksakul Defendant, Criminal Case Red no. 779 (Chiangmai Provincial Court, 2016). [In Thai]

¹⁸ Public Prosecutor Plaintiff and Ampol Tangnopkul Defendant, Court Judgment no. 4726 (Supreme Court, 2011). [In Thai]

ในคดีดังกล่าวศาลได้ตัดสินว่า นายอำพลผิดจริงและให้ลงโทษจำคุก 20 ปี ซึ่งในประเด็นนี้คงไม่สามารถปฏิเสธเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่มีประเด็นที่น่าสงสัย กล่าวคือ ยังไม่มีประจักษ์พยานระบุว่านายอำพลเป็นผู้ส่งข้อความดังกล่าวด้วยตนเอง เพียงแต่เป็นเจ้าของหมายเลขโทรศัพท์ กรณีจึงมีเหตุอันควรสงสัย หากพิจารณาจากหลักกฎหมายที่ว่า “การพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม (Fair Trial)” แล้วกรณีต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย จะต้องพิพากษายกฟ้อง แต่ศาลไทยก็ได้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานและเชื่อว่านายอำพลกระทำความผิดจริง จึงพิพากษาให้ต้องรับโทษ

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผล

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถยอมรับให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งข้อมูลคอมพิวเตอร์และข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ แต่ก็ใช้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติเท่านั้น และยังไม่มีแนวทางในการนำสืบและการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ถึงแม้ตามพระราชบัญญัติและประกาศดังกล่าวจะมีการกำหนดให้มีการเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถแสดงถึงความถูกต้องแท้จริงบางส่วนได้ก็ตาม แต่เนื่องจากการเก็บรักษาข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์เท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

กรณีการได้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นจะนำไปสู่การรับฟังพยานหลักฐานโดยมิชอบตามหลักต้นไม้มิพิษ ผลไม้ย่อมมีพิษ (Fruit of the Poisonous Tree Doctrine) ซึ่งหลักนี้เป็นหลักย่อยของการไม่รับฟังพยานหลักฐาน (Exclusionary Rule) จึงมีผลทำให้หลักฐานที่ได้จากการค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะไม่สามารถอ้างในคดีได้ จะถูกตัดออกไป (Excluded) และหากหลักฐานจากการค้นที่ไม่ชอบนั้น นำไปสู่หลักฐานอีกชั้นหนึ่งซึ่งสามารถเอาผิดกับจำเลยได้ หลักฐานนั้นก็จะต้องถูกตัดออกไปเช่นกัน

การรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 25 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เห็นได้ว่าการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อที่จะนำไปสู่การรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด หรือบริสุทธิ์ของจำเลยนั้นย่อมอยู่ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งการที่เจ้าพนักงานได้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่หากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเกิดขึ้นโดยชอบแต่วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานดังกล่าวของเจ้าหน้าที่มิชอบ ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว ดังนั้นหลักการรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาความอาญาของประเทศไทย เพราะบทคัดพยานในประเทศไทยมุ่งเน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (Crime Control) มากกว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process) ซึ่งโดยหลักการแล้วก็ห้ามไม่ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ แต่ศาลอาจใช้ดุลพินิจได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย ได้แก่ 1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของ พยานหลักฐานนั้น 2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี 3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ และ 4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

ดังนั้นพิจารณาได้ว่า จากหลักกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ว่า การได้มาซึ่งพยานหลักฐานแม้จะเป็นการ ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่หากพยานหลักฐานนั้นเกิดขึ้นโดยสภาพ หรือไม่ได้มีการจงใจในทางที่มิชอบด้วย กฎหมายประการใดแล้วศาลย่อมมีอำนาจในการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้แต่ในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวแล้ว ศาลจะต้องคำนึงปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วยเช่นกัน

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ในส่วนของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในความผิดที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 326 และมาตรา 328 ในเรื่องของการหมิ่นประมาทที่ได้กระทำในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งพิจารณารวมถึงความผิดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ด้วย จึงเห็นควรกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์และแนวทางในเรื่องของการกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานนั้นควรพิจารณาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ให้เป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ยุติธรรมในการนำพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นี้ เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อไป

4.2.2 ในส่วนของการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เห็นควรกำหนด แนวทางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนโดยแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในส่วนการรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยานอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของพยานหลักฐานจะต้องรับรองความมีอยู่ ความถูกต้อง การเข้าถึงและการได้มาของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันในการพิจารณา และควรกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องคุณสมบัติ ของพยานผู้เชี่ยวชาญตลอดจนแนวทางของการเบิกความต้องอธิบายให้ชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ และไม่ให้เกิดการโต้แย้งถึงความถูกต้องแท้จริง รวมถึงคุณค่าของพยานหลักฐาน ซึ่งจะส่งผลให้การตัดสินคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและเที่ยงธรรม

References

- Charan Phakdeethanakul. *Law of Evidence*. Bangkok: Jiraruch-chakan, 2016. [In Thai]
- Dejudom Krairit. *Legal Description of Computer Crime Act*. Bangkok: Lawyers Council of Thailand Under the Royal Patronage, 2014. [In Thai]

-
- National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. "Uniform Computer Information Transactions Act." Last modified 1999. Accessed May 2, 2018. http://www.uniformlaws.org/shared/docs/computer_information_transactions/citaam99.pdf/
- Network of Citizens. *The Year of Judgment Analysis, Analysis and Position of the Network of Citizen, Freedom of Information, Participation in Internet Policy Oversight and Thai Internet Culture 2012*. Bangkok: n.p., 2013. [In Thai]
- Nut Thanetwanitt. "The Hearing and Methods of Witnessing Electronic Evidence in Criminal Cases: Study Under the Act of Computer Crimes. B.E. 2550." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasart University, 2012. [In Thai]
- Pitsarn Phanwattana. "The Reliability of Electronic Evidence Obtained from Smartphone." *Journal of Criminology and Forensic Science* 4, no. 1 (January-June): 76-89. [In Thai]
- Pornpetch Wichitcholchai. *Legal Description of Computer Offense Act B.E. 2550*. Bangkok: Office of Judicial and Legal Affairs, 2008. [In Thai]
- Saowapang Piyarath. "Use of Information as a Testimony in a Civil Case." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasart University, 2012. [In Thai]
- Savitri Suksri. *The Impact of the Computer Crime Act B.E. 2550 and the State Policy wiith Freedom of Speech* (Research Report). Bangkok: Thammasat University Press, 2012. [In Thai]
- Sophon Ratanakorn. *Legal Description of Witness*. Bangkok: Niti Bannakan, 2016. [In Thai]
- Stephenson, Peter. *Investigating Computer-related Crime: Handbook for Corporate Investigator*. USA: CRC Press LLC, 2002.
- The Legal Information Institute. "Federal Rules of Evidence." Last modified 1992. Accessed May 20, 2018. <https://www.law.cornell.edu/rules/fre/>
- The National Archives. "Civil Evidence Act 1995." Last modified n.d. Accessed May 12, 2018. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/38/section/1Electronic/CommunicationsAct2000.1998/>
- Wise, Edward M. *United States Computer Crimes and Other Crimes Against Information Technology in U.S.A*. Canada: Batoche Books, 1992.

มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี:

ศึกษากรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย

Legal Measures to Solve Prostitution Problem:

Case Study of Prostitutes in Thailand

ณัฐปภัสร ณรงค์กิจพานิช¹

สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

833 ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: natpapatyooy@gmail.com

Natpapat Narongkitpanich²

Pathumwan Institute of Technology

833 Rama 1 Road, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: natpapatyooy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณี โดยศึกษากรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย พบปัญหา 3 ประการ คือ 1) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีมีความซ้ำซ้อนระหว่างมาตรการลงโทษกับ มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีในฐานะผู้เสียหาย 2) บทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้กำหนดความผิด อาญาต่อผู้ค้าประเวณีจากการค้าประเวณีโดยตรง แต่นำเอาพฤติการณ์ที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญ หรือมี ลักษณะเป็นการมั่วสุมเพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีรวมเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้เบาเกินไป จึงไม่สอดคล้องกับหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการ การค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณี และ 3) มาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพผู้ค้าประเวณีเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี แต่ไม่ครอบคลุมผู้ค้าประเวณีที่อายุกว่า 18 ปี และไม่มีมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุข ดังนี้ แล้ว แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ในส่วนของบทลงโทษผู้ค้าประเวณีให้เหมาะสมกับความผิด และในส่วนของมาตรการความคุ้มครอง และพัฒนาอาชีพให้ครอบคลุมผู้ค้าประเวณีที่อายุกว่า 18 ปี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ รวมไปถึง มีมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุขเพื่อคุ้มครองบุคคลทั่วไปในสังคม

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การค้าประเวณี; ผู้ค้าประเวณี

¹ นิตกร.

² Legal Officer.

Abstract

This article aims to study the problems of legal measures relating to prostitution focusing on prostitutes in Thailand. The ultimate goal is to identify directives for appropriate development and efficient solution for this problem.

The results show three problems in legal measures relating to prostitution in Thailand: 1) there is an overlap between punitive measures and protective/helping measures for prostitutes as injured persons, 2) there is no direct criminal offence of prostitution for prostitutes. In other words, a prostitute is subject to certain punishment for relating offences such as a constitution of disturbance or gathering for certain benefits relating to prostitution. These offences carry mild punishments, which are not proportional to the action. As a result, the legal enforcement is not efficient enough to prevent prostitutes from recidivism and 3) there are protective/occupational rehabilitative measures only for underage prostitutes of not more than 18 years of age, but not for prostitutes aged over 18 years. Moreover there is no special preventive public health measure. So, there are some recommendations to solve those problems. For example, the Prostitution Prevention and Suppression Act B.E. 2539 needs to be amended. The punishments for an offence of constitution should be more severe. To prevent recidivism, there should be preventive/occupational rehabilitative measures for prostitutes aged over 18 years. Moreover there should be special preventive public health measures to protect the general public.

Keywords: Legal Measures; Prostitution; Prostitute

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีต การค้าประเวณีของหญิงขายบริการเป็นอาชีพที่ถูกควบคุมโดยกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันสัจจรโรค ร.ศ. 127” ซึ่งกำหนดให้โสเภณีเป็นอาชีพที่ต้องตามกฎหมาย รวมทั้งการอนุญาตให้มีการจดทะเบียน “โรงหญิงนครโสเภณี” หรือ “สถานค้าประเวณี” ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมมิให้กามโรค หรือที่เรียกว่า “สัจจรโรค” นั้นแพร่ระบาด ซึ่งต่อมาได้มีการตรา “พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503” ขึ้นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติป้องกันสัจจรโรค ร.ศ. 127 ที่มีอยู่เดิม โดยกำหนดให้การค้าประเวณีเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาที่มีบทลงโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ จนกระทั่งต่อมาในภายหลังได้มีการตรา “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539”

ขึ้นบังคับใช้แทน อันเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503³ ภายใต้หลักการและเหตุผลที่ว่า “การค้าประเวณีมีสาเหตุสำคัญมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยผู้กระทำการค้าประเวณีส่วนมากเป็นผู้ซึ่งด้อยสติปัญญาและการศึกษา ประกอบกับกฎหมายเล็งเห็นว่าผู้ค้าประเวณีส่วนหนึ่งเป็นเหยื่อของกระบวนการค้าประเวณีสมควรลดโทษผู้ค้าประเวณี และเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนที่อาจถูกล่อลวงหรือชักพาไปเพื่อการค้าประเวณี สมควรกำหนดโทษบุคคลซึ่งกระทำความผิดในสถานการค้าประเวณี บุคคลซึ่งหารายได้จากการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชน และบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีส่วนร่วมรู้เห็นเป็นใจในการจัดหาผู้อยู่ในความปกครองไปเพื่อการค้าประเวณี กับให้อำนาจศาลที่จะถอนอำนาจปกครองของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเด็ก เพราะเหตุที่มีส่วนร่วมรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อยู่ในความปกครองกระทำการค้าประเวณี ตลอดจนการโฆษณาชักชวนหรือแนะนำตัวทางสื่อมวลชนในลักษณะที่เห็นได้ว่าเป็นการเรียกร้องการติดต่อในการค้าประเวณี” ทำให้บทลงโทษในความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีนั้นลดความรุนแรงลง โดยมุ่งเน้นที่จะลงโทษบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในทุกรูปแบบ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันปัญหาการค้าประเวณีก็ยังปรากฏเห็นอยู่ในสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย ซึ่งจากสถิติจำนวนคดีที่ได้รับรายงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา 20 อันดับแรก ประจำปี พ.ศ. 2558 พบว่า พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาที่มีจำนวนคดีเกิดขึ้นมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดจำนวนคดีที่ได้รับรายงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 48,267 คดี มากสูงเป็นลำดับที่ 4 เพิ่มสูงขึ้นจำนวน 11,822 คดี คิดเป็นร้อยละ 24.49 จากเดิมในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 36,445 คดี และที่สามารถดำเนินการจับกุมได้ จำนวน 44,577 คดี คิดเป็นร้อยละ 92.36 โดยข้อหาที่มีการจับกุมมากที่สุด คือ ผู้ชักชวนรับเร้าบุคคลตามถนนหรือสาธารณะสถานเพื่อค้าประเวณี จำนวน 42,481 คดี คิดเป็นร้อยละ 95.34 และข้อหาอื่น ๆ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 จำนวน 1,335 คดี คิดเป็นร้อยละ 3.00 ซึ่งตามรายละเอียดในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาและการกระทำความผิดนั้น มีสถิติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เพศหญิงที่ถูกจับกุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 จำนวน 33,625 คน มากสูงเป็นลำดับที่ 2⁴

หากพิจารณาอัตราโทษในความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 จะพบว่าอัตราโทษดังกล่าวไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ ค่าครองชีพ และรายรับของผู้ค้าประเวณีที่ได้จากการค้าประเวณีในปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นมาตรการคุ้มครองและ

³ Suphol Borisuth, “Designation of Criminal Liability: Case Study of Prostitution Offences,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakitbundit University, 2007), 79. [In Thai]

⁴ Chavanat Jenkarn et al., “Annual Report on Crime and Criminal Justice Situation in 2015,” last modified 2017, accessed September 9, 2017, <http://www.oja.go.th/TH/wp-content/uploads/2017/08/WhitePaperonCrimeJustice2015.pdf/> [In Thai]

พัฒนาอาชีพตามพระราชบัญญัติดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมรวมไปถึงผู้ค้าประเวณีอายุกว่า 18 ปี เว้นเสียแต่ผู้ค้าประเวณีผู้นั้นประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองและพัฒนาอาชีพเอง ทำให้เป็นการยากต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจ และด้วยเหตุผลข้างต้นที่ได้กล่าวมาจึงเป็นที่มานำไปสู่ประเด็นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี กรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณี กรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายภารกิจกฎหมายอาญาในการคุ้มครองสังคม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ผู้เขียนมุ่งเน้นที่จะศึกษาเพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการค้าประเวณี และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในต่างประเทศ และในประเทศไทย เพื่อให้ได้บทสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับแก้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม คำพิพากษาศาลฎีกา ข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยจะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้ามารวบรวมให้เป็นระบบ และนำมาศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการค้าประเวณีและปัญหาในการป้องปรามการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

1.5.2 ทำให้ทราบถึงข้อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในต่างประเทศและในประเทศไทยและตลอดจนกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาค้าประเวณีในประเทศไทย ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายภารกิจกฎหมายอาญาในการคุ้มครองสังคม

2. ผลการวิจัย

การค้าประเวณีเป็นปัญหาที่แก้ไขให้หมดไปจากสังคมไทยได้ยากยิ่ง อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ที่มีปัญหามาตรการทางกฎหมายซึ่งพบปัญหาดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย มีความซ้ำซ้อนกันระหว่างมาตรการลงโทษกับมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีในฐานะผู้เสียหาย นับแต่ที่กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ได้มีผลบังคับใช้ ทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเนื่องจากภายใต้บริบทกฎหมายไทยผู้ค้าประเวณีอาจเป็นได้ทั้งผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และผู้เสียหายจากการตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ในมุมมองของประเทศไทยการค้าประเวณีถือเป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งเป็นที่มาของการแพร่โรคที่อาจติดต่อกันได้ทางเพศสัมพันธ์ซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิตมนุษย์ ดังนั้นที่ผ่านมาในประเทศไทยจึงได้มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อป้องกันและควบคุมปัญหาจากการค้าประเวณีและผลกระทบที่ตามมา ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันสัณยโรค ร.ศ. 127, พระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย แต่เดิมจะมีลักษณะเป็นการควบคุมโดยอนุญาตให้มีการค้าประเวณีได้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย เช่น ไม่เป็นโรคที่ติดต่อกันได้ เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของสัณยโรค ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายให้มีลักษณะเป็นการป้องกันโดยห้ามไม่ให้มีการค้าประเวณี

ขณะที่ในระดับสากลได้มีการพัฒนากรอบกฎหมายอาญาระหว่างประเทศขึ้นใช้เป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาประชาคมโลกจากการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายอื่น ๆ องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และการลักลอบค้ามนุษย์ เป็นต้น โดยมุมมองของกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าบุคคล และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น ค.ศ. 1949 (The Convention for the Suppress of the Traffic in Persons and of Exploitation of Others 1949), อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000), พิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ค.ศ. 2000 (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children 2000) และอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) ถือว่าการค้าประเวณีเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ รวมทั้งถือว่าผู้ค้า

ประเวณีเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จึงมุ่งเน้นที่จะลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าสตรีและเด็ก รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น โดยไม่รวมไปถึงผู้ค้าประเวณี หากพิจารณาตัวบทกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 251 ที่กำหนดความมุ่งประสงค์การให้ความช่วยเหลือและการคุ้มครองผู้เสียหายที่รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความผิดตามอนุสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการขู่ว่าจะแก้แค้นหรือข่มขู่⁵ และพิธีสารว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ค.ศ. 2000 กับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 อาร์มบทและข้อ 2 (บี) ที่กำหนดความมุ่งประสงค์ของพิธีสารเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ว่าด้วยการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายอย่างเต็มที่⁶ ซึ่งผู้ค้าประเวณีก็เป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในฐานะผู้เสียหาย⁷

สำหรับในประเทศไทยได้รับเอาหลักการดังกล่าวข้างต้นมาอนุวัติการเป็นมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศ กล่าวคือ หลักการในด้านการป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 สำหรับหลักการในด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีที่ตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 41 บัญญัติว่า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเฝ้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว และนอกจากนี้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ที่กำหนดความผิดเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีตามมาตรา 5 บัญญัติว่า ผู้ใดเข้าติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคลตามถนนหรือสาธารณะสถาน หรือกระทำการดังกล่าวในที่อื่นใด เพื่อการค้าประเวณีอันเป็นการเปิดเผยและน่าอัปยศหรือเป็นที่เดือนร้อนรำคาญแก่สาธารณชน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน

⁵ United Nations Office on Drugs and Crime, *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto* (New York: United Nations, 2004), 28.

⁶ Ibid, 41-42.

⁷ Supattra Sukpanee, "Remedy for Transnational Crime Victims Under United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000: Development of Law and Practices About Remedy for Transnational Crime Victims in Thailand," (Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2012), 24. [In Thai]

หนึ่งพันบาท ทั้งนี้ และมาตรา 6 บัญญัติว่า ผู้ใดเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าทำให้ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนไม่สามารถที่จะดำเนินคดีกับผู้ค้าประเวณีในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 5 และมาตรา 6 ได้ในทันที แต่จะต้องดำเนินการสอบสวนว่ามีมูลความผิดฐานค้ามนุษย์หรือไม่เสียก่อน หากไม่เป็นที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และผู้ค้าประเวณีตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดดังกล่าว พนักงานสอบสวนจึงจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ค้าประเวณีในความผิดฐานติดต่อกัน ซักขวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเข้าคุกเพื่อค้าประเวณี หรือในความผิดฐานเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณีได้ โดยจะเห็นว่าขั้นตอนการดำเนินการที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นภาระงานเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่อีกด้านหนึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีการเข้าตรวจค้นสถานบริการ และจับกุมผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ก็ยังไม่อาจถือได้ว่าผู้ค้าประเวณีในสถานบริการทุกคนเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เพราะในความเป็นจริงแล้วยังมีผู้ค้าประเวณีอีกส่วนหนึ่งที่สมัครใจค้าประเวณีด้วยความยินยอมโดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ⁸ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะต้องมีการสัมภาษณ์ผู้ค้าประเวณี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดแยกผู้ค้าประเวณีซึ่งตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ที่กฎหมายต้องให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือกับผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจซึ่งต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

ดังนั้นแล้ว แนวทางในการแก้ไขปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทยที่มีความซ้ำซ้อนกันระหว่างมาตรการลงโทษกับมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีในฐานะผู้เสียหาย สามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) ในด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นความผูกพันที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีอนุสัญญาระหว่างประเทศจึงมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งในทางปฏิบัติเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เกิดความชัดเจน และไม่เป็นการอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น กำชับการปฏิบัติในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นต้น ตลอดจนได้จัดทำคู่มือเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายและบุคคลทั่วไป เช่น คู่มือการปราบปรามการค้ามนุษย์และคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีผลดีในแง่การคุ้มครองกรณีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กล่าวคือ หากเป็นหญิงหรือเด็กถูกล่อลวงให้มาค้าประเวณีก็จะไม่ถูกดำเนินคดีในสิ่งที่ผู้เสียหายถูกบังคับให้กระทำ แต่ก็ยังมีผู้ค้าประเวณีที่กระทำการค้าประเวณีโดยสมัครใจด้วยจึงเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการจำแนกเหยื่อที่แท้จริง

2) ในด้านการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศไม่ได้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องกำหนดให้การค้าประเวณีเป็นความผิดและลงโทษผู้ค้าประเวณี

⁸ Kittisak Jermstithprasert et al., *Prostitution of Women from Mekhong Sub-region Countries in Thailand* (Research Report) (Bangkok: Thailand Institute of Justice, 2015), 38. [In Thai]

ทำให้ในแต่ละประเทศกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีแตกต่างกันออกไป สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทยได้รับเอาหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าบุคคล และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น ค.ศ. 1949 มาอนุวัติการกฎหมายภายใน ซึ่งถือว่าการค้าประเวณีไม่ถือว่าเป็นกระทำที่ผิดกฎหมายในตัวเอง แต่ได้กำหนดความผิดและบทลงโทษการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคลเพื่อค้าประเวณี หรือการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี ถือเป็นความผิด หากประเทศไทยมีการยกเลิกการค้าประเวณีอย่างแท้จริง ไม่กำหนดความผิดและบทลงโทษต่อผู้ค้าประเวณีทั้งในทางตรงและทางอ้อม ย่อมส่งผลทำให้ไม่มีการดำเนินคดีผู้ค้าประเวณีวิธีนี้นี่จึงเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทยที่มีความซับซ้อนอีกทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของรัฐบาล ความคิดเห็นของประชาชน โดยส่วนรวมต่อแนวคิดดังกล่าว รวมทั้งพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ประเทศไทยผูกพัน⁹

2.2 ปัญหาการกำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน บุคคลย่อมมีสิทธิประจำตัวของบุคคลที่ไม่อาจถูกกลืนหรือทำให้หมดไปได้ แต่การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคล บุคคลทุกคนอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้โดยกฎหมายเพียงวัตถุประสงค์เพื่อการยอมรับและการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แห่งความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดี และสวัสดิการสังคมทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย จึงเข้าใจได้ว่าการค้าประเวณีเป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ค้าประเวณีเช่นกัน การที่รัฐจะออกกฎหมายที่กระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลภายในรัฐนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย คือ มีเหตุจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายนั้นหากไม่มีจะเกิดผลกระทบกับสังคมส่วนรวมและกฎหมายนั้นจะต้องมีความเหมาะสม

สำหรับในประเทศไทย ถือว่าการค้าประเวณีเป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งเป็นที่มาของการแพร่โรคที่อาจติดต่อกันได้ทางเพศสัมพันธ์ซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิตมนุษย์ จึงได้มีการตรากฎหมายขึ้นควบคุมการค้าประเวณีในประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายอาญา จึงต้องคำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญา รวมทั้งหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน เมื่อพิจารณาจะพบว่าตัวบทกฎหมายในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มุ่งที่จะลงโทษบุคคลผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีในทุกรูปแบบ ไม่ว่าผลตอบแทนนั้นจะเป็นทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยไม่ได้กำหนดให้การค้าประเวณีนั้นเป็นความผิดอาญาดังเช่นในอดีต กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ได้กำหนดให้การค้าประเวณีเป็นความผิดอาญา โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 6 และมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งมาตรา 6 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณีต้องระวางโทษจำคุก

⁹ United Nations Human Rights, "Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women Adopted and Opened for Signature, Ratification and Accession by General Assembly Resolution 34/180 of December 18, 1979," last modified n.d., accessed November 1, 2017, <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf/>

ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 7 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำการค้าประเวณี ต่อเพศเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก เดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม แม้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 จะไม่ได้กำหนดให้การค้าประเวณีเป็น ความผิดไว้¹⁰ แต่ตามมาตรา 5 และมาตรา 6 ได้กำหนดให้การติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคล เพื่อการค้าประเวณี หรือเป็นการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อการค้าประเวณีเป็นความผิดอาญาที่มีความ หมายครอบคลุมพฤติการณ์การกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณี เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมาย ในอดีต พบว่า ความผิดดังกล่าวแต่เดิมเป็นฐานความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 (1) และมาตรา 5 (3) ของพระ ราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ซึ่งได้นำมาบัญญัติขึ้นใหม่ไว้ในมาตรา 5 และมาตรา 6 ของพระราช บัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 แต่ได้มีการปรับลดบทลงโทษในส่วนโทษจำคุกให้เบาลงจากเดิม โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนโทษปรับ

ทั้งนี้ หากพิจารณาอัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 มาตรา 5 (1) และมาตรา 5 (3) พบว่า กฎหมายได้กำหนดบทลงโทษในส่วนโทษปรับของทั้งสองมาตราไว้เท่ากัน โดยมีอัตรา ปรับสูงสุดไม่เกินหนึ่งพันบาท จะเห็นได้ว่าอัตราโทษปรับหนึ่งพันบาท ที่ได้กำหนดไว้เมื่อ 50 กว่าปีมาแล้ว หาก เปรียบเทียบกับค่าครองชีพในช่วงเวลาขณะนั้นโทษปรับดังกล่าวน่าจะมีความรุนแรงสูงมากกว่าปัจจุบันหลายเท่า ตัว ในทางกลับกันการนำโทษปรับหนึ่งพันบาท ในอดีตมาใช้ โดยไม่ได้คำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่ เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวในปัจจุบัน โทษดังกล่าวเบาเกินไปจึงไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการ กระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยปัญหาดังกล่าวจะเห็นจากกรณีตัวอย่าง เช่น เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2561 พันตำรวจเอก อภิชัย กรอบเพชร ผู้กำกับการสถานีตำรวจเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี นำชุดจับกุมชาวไทยและชาวต่างชาติที่ ลักลอบค้าประเวณีและแอบแฝงเข้ามาก่อเหตุอาชญากรรม รวมถึงเร่ร่อนอยู่ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ซึ่งสามารถ จับกุมได้ 40 คน และคุมตัวผู้ต้องหาดำเนินคดีในข้อหาติดต่อชักชวนหรือรับเฝ้าบุคคลตามท้องถนนสาธารณะสถาน เพื่อการค้าประเวณี อันเป็นการเปิดเผยและน่าอับอาย และเป็นเหตุรบกวนรำคาญแก่สาธารณชน เพื่อเปรียบ เทียบปรับข้อหาการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคลเพื่อการค้าประเวณีรายละ 1,000 บาท และ ปลดปล่อยตัวไป ส่วนผู้ที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับจะถูกควบคุมยังห้องขังของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา¹¹ ทั้งนี้ จะเห็น ได้ว่าการกำหนดอัตราโทษปรับที่ต่ำกว่าผลตอบแทนที่ได้จากการค้าประเวณี ย่อมส่งผลทำให้ผู้ค้าประเวณีไม่เกรง กลัวกฎหมายและมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

ดังนั้นแล้ว แนวทางในการแก้ไขปัญหากำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญาตามพระราช บัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 คือ

¹⁰ Somporn Phrommahitathorn et al., *Laws on Prostitution* (Bangkok: Academic Fund of the Office of Thai Royal Police, 1998), 29. [In Thai]

¹¹ Watcharaphon Company Limited, “Crackdown on Prostitution to Erase Pattaya’s Image as Sex City,” Newspaper Column, *Thairath*, March 4, 2017, accessed February 12, 2018, <https://www.thairath.co.th/content/873730#/> [In Thai]

1) ในด้านกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 5 และมาตรา 6 เพิ่มบทลงโทษโดยเฉพาะในกรณีโทษปรับให้สูงขึ้นเท่ากันหรือมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด เพื่อให้การกำหนดความผิดอาญาและบทลงโทษผู้ค้าประเวณีในประเทศไทยได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดและทำให้ภารกิจคุ้มครองสังคมของกฎหมายอาญาบรรลุเป้าหมายไปได้อย่างแท้จริง

2) ในด้านสิทธิมนุษยชน อาจจะต้องหันกลับมาพิจารณาถึงความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ในเรื่องของการกำหนดความผิดผู้ค้าประเวณีอย่างจริงจังว่าการใช้กฎหมายอาญาโดยไม่ได้มุ่งหมายให้มีการจำคุกผู้ค้าประเวณี แต่มุ่งเน้นที่จะใช้โทษปรับในอัตราเล็กน้อยเช่นนี้มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด หรือเป็นทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาค้าประเวณีหรือไม่ เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วด้วยขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายในปัจจุบันอาจทำให้ผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจ¹² ได้รับผลกระทบจากจำกัดสิทธิเสรีภาพเกินความจำเป็น

2.3 ปัญหาในการกำหนดมาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพและมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุข

ในประเทศไทยได้รับเอาหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าบุคคล และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น ค.ศ. 1949 มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 โดยมุ่งที่จะลงโทษบุคคลผู้แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่นโดยไม่รวมไปถึงผู้ค้าประเวณี¹³ กล่าวคือ แม้ตามตัวบทกฎหมายจะไม่ได้กำหนดให้การค้าประเวณีเป็นความผิดไว้เพื่อลงโทษผู้ค้าประเวณีโดยตรง แต่ก็ได้กำหนดให้การติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเฝ้าบุคคลเพื่อค้าประเวณี หรือเป็นการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณีเป็นความผิดอาญา ซึ่งการนำพฤติการณ์ลักษณะการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีมาบัญญัติไว้เป็นความผิด ย่อมส่งผลโดยอ้อม ทำให้มีการลงโทษผู้ค้าประเวณีโดยมีวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งไม่ให้เกิดการค้าประเวณี อย่างไรก็ตาม บางกรณีการลงโทษไม่สามารถป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งการลงโทษไม่สามารถป้องกันผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากการกระทำความผิด จึงต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นขึ้นไว้โดยเฉพาะ

หากพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า มาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ส่วนหนึ่งเป็นมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้ค้าประเวณี แต่อย่างไรก็ดี มาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพดังกล่าวมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี จากการค้าประเวณีเป็นสำคัญ แต่สำหรับในกรณีของผู้ค้าประเวณีอายุกว่า 18 ปี แม้บทบัญญัติกฎหมายจะเปิดโอกาสให้ผู้ค้าประเวณดังกล่าวสามารถขอรับความคุ้มครองและ

¹² The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women 1979, Article 11.

¹³ Chanokphon Sakonphadungkhet, "Prevention and Suppression of Child and Woman Prostitution as Provided in International Conventions and Comparison Between Thai and Foreign Laws," (Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2002), 71. [In Thai]

พัฒนาอาชีพได้ แต่การที่จะได้รับความคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามกฎหมายนั้นจะต้องผ่านการพิจารณาความเหมาะสมเสียก่อน เช่น ต้องไม่ปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก นอกจากนี้ สถานแรกรับและคณะกรรมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพประจำจังหวัดอาจพิจารณาไม่ส่งผู้นั้นไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ หรือจะให้ผู้พ้นจากการดูแลก่อนครบกำหนดเวลา 6 เดือน ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1) ได้ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาและข้อเท็จจริงอื่นประกอบกับมีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง รับรองว่าจะให้การปกครองดูแลโดยใกล้ชิด และน่าเชื่อว่าผู้นั้นจะไม่กลับไปค้าประเวณีอีก หรือ

2) เป็นโรคติดต่อร้ายแรงตามคำวินิจฉัยของแพทย์ หรือ

3) เป็นผู้เจ็บป่วยเรื้อรังไม่สามารถรักษาให้หายขาด และแพทย์มีความเห็นว่าจำเป็นต้องรักษาตัวนอกสถานแรกรับหรือสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ¹⁴

เมื่อมาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพไม่ได้บังคับให้ผู้ค้าประเวณีอายุกว่า 18 ปี ต้องอยู่ภายใต้การดูแลดังกล่าว ย่อมไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้ค้าประเวณีอายุกว่า 18 ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาประกอบกับปัญหาการกำหนดบทลงโทษในมาตรา 5 และมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ต่ำเกินไปจนไม่อาจป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่ามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจอายุกว่า 18 ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการแพร่โรคที่อาจติดต่อกันได้ทางเพศสัมพันธ์จากการค้าประเวณีที่ผ่านมา จะพบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีของประเทศไทยในอดีต ได้มีการกำหนดเงื่อนไขโดยนำมาตรการทางด้านสาธารณสุขมาใช้ในการควบคุมการแพร่ระบาดของสัณจรโรคตามพระราชบัญญัติป้องกันสัณจรโรค ร.ศ. 127 ขณะที่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ไม่ได้กำหนดมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุขเอาไว้โดยเฉพาะ เพื่อป้องกันการแพร่โรคที่อาจติดต่อกันได้ทางเพศสัมพันธ์จากการค้าประเวณี โดยจะเห็นได้ว่าการให้ผู้ค้าประเวณีสามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล และได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นการป้องกันพิเศษเพื่อคุ้มครองบุคคลทั่วไปในสังคมรวมทั้งผู้ค้าประเวณีให้ปลอดภัย แม้ในประเทศไทยจะมีโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ให้สิทธิในการเข้ารับการรักษาโรคในราคา 30 บาท แต่สิทธิดังกล่าวก็ไม่อาจนำมาใช้เป็นมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุขดังกล่าวได้ เพราะโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า

¹⁴ The Committee on Protection and Vocational Development Regulation on Duration of Protection and Vocational Development in Protection and Vocational Development Center B.E. 2540, Article 3, Royal Gazette Book 114 Part 72 ง (September 9, 1997): 24. [In Thai]

ให้สิทธิในการรักษาพยาบาลเฉพาะคนไทยซึ่งไม่รวมไปถึงคนต่างด้าว รวมทั้งไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นในการตรวจสอบสุขภาพของผู้ค้าบริการเอาไว้ ขณะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสให้สิทธิผู้ค้าประเวณีได้รับการรักษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการกำหนดมาตรการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพและมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุข คือ ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ให้ผู้ค้าประเวณีทุกคนมีโอกาสจะได้รับความคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และให้ผู้ค้าประเวณีสามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล และได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า ภายใต้บริบทกฎหมายระหว่างประเทศมุ่งเน้นที่จะให้มีการลงโทษการกระทำที่มีลักษณะเป็นการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าสตรีและเด็ก และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น โดยไม่รวมไปถึงผู้ค้าประเวณี สำหรับในประเทศไทยได้รับเอาหลักการดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณี กล่าวคือ ในส่วนการป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539, ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และในส่วนการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยมองว่าผู้ค้าประเวณีเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งที่จริงแล้วยังมีผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจซึ่งหาได้รายได้จากการค้าประเวณี ทำให้การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทยมีความซ้ำซ้อนกันระหว่างมาตรการลงโทษกับมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีในฐานะผู้เสียหาย จนเป็นที่มาของปัญหาความยุ่งยากในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนซึ่งต้องคัดแยกเหยื่อการค้ามนุษย์ ด้วยบทลงโทษที่บังคับใช้นั้นเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด จึงไม่สามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจได้ ประกอบกับไม่มีมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้ค้าประเวณีอายุไม่เกิน 18 ปี ที่มีประสิทธิภาพทำให้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจอายุกว่า 18 ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีในประเทศไทย ไม่ได้กำหนดมาตรการป้องกันพิเศษทางด้านสาธารณสุขคุ้มครองบุคคลทั่วไปในสังคม รวมทั้งผู้ค้าประเวณีให้ปลอดภัย

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ในส่วนบทลงโทษผู้ค้าประเวณีให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษปรับ เพื่อให้บทลงโทษนั้นสามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจ ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับควรให้สอดคล้องกับ

การกำหนดอัตราโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และมาตรา 38

3.2.2 เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ในส่วนของมาตรการควบคุมครองและพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ผู้ค้าประเวณีทุกคนมีโอกาสจะได้รับความคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

3.2.3 เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ให้มีการบัญญัติมาตรการป้องกันพิเศษ เช่น การอบรมให้ความรู้ การส่งเสริมฝึกหัดอาชีพ การรักษาพยาบาล และการตรวจสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การเฝ้าติดตามคุมประพฤติและการขึ้นทะเบียนประวัติผู้ค้าประเวณี ขึ้นไว้โดยเฉพาะ

References

- Chanokphon Sakonphadungkhet. "Prevention and Suppression of Child and Woman Prostitution as Provided in International Conventions and Comparison Between Thai and Foreign Laws." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2002. [In Thai]
- Dararat Huieay. "The Furtive Prostitution in Pretty Spa Massage Business in Bangkok Area." *Governance Journal* 5, no. 2 (July-December 2016): 256-258. [In Thai]
- Daratat Mettarikanon. "Prostitutes and Laws." *Humanities and Social Sciences Journal* 2, no. 1 (January-March 2004): 8. [In Thai]
- European Commission. "Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others Approved by General Assembly Resolution 317 (IV) of December 2, 1949." Last modified n.d. Accessed December 10, 2017. https://www.ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/un_convention_for_the_suppression_of_the_traffic_in_persons_1949_en_1.pdf/
- Gardner, Thomas J., and Terry M. Anderson. *Criminal Law Eight*. Wadsworth: Advision of Thomas Learning, 2015.
- Kiatkhajorn Watjanasawat. *Explanation of Criminal Law: General Part*. 8th ed. Bangkok: Jirat Printing House, 2015. [In Thai]
- Kittisak Jermsitthiprasert, Chomdet Treemek, Nopphon Aakhad, Pimpassorn Netipho, Saranyoo Siangsoong, and Sunisa Rachaphan. *Prostitution of Women from Mekhong Sub-region Countries in Thailand* (Research Report). Bangkok: Thailand Institute of Justice, 2015. [In Thai]

-
- Phongthorn Samran. *Legal Problems Concerning Prostitution in Massage Parlours* (Research Report). Bangkok: Thai Chamber of Commerce University, 2006. [In Thai]
- Somporn Phrommahitathorn, Dharun Sotthiphan, Dome Wisitsora-at, and Wisit Wisitsora-at. *Laws on Prostitution*. Bangkok: Academic Fund of the Office of Thai Royal Police, 1998. [In Thai]
- Supattra Sukpanee. “Remedy for Transnational Crime Victims Under United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000: Development of Law and Practices About Remedy for Transnational Crime Victims in Thailand.” Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2012. [In Thai]
- Suphol Borisuth. “Designation of Criminal Liability: Case Study of Prostitution Offences.” Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakitbundit University, 2007. [In Thai]
- Thanyalak Benjamano. “Legal Measures to Prevent and Suppress Child and Woman Prostitution in Thailand.” Master’s thesis, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 2005. [In Thai]
- United Nations Human Rights. “Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women Adopted and Opened for Signature, Ratification and Accession by General Assembly Resolution 34/180 of December 18, 1979.” Last modified n.d. Accessed November 1, 2017. <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf/>
- United Nations Office on Drugs and Crime. *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. New York: United Nations, 2004.
- Wutthichai Tengphongsathorn. “Reasons for Prostitution from Criminological Perspective.” *Academic Journal of University of Thai Chamber of Commerce, Humanities and Social Sciences* 1, no. 3 (July-September 2011): 135. [In Thai]

ปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทย
ตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478
Problems in the Prevention and Suppression of Gambling in Thailand
According to Gambling Act B.E. 2478

ณานัฐภูมิ สารรักษ์¹
กองพลที่ 1 รักษาพระองค์
232 ถนนศรีอยุธยา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: teangna@gmail.com

Nanattaphum Sarnrak²
The 1st Division, The King's Guard
232 Sriyutaya Road, Dusit, Bangkok 10300, Thailand
Email: teangna@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทยนั้นมี 3 ประการ คือ 1) บทบัญญัติกฎหมายการพนันมีความล้าหลัง ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมปัญหาการพนัน โดยเฉพาะประเภทการพนันตามที่เราได้ทำพระราชบัญญัติ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาในการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย 2) การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการจัดให้มีการเล่นการพนันตามมาตรา 12 นั้นไม่ได้แบ่งแยกการกระทำความผิด และการกำหนดความผิดของผู้เกี่ยวข้องไม่เป็นไปตามทฤษฎีสัดส่วนโทษที่ได้กำหนดไม่รุนแรงมากพอ จึงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และ 3) การนำมาตรการในการควบคุมการพนัน โดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันเพื่อใช้แก้ไขปัญหาการพนันในประเทศไทยนั้น ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว แต่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมและให้ครอบคลุมไปถึงการพนันออนไลน์ ดังนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการกำหนดความผิดและเพิ่มบทลงโทษทางอาญาให้เป็นไปตามทฤษฎีสัดส่วนของผู้กระทำความผิดและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน 2) ควรแก้ไขการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลของการพนันออนไลน์ และ 3) ควรกำหนดสถานที่ที่อนุญาตให้เล่นการพนันที่ชัดเจน และควรนำกฎหมายการฟอกเงินและริบทรัพย์สินมาบังคับใช้ควบคู่กัน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายการพนันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การป้องกันและปราบปราม; การพนัน; พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

¹ จ่าสิบเอก, เจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวกรอง.

² Sergeant Major First Class, Intelligence Officer.

Abstract

The objective of the research is to explore the problem toward prevention and suppression of gambling offenses in Thailand under the Gambling Act B.E. 2478, as well as find out the solutions in order to effectively prevent and suppress the gambling offense.

It has been found that the problems toward prevention and suppression of gambling in Thailand comprise of: 1) the gambling legislation is out-dated, ambiguous and uncover, especially specific types of gambling which are listed at the end of the Act, consequently, it lead to issues on the interpretation of the law, 2) the determination of an offense relating to the article 12 does not distinguish and the definition of offense is not based on principle of proportionality as well as the penalty is insufficient severe, then offender is unfear the law and 3) control measure to solve gambling by setting up a place for legal gambling in Thailand is already supported by law, however, it must be modified and covered online gambling. So, The author has suggested that: 1) the law shall be amended by imposing criminal offenses and penalties in accordance with the principle of proportionality and current societies, 2) the government officials should be authority to access the data of online gambling and 3) a place for legal gambling shall be obviously permit as well as law on money laundering and forfeiture of property should be applied to effectively enforce with gambling laws.

Keywords: Prevention and Suppression; Gambling; Gambling Act B.E. 2478

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทย ปัญหาการพนันถูกมองว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้มีการจัดให้มีการเล่นหรือเข้าเล่นการพนันตามบัญชี ก. ท้ายพระราชบัญญัติ รวมทั้งควบคุมไม่ให้มีการจัดให้มีการเล่นหรือเข้าเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาตตามบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติ ขณะที่ในหลายประเทศอนุญาตให้มีการประกอบธุรกิจสถานคาสิโนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ด้วยธุรกิจการพนันเป็นธุรกิจที่สร้างผลกำไรอย่างมหาศาล จึงทำให้เกิดปัญหาการลักลอบเปิดบ่อนการพนันอย่างผิดกฎหมาย ตลอดจนการทุจริตตักตวงเงินเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จนเกิดส่วยการพนันขึ้นภายในประเทศ ส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ ด้าน อาทิ การวิ่งเต้นโยกย้ายตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งพื้นที่ได้มีการลักลอบเปิดบ่อนการพนันขนาดใหญ่หรือหลายแห่ง การส่งส่วยการพนันก็มากตามขนาดและจำนวนบ่อนพนันในพื้นที่นั้น ส่งผลให้เกิดเจ้าหน้าที่รัฐบางราย มีการวิ่งเต้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อต้องการมีอำนาจเหนือพื้นที่ปกครองนั้น ๆ โดยมุ่งหวังในการได้มาซึ่งผลประโยชน์ โดยละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปรามบ่อนการพนันเพื่อแลกกับผลประโยชน์ที่ได้รับ แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมาย

แต่การกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันก็ไม่ได้ลดลง แต่ยังคงมีการลักลอบเปิดบ่อนการพนันที่ผิดกฎหมายมากมายหลายแห่งในประเทศไทย นอกจากนี้ ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลต่างสถานที่สามารถติดต่อและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วขึ้น จึงได้มีการพัฒนาธุรกิจการให้บริการเข้าเล่นการพนันผ่านทางเว็บไซต์บนเซิร์ฟเวอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งในแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถืออย่างแพร่หลายในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า “การพนันออนไลน์” นั่นเอง ทั้งที่เป็นการให้บริการเปิดให้เข้าเล่นการพนันออนไลน์ที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต่างประเทศก็ตาม

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า การพนันออนไลน์เป็นธุรกิจที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนเว็บไซต์รับแทงพนันทั่วโลก จำนวน 190 เว็บไซต์ ต่อมาได้จำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 1,800 เว็บไซต์ในปี พ.ศ. 2545 และในปี พ.ศ. 2549 มีเว็บไซต์รับแทงพนันสูงถึง 2,500 เว็บไซต์ โดยสามารถสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการอยู่ที่ประมาณ 651 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือประมาณเกือบ 2 หมื่นล้านบาท) ในปี พ.ศ. 2541 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 มากกว่าเท่าตัว ขณะที่ในปี พ.ศ. 2547 ผู้ประกอบการมีรายได้จากการพนันประมาณ 7,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อปี หรือราว 2.25 แสนล้านบาทต่อปี และเพิ่มขึ้นสูงเป็น 12,000 - 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (หรือประมาณ 3.6 - 4.5 แสนล้านบาทต่อปี) ในปี พ.ศ. 2549 และยังมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2558 ผู้ประกอบการจะมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นไปถึง 528,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี หรือประมาณ 15.8 ล้านล้านบาทต่อปี โดยเฉลี่ยการประกอบธุรกิจการพนันออนไลน์จะมีส่วนกำไรที่ผู้ประกอบการธุรกิจพนันออนไลน์ได้รับคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ของรายได้³

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ประกอบกับพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 เป็นกฎหมายที่ถูกตราขึ้นเมื่อ 80 กว่าปีที่แล้ว ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 7 ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มีการแก้ไขครั้งล่าสุด ในปี พุทธศักราช 2505 ซึ่งเป็นเวลานานกว่า 50 ปีมาแล้ว ที่ไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายการพนันในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน บทบัญญัติกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 จึงมีความล้าหลังและไม่ชัดเจน ต้องใช้การตีความตีความตีความตีความ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนัน โดยเฉพาะในการป้องกันและปราบปรามของการพนันออนไลน์ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางที่จะนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนบรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองสังคมตามภารกิจของกฎหมายอาญา

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการพนัน และการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

³ Ronnachai To-ngarm, “Measures to Suppress Online Gambling Offenders,” (Independent Study of Master’s thesis, Faculty of Law, Sripatum University, 2016), 2. [In Thai]

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยกับในต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายเพื่อนำไปบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการพนันในประเทศไทย ให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายภารกิจกฎหมายอาญาในการคุ้มครองสังคม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขกฎหมายเพื่อนำไปบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการพนันออนไลน์ ตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีกฎหมายอาญา เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันในต่างประเทศ โดยไม่รวมไปถึงมาตรา 8, มาตรา 9, มาตรา 9 ทวิ และมาตรา 9 ตริ ตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ได้บทสรุปและข้อเสนอแนะที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษานี้ ประกอบไปด้วย ตัวบทกฎหมาย หนังสือตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วารสาร บทความ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันตามแนวคิด ทฤษฎีกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการพนัน และนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

1.5.2 ทำให้ทราบถึงข้อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยกับในต่างประเทศ

1.5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการพนันในประเทศไทยให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายภารกิจของกฎหมายอาญาในการคุ้มครองปกป้องสังคม

2. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 พบว่าปัญหากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทยมีดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาในความล้าหลังและไม่ชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการพนันของประเทศไทยที่ถูกตราขึ้นบังคับใช้เป็นเวลากว่า 80 ปีมาแล้ว และเป็นเวลานานกว่า 50 ปี ที่ไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีความล้าหลังไม่ชัดเจนหลายประการ ได้แก่

1) ประเภทการพนันตามทีระบุในบัญชี ก. และบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติ มีชื่อที่ล้าสมัย และมีการเล่นหลายประเภทที่ไม่ควรควบคุมและกำหนดให้เป็นการพนัน ได้แก่ โตเตโลเซเตอร์ (เพราะไม่ใช่ประเภทการพนัน), ไพ่นกกระจอก, ต่อแต้ม, บิลเลียด, สลากเกอร์, พูล, ฟุตบอลโต๊ะ, วิงวู้ดคน, มวยปล้ำ, ชีรูป, โยนสตางค์, โยนห่วง, ยิงเป้า, ปาหน้าคน, เต้าข้ามด่าน, บิงโก, สะบ้าทอย, สะบ้าชุด, ขลุ่ยขลุ่ย, สี่เหลงลัก-456 และน้ำเต้า⁴ ส่งผลทำให้บทบัญญัติกฎหมายการพนันในประเทศไทยไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติและบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ จนเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเล่นกีฬา ได้แก่ สลากเกอร์ และบิลเลียด เป็นต้น⁵

2) บทบัญญัติกฎหมายการพนันในทางปฏิบัติไม่ทันสมัย ไม่มีการระบุความผิดเกี่ยวกับการเล่นพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอลไว้อย่างชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความสับสนในทางปฏิบัติ เช่น เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือพนักงานอัยการบางแห่งตั้งข้อหาว่าการเล่นพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอลเป็นความผิดฐานเล่นเสี่ยงโชคตามบัญชี ข. ลำดับที่ 16 (สลากกินรวบหรือสลากกินแบ่ง) หรือฐานร่วมกันเล่นตามบัญชี ข. ลำดับที่ 27 (ฟุตบอลโต๊ะ) หรือเจ้าพนักงานบางราย ตั้งข้อหาว่าเป็นความผิดที่คล้ายคลึงกับการพนันตามบัญชี ข. ลำดับที่ 27 (ฟุตบอลโต๊ะ) หรือเป็นความผิดตามมาตรา 4 ทวิ ซึ่งเป็นความผิดนอกจากที่กล่าวไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข.⁶ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการพนันพุทธศักราช 2478 ตามมาตรา 4 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ว่า จะต้องเป็นการจัดให้เล่นหรือการเล่นการพนันที่ระบุไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัตินี้ หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน แต่ในส่วนมาตรา 4 ทวิ ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ว่า จะต้องเป็นเป็นการจัดให้เล่น หรือการเล่นอื่นใดนอกจากที่กล่าวในมาตรา 4 ประกอบกับการพนันที่ระบุไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ไม่ได้มีการระบุความผิดเกี่ยวกับการเล่นพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอลไว้⁷ ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความสับสนในทางปฏิบัติ มีการตั้งข้อหาผู้กระทำความผิดที่ได้การกระทำ

⁴ Warangya Thassaneesriwong, *Laws on Gambling* (Publications Paper) (Bangkok: Gambling Study Center, 2015), 4-5. [In Thai]

⁵ Nanthawat Boramanandh, *Laws Relating to Gambling in Thailand* (Research Report) (Bangkok: Thai Health Promotion Foundation, 1981), 22-23. [In Thai]

⁶ Warangya Thassaneesriwong, *Laws on Gambling* (Publications Paper), 2. [In Thai]

⁷ Nanthawat Boramanandh, *Laws Relating to Gambling in Thailand* (Research Report), 21-24. [In Thai]

ความผิดในลักษณะเดียวกันแตกต่างกันไปคนละฐานความผิด บางกรณีตั้งข้อหาตามมาตรา 4 และบางกรณีตั้งข้อหาตามมาตรา 4 ทวิ โดยทั้งสองมาตรามีโทษทางอาญาที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้กระทำความผิดที่จะได้รับความยุติธรรมโดยตรง

3) ตัวบทกฎหมายมีความล้าหลัง ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายของพระราชบัญญัติการพนันในการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย เพื่อบังคับใช้ในการแก้ไขป้องกันและปราบปรามปัญหาการพนันออนไลน์ที่เหมาะสม และไม่มีบทบัญญัติในการกำหนดความผิดและบทลงโทษเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ที่ชัดเจนไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา ยังไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคม และสภาพปัญหาการพนันที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเล่นพนันที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ แม้จะได้มีการตีความกฎหมาย คำว่า “การพนัน” หมายถึง “การเล่นด้วยฝีมือหรือทำนายผลของเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน และต้องมีการได้เสียเงินทองหรือทรัพย์สินให้แก่กัน”⁸ ซึ่งครอบคลุมไปถึงลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการติดต่อสื่อสารก็ตาม

แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศพบว่า ในประเทศอังกฤษได้มีการให้นิยามศัพท์การพนันที่เล่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือการโทรคมนาคมไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ การพนันระยะไกล (Remote Gambling)⁹ เป็นต้น และประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อบังคับใช้กับการพนันออนไลน์โดยเฉพาะ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการพนันทางอินเทอร์เน็ตที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawful Internet Gambling Enforcement Act 2006) เพื่อห้ามมิให้ธุรกิจการพนัน รับชำระเงินจากบุคคลอื่น ที่เล่นการพนันหรือวางเดิมพันในการพนันที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่าการกระทำที่ผิดกฎหมายภายใต้กฎหมายรัฐหรือสหรัฐ¹⁰ และเพื่อเป็นการตัดเส้นทางในการถ่ายเทเงินทุนของธุรกิจการพนันออนไลน์ จึงมีบทบัญญัติที่ให้การโอนเงิน ที่ได้จากการพนันที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือการพนันที่ผิดกฎหมาย เป็นความผิดด้วย เนื่องจากการพนันออนไลน์ส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการอยู่ภายนอกประเทศ และอยู่นอกเขตอำนาจในการดำเนินการตามกฎหมายของสหรัฐหรือของรัฐ¹¹ โดยจะเห็นได้ว่าทั้งในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างมีบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ควบคุมการพนันออนไลน์ไว้โดยเฉพาะ ขณะที่กฎหมายการพนันของประเทศไทยยังคงล้าหลัง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁸ Ibid, 25.

⁹ The Gambling Act 2005, Part 1: Principle Concepts, Section 4 Remote Gambling.

¹⁰ Federal Deposit Insurance Corporation, “Unlawful Internet Gambling Enforcement Act of 2006 Overview,” last modified 2010, accessed October 8, 2017, <http://www.fdic.gov/news/news/financial/2010/fil10035a.pdf/>

¹¹ Piya-orn Plianphadung, *Laws to Control Online Gambling in England and United States of America and Possibility to Apply Gambling Act B.E. 2478 in Online Gambling Cases* (Research Report) (Bangkok: Thai Health Promotion Foundation, 2014), 56-57. [In Thai]

อีกทั้งพระราชบัญญัติกฎหมายการพนัน พุทธศักราช 2478 ของประเทศไทยก็ไม่ได้กำหนดในการให้อำนาจเจ้าพนักงาน ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ไว้เป็นพิเศษ แตกต่างจากในกรณีทั่วไป ซึ่งในทางปฏิบัติ การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการพนันออนไลน์ จะต้องเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดอันมีลักษณะคล้ายกัน เพื่อเข้าถึงและได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการสนับสนุนในการตั้งข้อกล่าวหาหรือกำหนดความผิดดังกล่าว ปัญหาความล่าช้าของพระราชบัญญัติกฎหมายการพนันที่ไม่มียกเว้นหรือข้อยกเว้นไปถึงการพนันออนไลน์ที่ชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายกับผู้จัดให้มีการเล่นการพนันออนไลน์ หรือตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อกับเจ้ามือหรือเจ้าของธุรกิจคาสิโนหรือบ่อนการพนัน ซึ่งบุคคลที่เป็นตัวแทนหรือผู้เชื่อมต่อที่กล่าวมาอยู่ในประเทศไทย แต่เป็นผู้จัดให้เล่นหรือให้เข้าถึงการเล่นพนันออนไลน์ กับบ่อนพนันหรือคาสิโนบนเซิร์ฟเวอร์หรือเครือข่ายบนเว็บไซต์ที่อยู่ต่างประเทศได้ โดยพระราชบัญญัติการพนันไม่ได้มีบทบัญญัติในการกำหนดความผิดครอบคลุมไปถึงบุคคลเหล่านี้ โดยบ่อนพนันหรือคาสิโนนั้นจะเปิดบริการให้เข้าเล่นโดยถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น ๆ หรือไม่ก็ตาม แต่พระราชบัญญัติการพนันของไทยก็กล่าวถึงไม่ได้ครอบคลุมชัดเจนถึงบุคคลดังกล่าว เช่น กรณีที่มีผู้เข้าเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือของตัวผู้เล่นคนนั้นเอง ซึ่งตัวผู้เล่นอยู่ในประเทศไทย เจ้าพนักงานจะเข้าไปจับกุมหรือขอตรวจสอบข้อมูลในโทรศัพท์มือถือ ของผู้เข้าเล่นพนันออนไลน์เลยตอนนั้นทันที ไม่สามารถกระทำได้ เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปยึดโทรศัพท์มือถือมาตรวจสอบทันที หรือเข้าไปตรวจสอบในเซิร์ฟเวอร์ทางอีเมล (Email) หรือเฟซบุ๊ก (Facebook) ของผู้เล่นพนันได้ทันที แม้จะถือว่าการเล่นพนันออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือของผู้เข้าเล่นพนันนั้น จะเข้าลักษณะเป็นการกระทำซึ่งหน้าก็ตาม แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการเล่นพนันในลักษณะผ่านเซิร์ฟเวอร์หรือออนไลน์นี้เอาไว้เฉพาะให้เป็นความผิดที่ชัดเจน และปลายทาง คือ เจ้ามือ หรือเจ้าของบ่อน หรือสถานที่ตั้งบ่อนพนันนั้นอยู่ต่างประเทศและจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น ๆ จึงทำให้กฎหมายการพนันในประเทศไทยไม่สามารถบังคับใช้ได้ แต่จะมีตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อที่นำหรือประสานจัดการให้ผู้เล่นได้เข้าเล่นพนันบนเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในประเทศไทย แต่กฎหมายการพนันในประเทศไทยก็ไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดความผิดที่ชัดเจนและครอบคลุมไปถึงบุคคลซึ่งเป็นตัวแทน ตัวแทนช่วง หรือผู้เชื่อมต่อให้เข้าเล่นพนันไว้โดยเฉพาะ

ดังนั้นแล้ว จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 และประเภทการพนันตามที่ระบุในท้ายพระราชบัญญัติ ในบัญชี ก. บัญชี ข. ในส่วนที่กล่าวถึงให้ชัดเจน ยกเลิกประเภทการพนันที่ไม่มีการเล่นแล้วในปัจจุบันออกจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติเสีย เพิ่มหรือกำหนดการพนันที่มีขึ้นมาใหม่เข้าไปแทน เช่น เพิ่มการพนันออนไลน์เข้าไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ และบัญญัติกฎหมายการพนันออนไลน์ขึ้นใช้บังคับโดยเฉพาะ รวมทั้งกำหนดให้การโอนเงินที่ได้จากการพนันออนไลน์และการพนันที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือผิดกฎหมายเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา รวมถึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดอันมีลักษณะคล้ายกัน เพื่อเข้าถึงและได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการสนับสนุนในการตั้งข้อกล่าวหาหรือกำหนดความผิดเกี่ยวกับการพนันดังกล่าว แต่การจะบัญญัติกฎหมายเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อตรวจสอบเช่นนี้ อาจลิดรอนสิทธิของบุคคลหรืออาจขัดกับกฎหมายอื่น เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษากฎหมายอื่น ตลอดจนมาตรการ

ทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาประกอบเพื่อไม่ให้ขัดกับกฎหมายอื่น และให้บทบัญญัติของกฎหมายที่แก้ไขนั้นกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นให้น้อยและเป็นธรรมมากที่สุดด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและนำไปใช้ในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อไปในอนาคต รวมทั้งให้นำมาตรการของกฎหมายฟอกเงินและการริบทรัพย์มาใช้ควบคู่กัน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายพนันมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2.2 ปัญหากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันในการกำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

การพนันเป็นความผิดอาญาเพราะเป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด (Mala Prohibita) เพื่อคุ้มครองสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย ดังนั้นการใช้กฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการพนัน จะต้องสอดคล้องเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายอาญาไม่ว่าจะเป็นการกำหนดความผิดหรือบทลงโทษทางอาญา และหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน หากพิจารณาจะพบว่าพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 12 ได้มีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการจัดให้มีการเล่นการพนันไว้ โดยไม่ได้มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเอาไว้ และโทษที่ได้กำหนดไว้มีระวางโทษสูงสุด คือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งอัตราโทษดังกล่าวเบาเกินไป โดยเฉพาะโทษปรับที่มีอัตราโทษสูงสุดปรับไม่เกิน 5,000 บาท หากเปรียบเทียบกับอัตราค่าครองชีพเมื่อ 80 กว่าปีมาแล้ว โทษปรับ 5,000 บาท จะมีความรุนแรงมากกว่าในปัจจุบันหลายสิบเท่าตัว ขณะที่ในปัจจุบันโทษปรับ 5,000 บาท เป็นโทษที่ไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ จากการจัดให้มีการเล่นการพนัน ทำให้ไม่สามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹² รวมทั้งการลงโทษตามประเภทการพนันที่ระบุไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ไม่ได้พิจารณาตามวงเงินของการพนัน จึงเป็นการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด หากพิจารณาจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดอัตราโทษในความผิดฐานจัดให้มีการเล่นการพนันและความผิดฐานเล่นการพนันเอาไว้ใกล้เคียงกัน ทั้งที่ในความเป็นจริง ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันควรมุ่งเน้นป้องกันและปราบปราม ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันมากกว่าผู้เล่นการพนัน เพื่อให้สอดคล้องกับผลร้ายที่สังคมได้รับจากการจัดให้มีการเล่นการพนัน รวมทั้งทำให้ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันเกรงกลัวต่อกฎหมายไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้นซ้ำอีก หรือบุคคลอื่นไม่กล้ากระทำความผิดตามแบบอย่าง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับการพนันในต่างประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดโทษจากการฝ่าฝืนกฎหมายการพนันไว้ค่อนข้างหนัก โดยจะกำหนดอัตราโทษผู้จัดให้มีการเล่นการพนันไว้รุนแรงมากกว่าแตกต่างจากผู้เล่นการพนัน¹³ โดยให้มีโทษปรับในอัตราที่สูงเทียบเท่าหรือมากกว่ามูลค่าผลตอบแทนที่ได้มาจากการกระทำความผิดจากการพนันดังกล่าว ตลอดจนได้มีการนำมาตรการริบทรัพย์และกฎหมายฟอกเงินมาใช้ควบคู่

¹² Ong-art Chaiphetyothin, "Enforcement of Laws on Gambling: Case Study of Football Match Results," (Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1998), 74. [In Thai]

¹³ Warangya Thassaneesriwong, *Laws on Gambling* (Publications Paper), 2. [In Thai]

กันไปเพื่อตรวจการกระทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการจัดมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดและเพิ่มเสริมประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการพนันยิ่งขึ้น

โดยปัญหาดังกล่าวจะเห็นจากกรณีตัวอย่าง เช่น เมื่อเวลา 21.30 น. วันที่ 28 เมษายน 2561 พล.ต.ต. ภาณุรัตน์ หลักบุญ รอง ผบ.ช.น. พร้อมด้วย พ.ต.อ. สำราญ นวลมา และเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ท่าข้ามร่วมกันนำหมายศาลเข้าตรวจค้นสถานที่ต้องสงสัยเป็นเครือข่ายเว็บไซต์พนันฟุตบอลออนไลน์ต่างชาติ ซึ่งเปิดเว็บไซต์ให้มีการลักลอบรับแทงพนันทายผลฟุตบอลผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมได้ทั้งหมดเป็นเพียงลูกจ้างมีนายทุนอีกทอดทั้งหมดทำหน้าที่รับโทรศัพท์ และบันทึกข้อมูลของลูกค้าที่โทรมาแทงพนันฟุตบอลออนไลน์ซึ่งมีเว็บไซต์ที่ดูแลอยู่ทั้งสิ้น 47 เว็บไซต์ ส่วนใหญ่มีเซิร์ฟเวอร์อยู่ที่ต่างประเทศ มีทั้งถูกและผิดกฎหมายของประเทศนั้น ๆ สำหรับการตรวจสอบข้อมูลในเชิงลึก พบว่ามีการลักลอบทำมาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมามียอดเงินที่ได้กำไรไปแล้วทั้งสิ้น 70 ล้านบาท เบื้องต้นเจ้าหน้าที่แจ้งข้อหาร่วมกันจัดให้มีการเล่นพนันทายผลพนันฟุตบอลมีโทษจำคุก 1 ปี ปรับ 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ก่อนขยายผลติดตามจับกุม ผู้ร่วมขบวนการ พร้อมทั้งประสานทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อตรวจสอบเส้นทางการเงินต่อไป

จากคดีที่มีการจับกุมการเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจับและดำเนินคดีได้เฉพาะตัวลูกจ้าง แต่การติดตามเอาผิดและดำเนินคดีกับตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อเว็บไซต์ทั้ง 47 เว็บไซต์นั้นกระทำได้ยากและกฎหมายการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ไม่ครอบคลุมถึงในส่วนดังกล่าวทำให้เป็นปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการพนันในประเทศไทย และการแจ้งข้อกล่าวหาสามารถแจ้งข้อกล่าวหาได้เพียงจัดให้มีการเล่นพนันฟุตบอล (ไม่สามารถแจ้งข้อกล่าวหาการเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์ได้) ซึ่งถือว่าเป็นความล้มเหลวของตัวบทบัญญัติของกฎหมายการพนัน และคดีตามตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงอัตราโทษที่พนักงานสอบสวนตั้งข้อกล่าวหาซึ่งมีอัตราโทษที่กำหนดจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 1,000 บาท แต่มูลค่าการกระทำความผิดกว่า 70 ล้านบาท¹⁴ ซึ่งเป็นโทษที่เบาไม่ได้สัดส่วนกับความเสียหาย และไม่ได้สัดส่วนของความรุนแรงในการกระทำความผิดในบทบาทของแต่ละบุคคล ดังนี้ จึงควรปรับให้สูงขึ้นเท่ากันหรือมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน และการกำหนดโทษตามลักษณะการกระทำความผิดควรกำหนดให้สอดคล้องกับสัดส่วนของการกระทำความผิด โดยแยกเป็นผู้จัดให้มีการเล่นพนันหรือเจ้าของธุรกิจพนัน เจ้ามือ ตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อให้มีการเข้าเล่น ผู้เล่น ให้ได้รับโทษลดหลั่นกันไปตามสัดส่วนแห่งความผิด และนำมาตราการกฎหมายฟอกเงินและการบริษัทยาใช้ในการแก้ปัญหาคบคู่กันด้วย จะทำให้การบังคับกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ปัญหากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันโดยใช้มาตรการการควบคุมการพนัน โดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันมาใช้แก้ไขปัญหการพนันในประเทศไทย

กฎหมายการพนันในประเทศไทยเป็นมาตรการทางกฎหมายอาญา มีทั้งที่เป็นการป้องกันโดยห้ามจัดให้มีหรือเข้าเล่นการพนันอย่างเด็ดขาด สำหรับประเภทการพนันที่ระบุไว้ในบัญชี ก. และที่เป็นการควบคุม

¹⁴ Khaosod Company Limited, "Online Gambling Den: Football World Cup 2018," Hot News Column, Khaosod, April 28, 2018, accessed April 30, 2018, https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_1274947/ [In Thai]

โดยอนุญาตจัดให้มี หรือเข้าเล่นการพนันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย สำหรับประเภทการพนันที่ระบุไว้ในบัญชี ข. รวมทั้งที่เป็นการควบคุมโดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนัน ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเงื่อนไขการพนัน มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 (ฉบับที่ 2) เช่น ในอดีตสมัยรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้ออกประกาศกระทรวงการคลัง จัดตั้งสถาน “คาสีโน” ที่กิ่งอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2482 โดยอาศัยอำนาจในการเปิดสถานคาสีโน (Casino) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเงื่อนไขการพนันตาม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 (ฉบับที่ 2)”¹⁵ จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ข้อ 2.1 จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ในต่างประเทศ มีทั้งที่เป็นการป้องกันโดยห้ามอย่างเด็ดขาด และที่เป็นการควบคุมโดยอนุญาตภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นหากจะบัญญัติกฎหมายการพนันออนไลน์ขึ้นบังคับใช้ในประเทศไทย จะต้องพิจารณาความเหมาะสมของตัวบทกฎหมาย รวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ระหว่างการป้องกันโดยห้ามอย่างเด็ดขาด และการควบคุมโดยอนุญาต ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยพื้นฐานแล้วการที่รัฐจะนำกฎหมายอาญามาใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม ก็เพื่อรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในรัฐ เนื่องจากกฎหมายอาญามีสภาพบังคับที่รุนแรง ในลักษณะเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงควรต้องมีการควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้อยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นและเหมาะสม แต่การที่จะพิจารณาว่า ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาในลักษณะใดขึ้นใช้ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม จะต้องพิจารณาถึงภารกิจกฎหมายอาญาซึ่งมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองสังคม¹⁶ กล่าวคือ เมื่อกฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในรัฐ มาตรการทางกฎหมายอาญาก็ควรมีประสิทธิภาพ สามารถคุ้มครองสังคมได้จริง เช่น การใช้กฎหมายอาญาที่มีลักษณะเป็นการป้องกันโดยห้ามจัดให้มีการเล่นหรือเข้าเล่นการพนันออนไลน์อย่างเด็ดขาด มาตรการดังกล่าวจะต้องสามารถป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล สังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติได้

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพนันของประเทศอังกฤษจะพบว่า วัตถุประสงค์ในการอนุญาตให้เล่นการพนันได้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่าการพนันจะกระทำอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เนื่องจากผู้จัดให้มีการเล่นการพนันออนไลน์ส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการอยู่ภายนอกประเทศ และอยู่นอกเขตอำนาจในการดำเนินการตามกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการพนันออนไลน์ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดก็อาจจะเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหการพนันออนไลน์ได้ โดยการสร้างหลักประกันว่า การพนันออนไลน์จะกระทำอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส นอกเหนือไปจากการออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหการพนันออนไลน์ โดยตัดเส้นทางในการถ่ายเทเงินทุนของธุรกิจการพนันออนไลน์ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในขณะนี้ในปัจจุบัน ปัญหการพนันออนไลน์ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หากรัฐยังคงเพิกเฉย

¹⁵ Phaisarn Limsathit, “Analysis of Problems Relating to Gambling Act B.E. 2478,” Supplementary Document in Workshop: Directions of Gambling in Northern Thailand, Chiang Mai, April 30, 2013. 2. [In Thai]

¹⁶ Kanit Na Nakhon, *Criminal: General Part*, 3th ed. (Bangkok: Winyuchon, 2008), 44-50. [In Thai]

ปล่อยปะละเลยให้มีการเล่นการพนันออนไลน์โดยผิดกฎหมาย อาจทำให้ประชาชนต้องตกเป็นเหยื่อ¹⁷ กลโกง โดยในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คน สัตว์หรือสิ่งอื่นใด ในการบังคับ ควบคุม อุปกรณ์ในการเล่นพนันซึ่งทำให้ผลการทายพนันออกมาตามเจตนาของผู้ใช้หรือเจ้าของบ่อนพนัน เช่น ใช้รีโมท ควบคุมให้ลูกเต๋าที่ใช้เล่นไฮโลว์ ออกมาผลตรงข้ามที่ผู้เล่นทายไว้เพื่อให้เจ้ามือหรือผู้จัดให้เล่นชนะพนัน เป็นต้น¹⁸ จากการเล่นการพนันออนไลน์เสี่ยงโชคได้ รวมทั้งในการดำเนินการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ดังนี้แล้ว ภาครัฐควบคุมการเล่นการพนันโดยการกำหนดสถานที่ที่อนุญาตให้มีการเล่นพนันได้อย่างถูกกฎหมาย รวมถึงควรกำหนดอายุ บุคคลที่จะให้เข้าเล่นพนัน และกำหนดถึงฐานรายได้ของบุคคลที่สามารถเล่นการพนันได้ เช่น ฐานรายได้ 50,000 - 100,000 บาท ต่อเดือน เป็นต้น แต่ในการกำหนดดังกล่าว ต้องพิจารณาถึงเหมาะสมตามบริบทในสังคมปัจจุบัน ร่วมด้วย และทั้งนี้ ต้องศึกษาปัญหาต่าง ๆ และศึกษากฎหมายการพนันของต่างประเทศและกฎหมายอื่น ๆ ประกอบในการพิจารณาในการอนุญาตและวิเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียอื่น ๆ ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ หรืออีกด้านจะเป็นการมอมเมาประชาชนหรือไม่ ตลอดจนด้านอาชญากรรมและผลกระทบอื่น ๆ ที่จะตามมา แต่การควบคุมการพนันโดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันที่ถูกกฎหมาย ก็เป็นทางแก้ปัญหาการ ลักลอบการเล่นพนันที่ผิดกฎหมาย ซึ่งประชาชนอาจตกเป็นเหยื่อกลโกงหรือการเล่นพนันที่ไม่เป็นธรรมของบ่อน พนันที่ลักลอบเปิดผิดกฎหมายอยู่ในปัจจุบันได้ และช่วยลดการเรียกรับผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐอีกทาง และ ส่วนหนึ่งทำให้รัฐมีรายได้จากการเรียกเก็บภาษีการพนันในส่วนนี้เพิ่มขึ้น แทนที่ผลประโยชน์จะตกไปอยู่กับ เจ้าหน้าที่รัฐบางคน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 เป็นกฎหมายที่ถูกตรา ขึ้นเมื่อ 80 กว่าปีมาแล้วซึ่งเป็นเวลานานมากโดยไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาในปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยเกิดปัญหาขึ้น อาทิ ความล้าหลังและไม่ชัดเจนหลายประการ ได้แก่ ประเภทการพนันตามที่ระบุในบัญชี ก. และบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติ มีชื่อที่ล้าสมัย และมีการเล่น หลายประเภทที่ไม่ควรควบคุมกำหนดให้เป็นพนัน ได้แก่ โดเต้ โดเต้ไฮเตอร์ (เพราะไม่ใช่ประเภทการพนัน), ไพ่นก กระจอก, ต่อแต้ม, บิลเลียด, สลากเกอร์, พูล, ฟุตบอลโต๊ะ, วิงวู้ดคน, มวยปล้ำ, ชีรูป, โยนสตางค์, โยนห่วง, ยิงเป้า, ปาหน้าคน, เต้าขำมดำน, บิงโก, สะบ้าทอย, สะบ้าชุด, ซุกขลิก, สี่เหลงลัก-456 และน้ำเต้า¹⁹ ส่งผลทำให้ บทบัญญัติกฎหมายการพนันไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการส่ง

¹⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, "Computer Related Crime: Fact Sheet 6," Paper Presented at the 11th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Bangkok, Thailand, April 18-25, 2005. 1-2.

¹⁸ McMullan J. L. and Rege A., "Online Crime and Internet Gambling," *Journal of Gambling Issues* 24, no. 5 (July 2010): 54-85.

¹⁹ Warangya Thassaneesriwong, *Laws on Gambling* (Publications Paper), 4-5. [In Thai]

เสริมการเล่นกีฬา ได้แก่ สนุกเกอร์และบิลเลียด เป็นต้น รวมทั้งไม่ได้ระบุความผิดเกี่ยวกับการเล่นพนันทายผล การแข่งขันฟุตบอลไว้อย่างชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความสับสนในทางปฏิบัติ มีการตั้งข้อหาผู้กระทำความผิดที่ได้การกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันแตกต่างกันไปคนละฐานความผิด บางกรณีตั้งข้อหาตามมาตรา 4 และบางกรณีตั้งข้อหาตามมาตรา 4 ทวิ เป็นต้น

ตัวบทกฎหมายมีความลำห้ลัง ไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ที่ชัดเจนและเหมาะสม การแสวงหาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์กระทำได้อย่างยากเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลบนเซิร์ฟเวอร์ ทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการพนันออนไลน์ จะต้องเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว อาทิ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดอันมีลักษณะคล้ายกัน เพื่อเข้าถึงและได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการสนับสนุนในการตั้งข้อกล่าวหาหรือกำหนดความผิดดังกล่าวไม่สามารถกระทำได้หรือกระทำได้อย่างยาก ตลอดจนไม่มีบทบัญญัติครอบคลุมไปถึงการพนันออนไลน์ที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายกับ ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันออนไลน์ ซึ่งเป็นตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อกับเจ้ามือหรือเจ้าของธุรกิจคาสิโนหรือบ่อนการพนัน ซึ่งบุคคลที่เป็นตัวแทนหรือเชื่อมต่อให้ได้เข้าเล่นพนันเหล่านี้อยู่ในประเทศไทย และเป็นผู้จัดให้เล่นหรือให้เข้าถึงการเล่นพนันกับบ่อนพนันหรือคาสิโนบนเซิร์ฟเวอร์หรือเครือข่ายบนเว็บไซต์ที่อยู่ต่างประเทศได้โดยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดความผิดครอบคลุมไปถึงบุคคลเหล่านี้ทำให้การป้องกันและปราบปรามการพนันไม่มีประสิทธิภาพ การกำหนดความผิดและบทลงโทษมาตรา 12 โดยกำหนดความผิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันตามบทบาทหน้าที่ รวมทั้งเพิ่มบทลงโทษ โดยเฉพาะในกรณีโทษปรับ ควรปรับให้สูงขึ้นเท่ากันหรือมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน และการกำหนดโทษตามลักษณะการกระทำความผิดควรกำหนดให้สอดคล้องกับสัดส่วนของการกระทำความผิด โดยแยกเป็น ผู้จัดให้มีการเล่นพนันหรือเจ้าของธุรกิจพนัน เจ้ามือ ตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อให้มีการเข้าเล่น ผู้เล่น ให้ได้รับโทษลดหลั่นกันไปตามสัดส่วนแห่งความผิด และนำมาตราการกฎหมายฟอกเงินและการรับทรัพย์มาใช้ในการแก้ปัญหาควบคู่กันด้วย การใช้มาตรการทางกฎหมายโดยวิธีการควบคุมโดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันมาใช้ในประเทศไทย ปัจจุบันมีกฎหมายรองรับอยู่แล้วแต่อาจจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมรวมไปถึงการพนันออนไลน์ ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 การใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยวิธีการควบคุมโดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันที่ถูกกฎหมายมาใช้ ต้องศึกษาปัญหาต่างๆ และศึกษากฎหมายการพนันของต่างประเทศรวมถึงกฎหมายอื่นๆประกอบ ในการพิจารณาในการอนุญาตให้มีการกำหนดสถานที่ที่เปิดบ่อนพนันโดยถูกกฎหมาย วิเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียอื่น ๆ ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือจะเป็นการมอมเมาประชาชนหรือไม่ ตลอดจนด้านอาชญากรรมและผลกระทบอื่น ๆ ที่จะตามมา การควบคุมการพนันโดยกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันที่ถูกกฎหมาย ก็เป็นทางแก้ปัญหาลักษณะการลักลอบการเล่นพนันที่ผิดกฎหมายที่ประชาชนอาจตกเป็นเหยื่อล่อโกงหรือการเล่นพนันที่ไม่เป็นธรรมของบ่อนพนันที่ลักลอบเปิดผิดกฎหมายอยู่ในปัจจุบันได้ และช่วยลดการเรียกร้องผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐอีกทาง และส่วนหนึ่งทำให้รัฐมีรายได้จากการเรียกเก็บภาษีการพนันในส่วนนี้เพิ่มขึ้นแทนที่ผลประโยชน์จะตกไปอยู่กับเจ้าหน้าที่รัฐบางคน

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 โดยกำหนดให้นิยามศัพท์ของคำว่า “การพนัน” และ “การพนันออนไลน์” ให้ชัดเจน

3.2.2 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมประเภทการพนันตามที่ระบุในบัญชี ก. และบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติให้ทันสมัยและชัดเจน รวมทั้งให้ยกเลิกการเล่นที่ถูกควบคุมให้เป็นการพนัน ได้แก่ โตเตเลเซเตอร์ (เพราะไม่ใช่ประเภทการพนัน), ไพ่นกกระจอก, ต่อแต้ม, บิลเลียด, สนุกเกอร์, พูล, ฟุตบอลโต๊ะ, วิ่งวู้คน, มวยปล้ำ, ชีรูป, โยนสตางค์, โยนห่วง, ยิงเป้า, ปาหน้าคน, เต้าข้ามด่าน, บิงโก, สะบ้าทอย, สะบ้าชุด, ขลุ่ยขลุ่ย, สี่เหลงลัก-456 และน้ำเต้า

3.2.3 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 โดยกำหนดให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางอุปกรณ์สื่อสาร โทรศัพท์มือถือ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลได้ หากมีพยานหลักฐานเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเชื่อมต่อสื่อสารในการเข้าเล่นพนัน เพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลและได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการสนับสนุนในการตั้งข้อกล่าวหาหรือกำหนดความผิดดังกล่าว

3.2.4 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 12 โดยบัญญัติกฎหมายเพิ่มโทษจำคุกและโทษปรับให้สูงขึ้น ในกรณีผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน ให้มีโทษปรับที่มากกว่าหรือเทียบเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับของผู้จัดให้มีการเล่นพนันหรือผู้กระทำความผิดจากการจัดให้มีการเล่นการพนัน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดคิดว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้นไม่คุ้มค่างบโทษที่จะได้รับการฝ่าฝืนกฎหมายการพนัน ทั้งนี้ ให้รวมถึงตัวแทน ตัวแทนช่วงหรือผู้เชื่อมต่อให้เข้าเล่นพนันด้วย

3.2.5 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 12 โดยให้มีการกำหนดความผิดผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันอื่น ๆ และบทลงโทษที่มีความรุนแรงลดหลั่นกันลงไปตามความร้ายแรงของการกระทำความผิด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน

3.2.6 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษ ตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 12 ควรใช้สัดส่วนการกำหนดอัตราโทษปรับ 20,000 บาท ต่อโทษจำคุก 1 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน เนื่องจากที่ผ่านประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาโดยใช้เกณฑ์กำหนดสัดส่วนอัตราโทษปรับ 20,000 บาท ต่อโทษจำคุก 1 ปี

3.2.7 ภาครัฐควรให้มีการศึกษาข้อดีข้อเสีย เพื่อเปรียบเทียบระหว่างการป้องกันโดยห้ามไม่ให้มีการเล่นการพนันหรือเข้าเล่นการพนันห้ามอย่างเด็ดขาด และการควบคุมโดยอนุญาตให้มีการจัดให้มีการเล่นการพนันหรือเข้าเล่นการพนันตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ในประเทศไทย

References

- Athikhom Inthaphuti. "Laws Relating to Gambling in Thailand." *Nitisart Journal* 12, no. 2 (April 1981): 119-137. [In Thai]
- Federal Deposit Insurance Corporation. "Unlawful Internet Gambling Enforcement Act of 2006 Overview." Last modified 2010. Accessed October 8, 2017. <http://www.fdic.gov/news/news/financial/2010/fil10035a.pdf/>
- J. L., McMullan, and Rege A. "Online Crime and Internet Gambling." *Journal of Gambling Issues* 24, no. 5 (July 2010): 54-85.
- Kanit Na Nakhon. *Criminal: General Part*. 3th ed. Bangkok: Winyuchon, 2008. [In Thai]
- Nanthawat Boramanandh. *Laws Relating to Gambling in Thailand* (Research Report). Bangkok: Thai Health Promotion Foundation, 1981. [In Thai]
- Ong-art Chaiphetyothin. "Enforcement of Laws on Gambling: Case Study of Football Match Results." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1998. [In Thai]
- Phaisarn Limsathit. "Analysis of Problems Relating to Gambling Act B.E. 2478." Supplementary Document in Workshop: Directions of Gambling in Northern Thailand, Chiang Mai, April 30, 2013. [In Thai]
- Piya-orn Plianphadung. *Laws to Control Online Gambling in England and United States of America and Possibility to Apply Gambling Act B.E. 2478 in Online Gambling Cases* (Research Report). Bangkok: Thai Health Promotion Foundation, 2014. [In Thai]
- Ronnachai To-ngarm. "Measures to Suppress Online Gambling Offenders." Independent Study of Master's thesis, Faculty of Law, Sripatum University, 2016. [In Thai]
- Sahathon Rattanaphaijit. "Objectives of Criminal Punishments: Case of Study of Thailand while Penal Law Ror Sor 127 and Penal Code in Effect." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 1984. [In Thai]
- Sarit Sriyothin. "Status of Gambling Dens in Thai Society: Case Study of Casino." PhD diss., Major of Social Administration, Faculty of Social Sciences, Thammasat University, 2010. [In Thai]
- Satidhorn Thananithichoti. "Gambling in Social, Economic and Legal Perspectives." *Economics and Public Policy Journal* 2, no. 4 (July-December 2011): 90-110. [In Thai]

-
- Sawang Manam. “Measures to Control Gambling in Gambling Act B.E. 2478.” Independent Study of Master’s thesis, Faculty of Law, National Institute of Development and Administration (NIDA), 2013. [In Thai]
- Somyot Watthanaphirom. “Fine Suspension and Identification.” Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1993. [In Thai]
- Sucharat Khampheeranon. “The Gambling Business Control in Thailand: A Case Study of Online Gambling Business.” *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University* 6, no. 1 (April 2015): 229-239. [In Thai]
- United Nations Office on Drugs and Crime. “Computer Related Crime: Fact Sheet 6.” Paper Presented at the 11th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Bangkok, Thailand, April 18-25, 2005.
- Warangya Thassaneesriwong. *Laws on Gambling* (Publications Paper). Bangkok: Gambling Study Center, 2015. [In Thai]
- Weeraphong Boonyophas. “Analysis of Gambling Act B.E. 2478 and Some Important Sections.” *Law Journal* 17, no. 1 (January 1997): 96-97. [In Thai]

การเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการ
สาขาการศึกษาตามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการที่มีต่อกฎหมายไทย¹
Preparation to Support the Effects of Free Trade of Educational Service Under the ASEAN Framework
Agreement on Services (AFAS) Concerning with Trade and Service with Effects on Thai Law²

สุมาลี วงษ์วิจิตร³
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: sumaleew2002@yahoo.com

Sumalee Wongwittit⁴
Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: sumaleew2002@yahoo.com

สุนทร เฉลิมสันต์⁵
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: suntorn_cha@yahoo.com

Suntorn Chalermisan⁶
Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: suntorn_cha@yahoo.com

แพรวพรรณ หลายปัญญา⁷
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: pxl109@hotmail.com

Praewpan Laipanya⁸
Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: pxl109@hotmail.com

---

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี 2559.

² Granted Research Grant, Ramkhamhaeng University, 2016.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁶ Assistant Professor, Lecturer.

⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁸ Assistant Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายที่ได้รับผลกระทบจากพันธกรณีของไทยตามความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการ สาขาการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอันผสมผสานเทคนิคการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิจัยทางกฎหมายและการจัดสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดตลาดการศึกษาตามสาขาย่อยไว้แตกต่างกัน โดยทุกประเทศเปิดระดับอุดมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาอื่น ๆ ขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์และประเทศกัมพูชาไม่เปิดตลาดระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา และส่วนประเทศอินโดนีเซียไม่เปิดระดับประถมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบข้อจำกัดที่ระบุไว้ในแต่ละสาขาย่อยพบว่า มีความแตกต่างกันเล็กน้อยในด้านการเข้าสู่ตลาดและด้านการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ส่วนใหญ่ระบุไม่มีข้อจำกัดการเปิดตลาดรูปแบบที่ 1 และ 2 แต่ระบุข้อจำกัดไว้ในรูปแบบที่ 3 และ 4 ในขณะที่ประเทศไทยเปิดตลาดทุกสาขา แต่วางข้อจำกัดไว้ในรูปแบบที่ 3 และ 4 โดยมีข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยต้องปรับแก้ไขกฎหมายที่ไม่สอดคล้อง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 รวมถึงกฎหมายฉบับอื่นและกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีบริการสาขาการศึกษาเต็มตามเป้าหมายของอาเซียน

คำสำคัญ: ผลกระทบ; เสรีการค้าบริการ; การศึกษา; กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการ

Abstract

This article aims to identify some recommendations for legal amendments to support the effects of Thailand's commitment fulfillment as required by the ASEAN Framework Agreement on Services, particularly the educational service. It is a quality research with mixed methodology. To be precise, the data is collected and analyzed with various legal research methods and group discussions.

The results show that ASEAN member countries have opened free markets for educational service in different sectors. All countries have opened free market for university education, adult education and other sectors. The Philippines and Cambodia have not opened free market for primary, secondary, vocational and technical education. Meanwhile Indonesia has not opened free market for primary education. The comparison of restriction as stated in each of sectors shows that there is a slight difference of entering the market and national treatment. Most of the ASEAN member countries have not stated the restrictions in the first and second types, but stated the restrictions in the third and fourth types. Thailand has opened free market for all sectors and made restrictions in the third and fourth types. Therefore, the author would like to recommend that Thailand amend some related laws; namely, Private School Act B.E. 2550 and

Private University Act B.E. 2546. Moreover, a number of other statutes should be amended accordingly so as to support the effects of free trade of educational service, and ultimately to comply with the objectives of ASEAN.

Keywords: Effects; Free Trade of Service; Educational; ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS)

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ประกอบด้วยเนอการาบรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรไทย ได้ร่วมกันลงนามในกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) โดยมีเป้าหมายเพื่อยกเลิกข้อจำกัดในการค้าบริการระหว่างกันให้มากกว่าที่ได้เปิดตลาดไว้แล้ว ตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) แต่ใช้หลักความสมัครใจระบุการเปิดตลาดไว้ในตารางข้อผูกพันทั่วไป (Schedule of Horizontal Commitment) และตารางข้อผูกพันเฉพาะสาขา (Schedule of Specific Commitment) ซึ่งสมาชิกจะระบุข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด (Limitation on Market Access: MA) และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Limitation on National Treatment: NT) ในแต่ละสาขาบริการและแต่ละรูปแบบ (Mode) ภายใต้หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการเปิดเสรีก้าวหน้าตามลำดับ (Progressive Liberalization) และหลักสิทธิ/หน้าที่ในการออกกฎระเบียบภายใน (Domestic Regulations) ทั้งนี้ สาขาการศึกษา (Educational Services) เป็นหนึ่งใน 12 สาขาบริการหลัก ซึ่งสมาชิกอาเซียนทุกประเทศตกลงเปิดตลาดภายใต้ข้อจำกัดที่แตกต่างกัน⁹

การเปิดตลาดสาขาการศึกษามี 4 รูปแบบ (Mode) โดยรูปแบบที่ 1 เป็นการเปิดตลาดการศึกษาทางไกลข้ามชาติ รูปแบบที่ 2 เปิดให้คนในชาติของตนเดินทางไปศึกษาต่างประเทศสมาชิกอื่น รูปแบบที่ 3 เปิดให้จัดตั้งสถานศึกษาเพื่อให้บริการในประเทศของตน และรูปแบบที่ 4 เปิดให้คนต่างชาติเข้ามาให้บริการในประเทศของตนได้ ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา สมาชิกได้จัดทำตารางข้อผูกพันไว้จนถึงชุดที่ 9 (9th Package) และยังคงมีการเจรจาเพิ่มขึ้นให้แล้วเสร็จในชุดที่ 10 (10th Package) โดยมีเป้าหมายว่าภายใน พ.ศ. 2558 ให้ยกเลิกอุปสรรคในการค้าบริการทุกรูปแบบ (Mode) และเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นในสัดส่วนอย่างน้อย 70 เปอร์เซ็นต์

⁹ Sumalee Wongwittit, *Legal Development for the Enhancement of Market Access to Trade in Services Under ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS* (Research Report) (Bangkok: Office of the Secretary of the House of Representatives, 2016), 26-27. [In Thai]

ซึ่งแม้ว่าจะเลยกำหนดเวลาตามเป้าหมายดังกล่าวแล้ว และต่างฝ่ายต่างก็ยังสงวนท่าทีในการเปิดตลาดให้เพิ่มขึ้นจากเดิม แต่สมาชิกก็ยังคงมีการเจรจาเรื่อยมา จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะสามารถบรรลุผลได้ถึงชุดที่ 10 เพื่อให้มีการจัดทำชุดที่ 11 ต่อไป อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนจากการใช้กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) เป็นความตกลงการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Trade in Services Agreement)

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีนี้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ผู้เขียนจึงตั้งคำถามการวิจัย (Research Question) ว่า “การเปิดเสรีบริการสาขาการศึกษาตามความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) มีผลกระทบของต่อกฎหมายไทยอย่างไร และประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบนั้นอย่างไร” และทำให้เห็นปัญหาการวิจัย (Research Problems) ดังนี้คือ ประการแรก เป็นปัญหาข้อจำกัดที่สมาชิกระบุไว้ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด (Market Access: MA) และเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกฎหมายไทยได้ จึงน่าสนใจว่าสมาชิกประเทศใดระบุข้อจำกัดไว้อย่างไรและส่งผลกระทบต่อกฎหมายไทยอย่างไร ปัญหาประการต่อมาเป็นเรื่องความแตกต่างกันของข้อจำกัดการเปิดตลาดที่สมาชิกระบุไว้ในแต่ละรูปแบบ ซึ่งน่าสงสัยว่ากฎหมายไทยจะได้รับผลกระทบหรือไม่ และปัญหาสำคัญสุดท้ายก็คือเมื่อต้องมีการเปิดเสรีเต็มรูปแบบตามเป้าหมายอาเซียน ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนกฎหมายให้เป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าวหรือไม่เพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการในสาขาการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS)

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของข้อผูกพันของประเทศไทยตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ในสาขาการศึกษาที่มีต่อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีค้าบริการเต็มรูปแบบตามเป้าหมายของอาเซียน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ศึกษาภาพรวมความเป็นมาและสาระสำคัญของกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) และวิเคราะห์ตารางข้อผูกพันของประเทศไทยในสาขาการศึกษาทั้งสี่รูปแบบ ซึ่งจะได้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบข้อผูกพันการเปิดตลาดของสมาชิกอาเซียนอื่นกับของประเทศไทยด้วย

1.3.2 ศึกษาภาพรวมของนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาและการค้าบริการสาขาการศึกษา

1.3.3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีประเด็นด้านความผูกพันการเปิดตลาดการศึกษาตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเสรีการศึกษา และข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาก็เพื่อรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาการศึกษา

1.3.4 ศึกษากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของไทยที่เกี่ยวกับการศึกษา และการเปิดตลาดการค้าบริการสาขาการศึกษา และศึกษาผลกระทบของการจัดทำข้อผูกพันของไทยตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ที่มีต่อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 เสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาการศึกษาตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS)

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของการวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research)¹⁰ ซึ่งใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Method) กล่าวคือ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เน้นวิเคราะห์กฎหมาย (Legal Analysis) โดยต้องใช้เหตุผลทางกฎหมายและนิติวิธีในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องการศึกษาความหมาย การใช้กฎหมาย และการค้นหาคำอธิบายและจิตวิญญาณของกฎหมาย นอกจากนี้ ยังได้ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรสามกลุ่ม คือ หน่วยงานรัฐ สถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐ ซึ่งใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำให้ได้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 15 ราย ร่วมแสดงความเห็นในประเด็นที่กำหนดไว้ในเครื่องมือที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบและผ่านการตรวจสอบความเชื่อถือได้ ทั้งนี้การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำไปพร้อมกันตามวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ และมีการตรวจสอบความความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลาที่ดำเนินการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ได้ทราบถึงผลกระทบของข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการสาขาการศึกษาของไทยตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ที่มีต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทย และทำให้ได้ทราบข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเสรีการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนากฎหมายไทยให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปิดตลาดบริการอาเซียน

1.5.2 ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ทราบข้อมูลและแนวทางในการเตรียมการรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาการศึกษาให้ได้รับประโยชน์จากการที่ประเทศไทยเข้าผูกพันตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS)

¹⁰ Sumalee Wongwittit, *Legal Research Methodology: Concepts and Methods* (Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2017), 386-421. [In Thai]

2. ผลการวิจัย

จากตารางข้อมูลพบว่า ได้แบ่งบริการสาขาการศึกษาออกเป็น 5 สาขาย่อย คือ 1) ระดับประถมศึกษา (Primary Education Services) 2) ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา เทคนิคศึกษา (Secondary, Technical, Vocational Education Services) 3) ระดับอุดมศึกษา (Higher Education Services) 4) การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ (Adult Education Services) และ 5) การศึกษาอื่น ๆ (Other Education Services)¹¹ ดังนั้นในการศึกษาจึงใช้สาขาย่อยเหล่านี้เป็นตัวตั้งต้นทำให้ได้ผลการศึกษา (Research results) ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลผูกพันการเปิดตลาดของสมาชิกอาเซียนกับประเทศไทย ตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) สาขาการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกอาเซียนสมัครใจเปิดตลาดการศึกษาตามสาขาย่อยไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ ทุกประเทศเปิดระดับอุดมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาอื่นๆ ในขณะที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และราชอาณาจักรกัมพูชาไม่ผูกพันเปิดระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา และราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ไม่ผูกพันเปิดระดับประถมศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบการเปิดตลาดของสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ กับประเทศไทย พบว่าประเทศไทยอยู่ในกลุ่มของประเทศที่ระบุเปิดตลาดการศึกษาทุกสาขาย่อย (สาธารณรัฐสิงคโปร์ เนการาบรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย) โดยประเทศไทยเปิดตลาดในระดับสูงคือ 5 สาขาย่อย และครอบคลุมการศึกษา 10 ประเภท นับได้ว่าสูงที่สุดในบรรดา 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน แต่หากพิจารณาข้อจำกัดด้านการเข้าสู่ตลาด (Market Access) และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) พบว่าประเทศไทยไม่ใช่ประเทศที่เปิดเสรีมากที่สุด เพราะมีข้อจำกัดที่ค่อนข้างสูงกว่า

เมื่อเปรียบเทียบการเปิดตลาดในแต่ละสาขาย่อย พบว่าแต่ละประเทศระบุเปิดตลาดไว้ต่างกันเล็กน้อยสำหรับรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 สำหรับทุกระดับการศึกษา แต่จะแตกต่างกันค่อนข้างมากสำหรับการเปิดตลาดรูปแบบที่ 3 และรูปแบบที่ 4 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการเปิดตลาดทั้งด้านการเข้าสู่ตลาด และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติไว้แตกต่างกันในเรื่องสัดส่วนเงินลงทุนต่างชาติ รูปแบบการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ สัญชาติของเจ้าหน้าที่/กรรมการในองค์กร ข้อจำกัดการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ (Economic Need Test: ENT) ข้อจำกัดเรื่องที่ดิน/อสังหาริมทรัพย์ ข้อจำกัดด้านการทำงานของคนต่างชาติ

สรุปได้ว่าข้อมูลผูกพันของสมาชิกอาเซียนในการเปิดตลาดสาขาการศึกษามีความแตกต่างกัน โดยวางข้อจำกัดและเงื่อนไขการเปิดตลาดในระดับการศึกษาไว้แตกต่างกันและยังคงสงวนท่าทีซึ่งกันและกันอยู่ และยังคงอิงกฎระเบียบภายในประเทศของตน นอกจากนี้ยังเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดที่ไม่ชัดเจนเพียงพอต่อการตัดสินใจของนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้าไปจัดตั้งสถานศึกษาหรือเข้าทำงานในสถานศึกษาของประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะ

¹¹ Association of South East Asian Nations, "ASEAN Framework Agreement on Services," last modified n.d., accessed December 15, 1995, <http://www.investasean.asean.org/files/upload/Doc%2008%20%20AFAS.pdf/>

ยังไม่มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติวิชาชีพของอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Arrangement) ไว้¹² จึงทำให้มีข้อสังเกตได้ว่าความสำเร็จตามกำหนดเวลาที่วางเป้าหมายของการเปิดตลาดเต็มที่แล้วนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะรูปแบบที่ให้สมาชิกสมัครใจเปิดตลาดหรือไม่ก็ได้ และเพราะสมาชิกเองต่างก็ยังไม่มั่นใจในศักยภาพของประเทศตนในการแข่งขันกับต่างชาติที่จะเข้าลงทุนหรือเข้าให้บริการในประเทศของตน

2.2 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของข้อผูกพันตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) สาขาการศึกษาที่มีต่อกฎหมายของไทย

ผลการศึกษาพบว่า มีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีการศึกษาตามกรอบความตกลงฯ ซึ่งอาจแบ่งพิจารณาได้เป็นสองช่วง คือ ช่วงที่เป็นข้อผูกพันฯ ปัจจุบัน (Package 9th) และช่วงที่เป็นตามเป้าหมายของการเปิดเสรีเต็มที่ ซึ่งหมายถึงการเปิดตลาดโดยไม่มีข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการในทุกรูปแบบและให้วางข้อจำกัดด้านสัดส่วนเงินลงทุนต่างชาติได้ไม่ต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไม่สอดคล้องกับการจัดระดับการศึกษาของอาเซียนที่กำหนดไว้ในระดับอุดมศึกษาตามมาตรา 16 ซึ่งตามตารางข้อผูกพันจะไม่รวมถึงการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แต่จะเริ่มต้นที่ระดับหลังอาชีวศึกษา/เทคนิคศึกษา (ปวช.) คือ การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นต้นไป แต่ก็ไม่ถือว่าได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี

2) พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับก่อนอุดมศึกษา โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสัญชาติไว้ กฎหมายนี้จึงไม่ได้รับผลกระทบจากพันธกรณีตามข้อผูกพันฯ ของประเทศไทย

3) พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติอันเป็นข้อจำกัดด้านสัดส่วนเงินลงทุนหรือการถือหุ้นของต่างชาติ หรือด้านสัญชาติของผู้รับใบอนุญาตหรือบรรดาผู้บริหารสถาบันไว้ ดังนั้นข้อผูกพันฯ ทั้งฉบับปัจจุบันและที่เป็นไปตามเป้าหมายการเปิดเสรีเต็มที่จึงไม่ส่งผลกระทบต่อกฎหมายนี้อย่างไรก็ดี ข้อกำหนดเรื่องสัญชาติไทยของกรรมการนิติบุคคลที่ต้องไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด และเรื่องสัญชาติไทยของกรรมการสภาสถาบัน ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน แต่ในอนาคตหากมีการเปิดเสรีเต็มที่ตามเป้าหมาย จะเห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่ได้รับผลกระทบเพราะจะขัดกับหลักการเปิดเสรี

4) พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ซึ่งใช้บังคับกับโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และปฐมวัย รวมทั้งโรงเรียนกวดวิชา โรงเรียนหรือสถาบันฝึกภาษาต่างประเทศ ไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านสัญชาติของผู้รับใบอนุญาตและผู้บริหารไว้ เพราะไทยได้

¹² Association of South East Asian Nations, "Mutual Recognition Arrangements in Services," last modified n.d., accessed October 15, 2015, <http://www.asean.org/>

ระบุว่าเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบัน นอกจากนั้น แม้ว่ามาตรา 23 จะกำหนดเรื่องสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน อันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนและกำหนดจำนวนพื้นที่ของที่ตั้งโรงเรียนไว้ตามกฎหมายลำดับรองต่าง ๆ (กฎหมายลำดับรอง ได้แก่ 1) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนนานาชาติ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2550, 2) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชน ประเภททวิศึกษา พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 และ 3) กฎกระทรวงการขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบ การกำหนดรายการและการขอเปลี่ยนแปลงรายการ ในตราสารจัดตั้ง และการกำหนดขนาดที่ดินที่ใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนในระบบ พ.ศ. 2555) แต่กฎหมายเหล่านี้ ก็ไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน เพราะไทยระบุไว้ว่าเป็นไปตามกฎหมายที่ดินและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประมวลกฎหมายที่ดินและพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 ก็กำหนดไว้ชัดเจนว่าคนต่างชาติถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ได้ แต่สามารถเช่าที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมได้ จึงถือได้ว่ากฎหมายหลักและลำดับรองเหล่านั้นไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม หากมีการเปิดเสรีเต็มที่ตามเป้าหมาย กฎหมายเหล่านี้จะได้รับผลกระทบว่าไม่สอดคล้องกับข้อผูกพันฯ

นอกจากนั้น การที่กฎหมายโรงเรียนเอกชนและกฎหมายลำดับรองอื่นซึ่งมีเงื่อนไขด้านสัญชาติไว้สำหรับผู้จัดการ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูใหญ่ และครู ที่ทำงานในสถาบันการศึกษาต่างชาติ โดยกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ 1) ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้จัดการ พ.ศ. 2551, 2) ระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนนานาชาติระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2550 และ 3) กฎกระทรวง กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารโรงเรียนนอกระบบ พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดคุณสมบัติด้านสัญชาติไทยไว้สำหรับผู้ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนในระบบหรือนอกระบบ รวมทั้งผู้จัดการ ครูใหญ่ และครู ที่ทำงานในสถาบันการศึกษาต่างชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน และในอนาคตที่จะเปิดเสรีเต็มที่ด้วย

5) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ซึ่งให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาใช้โดยอนุโลม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ซึ่งไม่ได้มีบทบัญญัติเป็นพิเศษสำหรับการจัดตั้งสถานศึกษาไว้โดยเฉพาะ แต่หากเป็นสถานศึกษาเอกชน ก็ต้องนำกฎหมายโรงเรียนเอกชนมาใช้บังคับด้วย กฎหมายสองฉบับนี้จึงไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ปัจจุบัน และจะได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันหากมีการเปิดเสรีเต็มที่ตามเป้าหมายในทำนองเดียวกับกฎหมายโรงเรียนเอกชน

6) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบันและในอนาคตหากเปิดเสรีเต็มที่ เพราะมาตรา 8 และมาตรา 10 เปิดช่องให้ต่างชาติประกอบธุรกิจบริการการศึกษาได้ ภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น ได้รับอนุญาตจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามมาตรา 8 (3) หรืออ้างพันธกรณีไทยตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ได้

แต่ข้อกำหนดเรื่องทุนขั้นต่ำของต่างชาติตามมาตรา 14 จะได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ทั้งในปัจจุบันและตามเป้าหมายอาเซียนได้ เพราะอาจมีปัญหาว่าไทยเลือกปฏิบัติระหว่างคนในชาติกับต่างชาติอื่นนอกอาเซียน

7) พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ยังคงให้ใช้บัญชีแนบท้ายระบุอาชีพต้องห้ามสำหรับคนต่างชาติ แต่ตามบัญชีดังกล่าวไม่ได้ห้ามคนต่างชาติทำอาชีพด้านการศึกษาไว้แต่อย่างใด ดังนั้นกฎหมายนี้จึงไม่ได้รับผลกระทบจากพันธกรณีตามข้อผูกพันฯ ของไทย

8) ประมวลกฎหมายที่ดิน แม้ว่าจะมีข้อยกเว้นให้ต่างชาติถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้อยู่บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขว่าต้องไม่เกินกว่า 1 ไร่ และต้องใช้เพื่ออยู่อาศัยเท่านั้น จึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อต่างชาติในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย แต่กฎหมายนี้ไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน เพราะไทยระบุข้อจำกัดไว้ชัดเจนว่าให้เป็นไปตามกฎหมายที่ดินของไทย จึงเท่ากับว่าไทยเปิดตลาดเท่าที่กฎหมายมีอยู่เท่านั้น และแม้ว่าข้อจำกัดสิทธิในที่ดินของคนต่างชาติตามกฎหมายที่ดินจะไม่สอดคล้องกับกฎหมายการจัดตั้งโรงเรียนสถาบันอาชีวศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่จัดตั้งสถานศึกษา แต่กฎหมายสถานศึกษาเหล่านั้นก็เปิดช่องทางให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ถือสิทธิครอบครอง สิทธิเก็บกินหรือสิทธิการเช่าได้ กฎหมายที่ดินจึงไม่เป็นอุปสรรคสำคัญของการจัดตั้งสถานศึกษาดังกล่าว อีกประการหนึ่ง หากว่าต่างชาติเข้ามาลงทุนจัดตั้งสถานศึกษาในฐานะนิติบุคคลไทยโดยถือหุ้นต่างชาติในสัดส่วนไม่เกิน 49 เปอร์เซ็นต์ นิติบุคคลไทยย่อมถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ และหากมีการเปิดเสรีเต็มที่ตามเป้าหมาย กฎหมายนี้ก็ไม่ได้ได้รับผลกระทบตามข้อผูกพันฯ เพราะไทยยังสามารถวางข้อสงวนในเรื่องการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้อยู่ เพราะแม้ว่าจะมีการเปิดเสรีเต็มที่ตามเป้าหมาย ก็ไม่ได้หมายความว่าไทยจะต้องปรับแก้กฎหมายที่ดินให้ต่างชาติถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยทุกประเทศสมาชิกย่อมอ้างเรื่องความมั่นคงของประเทศได้

9) พระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 ไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันฯ ฉบับปัจจุบัน เพราะระบุข้อจำกัดไว้ว่าให้เป็นไปตามกฎหมายไทยในเรื่องที่ดิน แต่กฎหมายนี้ไม่สอดคล้องกับกฎหมายการจัดตั้งโรงเรียนและสถาบันอาชีวศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดเรื่องพื้นที่ของที่ดินซึ่งจัดตั้งสถานศึกษาประเภทวิชาเกษตรกรรมว่าต้องมีไม่น้อยกว่า 100 ไร่ ในขณะที่มาตรา 5 กำหนดว่านักลงทุนต่างชาติจะเช่าที่ดินได้ไม่เกิน 100 ไร่เท่านั้น

2.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับผลกระทบของการเปิดเสรีบริการการศึกษาตามกรอบความตกลงฯ

ผลการศึกษาได้ข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยควรเปิดการเจรจาเชิงรุกเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายการเปิดเสรีเต็มที่ในทุกรูปแบบ (Mode) แต่ต้องเปิดอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อการเตรียมความพร้อมของคนไทยและผู้ประกอบการไทย และต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านการปฏิบัติตามพันธกรณีตามกรอบความตกลงฯ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)¹³ ด้วย

¹³ Chumphon Patchananon, "The Service Trade Under General Agreement on Trade in Services," *Chulalongkorn Law Journal* 15 (December 1996): 84. [In Thai]

นอกจากนั้น สมาชิกอาเซียนควรร่วมกันจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติวิชาชีพของอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Arrangement: MRA) สำหรับผู้เชี่ยวชาญวิชาชีพ หรือบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่สนใจให้บริการสาขาการศึกษามีข้อมูลที่ชัดเจน และมีกรอบแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ควรร่วมกันพัฒนากฎหมายต้นแบบ (Model Law) ซึ่งกำหนดมาตรฐานการจัดตั้งธุรกิจการศึกษา และการทำงานในสถานศึกษาของอาเซียน เพื่อเป็นแนวทางในการออกกฎหมายภายในของบรรดาสมาชิกอาเซียนให้สอดคล้องต่อกัน และจะทำให้การเปิดเสรีบริการสาขาการศึกษานี้กลายเป็นตลาดและฐานการผลิตที่มีร่วมกันตามพิมพ์เขียวอาเซียนได้ โดยเฉพาะให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเปิดเสรีค้าบริการสาขาการศึกษาตามเป้าหมายอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 คือ

1) พระราชบัญญัติการเข้าสหประชาชาติเพื่อพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ให้ปรับเป็น “การเข้า” หมายความว่า การเข้าสหประชาชาติเพื่อพาณิชย์กรรมหรืออุตสาหกรรมที่กำหนดเวลาเข้าไว้ตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป และให้เพิ่มประกาศรัฐมนตรีที่สามารถทำได้โดยอาศัยมาตรา 5 ในการกำหนดกิจการใดที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างสูง โดยให้ระบุกิจการด้านการศึกษาเข้าไว้ด้วย

2) พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 37 วรรคสอง และกฎหมายลำดับรอง ให้เพิ่มเติมคำว่า “เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติของประเทศสมาชิกในความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าบริการที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

3) พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 มาตรา 12 ให้เพิ่มเติมวรรคสี่ดังนี้ ผู้ขอรับใบอนุญาตต้อง (1) (2) (3)... (4) เป็นผู้ที่สามารถโอนให้แก่สถาบันได้ในสิทธิครอบครองที่ดิน หรือสิทธิเหนือพื้นดินหรือสิทธิเก็บกินที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีหรือสิทธิการเช่าที่มีสัญญาเช่าไม่น้อยกว่าสิบปี

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า ข้อผูกพันการเปิดตลาดของสมาชิกอาเซียนกับไทยตามกรอบความตกลงฯ สาขาการศึกษายังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องการผูกพันเปิดตลาดสาขาย่อยของบริการการศึกษา และเรื่องข้อจำกัดการเปิดตลาดในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการระบุข้อจำกัดการจัดตั้งองค์กรธุรกิจและการทำงานของต่างชาติ นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายไทยเกี่ยวกับการเปิดเสรีบริการการศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลกระทบจากข้อผูกพันการเปิดตลาดของไทยฉบับปัจจุบัน แต่จะได้รับผลกระทบหากไทยต้องผูกพันการเปิดเสรีเต็มตามที่ตามเป้าหมายอาเซียน ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามข้อผูกพันฯ ดังกล่าว

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

ก่อนที่จะมีการเจรจาเปิดเสรีเต็มตามที่ตามเป้าหมายอาเซียน ประเทศไทยควรตรวจสอบกฎหมายที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีบริการทางการศึกษา โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านสัดส่วน

เงินลงทุนต่างชาติ และองค์ประกอบด้านสัญชาติไทยและสัญชาติของสมาชิกอาเซียน โดยพิจารณาความสอดคล้องกับตารางข้อผูกพันการเปิดตลาด

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการไทยหรือคนไทยที่ต้องการเข้าไปจัดตั้งสถานศึกษา หรือเข้าทำงานในสถานศึกษาต่างประเทศอาเซียนต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านกฎระเบียบภายในของสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีการศึกษา

References

- Association of South East Asian Nations. “ASEAN Framework Agreement on Services.” Last modified n.d. Accessed December 15, 1995. <http://www.investasean.asean.org/files/upload/Doc%2008%20%20AFAS.pdf/>
- Association of South East Asian Nations. “Mutual Recognition Arrangements in Services.” Last modified n.d. Accessed October 15, 2015. <http://www.asean.org/>
- Chula, Unisearch Chulalongkorn University. *Preparation for Flow of Labor in the ASEAN Community* (Research Report). Bangkok: Office of the Permanent Secretary, 2012. [In Thai]
- Chumphon Patchananon. “The Service Trade Under General Agreement on Trade in Services.” *Chulalongkorn Law Journal* 15 (December 1996): 84. [In Thai]
- Flor, Alexander G. “Regional Policy on The Promotion of ASEAN Regional Integration Through Open and Distance Higher Education.” *IJODEL* 2, no. 1 (June 2016): 1-10.
- Kultida Singisi. “Thailand’s Higher Education in Asian Community: Modes of Learning, Trends and Future Adaptation.” *Lampang Rajabhat University Journal* 2, no. 2 (October 2013 -March 2014): 15-23. [In Thai]
- L. M., Friedman. *Law Reform in Historical Perspective*. US.: Saint Louis University School of Law, 1969.
- Somkit Lertpaithoon. *Legal Development Guidelines for Education Liberalization* (Research Report). Bangkok: Office of the Education Council, 2010. [In Thai]
- Sumalee Wongwittit. *Legal Development for the Enhancement of Market Access to Trade in Services Under ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS* (Research Report). Bangkok: Office of the Secretary of the House of Representatives, 2016. [In Thai]
- Sumalee Wongwittit. *Legal Research Methodology: Concepts and Methods*. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2017. [In Thai]

คำพิพากษากฎีกาที่ 2077/2560

โจทก์มอบเงิน 300,000 บาท ให้แก่จำเลย เพราะจำเลยอ้างว่าจะนำไปให้เจ้าพนักงานตำรวจ ยศระดับพลตำรวจตรี 2 คน เพื่อช่วยเหลือให้บุตรสาวโจทก์สามารถสอบเข้ารับราชการตำรวจได้ ซึ่งโจทก์ย่อมจะต้องทราบว่าบุตรสาวโจทก์จะเข้ารับราชการตำรวจได้ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยการสอบคัดเลือกเป็นระเบียบแบบแผนของทางราชการที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติสามารถสมัครสอบได้โดยเสรี และที่สำคัญการจัดการสอบจะต้องยุติธรรม เพื่อที่ทางราชการจะได้คนมีความสามารถ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน

หากมีการช่วยเหลือบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้สามารถสอบผ่าน แสดงว่ามีการกระทำความผิดเป็นการทุจริต เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดจำเลยกระทำความผิด โจทก์จึงมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย ตามมาตรา 2 (4) แห่งประมวลกฎหมายอาญา โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

แหล่งที่มา: เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

คำพิพากษากฎีกาที่ 8088/2560

จำเลยกระทำละเมิด เป็นเหตุให้มารดาโจทก์ทั้งสองถึงแก่ความตาย มารดาโจทก์ทั้งสองจึงเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการทำละเมิดของจำเลย

โจทก์ที่ 1 ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง การที่โจทก์ที่ 1 ฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานในครัวเรือนจึงต้องบังคับตามมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แม้ก่อนถึงแก่ความตาย มารดาโจทก์ทั้งสองรับผิดชอบดูแลบุตรผู้เยาว์ของโจทก์ที่ 1 แต่เมื่อมารดาโจทก์ทั้งสองไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องทำงานให้เป็นคุณในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมแก่โจทก์ที่ 1 กรณีนี้จึงไม่ต้องด้วยมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้ โจทก์ที่ 1 ไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงาน

แหล่งที่มา: เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และใส่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทหน้าเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวถึงผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ: คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่ย่ออ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงบรรณานุกรม (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงบรรณานุกรม (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

โดยรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง) / (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์), /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ ประภัสสร เทพชาตรี, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2554), 49.

² Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตร* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

² Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ/เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียเขต, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการทอผ้าพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทีม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winary and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิตะสิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ/บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภัคคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง/ชื่อหนังสือที่แปล/แปลโดย/ชื่อผู้แปล/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธินาการ, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” ใน/ชื่อเรื่อง, บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบกิจ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการ โดย วิจิตรา แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ พิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹ เพียงดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ.6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loneay, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ   ¹ ผู้แต่ง/“ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   ¹ วิรัช ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, <i>ผู้จัดการ</i>, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/   ² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, <i>Time Post</i>, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ   ¹ ผู้แต่ง/“ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง   ¹ วรุฒิ ทวาทสิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” <i>วารสารทบทวนคดี</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.   ² Hoclosky Mall, “Political Participation,” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no.6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ   ¹ ผู้แต่ง/“ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/URL   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   ¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/   ² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา),/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.

² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์),/เลขหน้า,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/ใน,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญ สุขแสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/

² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,” แก๊ซครั้งล่าสุด/วัน/เดือน/ปี, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก๊ซครั้งล่าสุด และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ อาทิตย์ โกวิทวรางกูร, “รถไฟความเร็วสูงจูงมุกเรา,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาตุลาการรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87.

² Chun S. Youn, *Korean Folk Tales* (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเอกสาร,”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี,/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12.

² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹ รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก, อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรืองศรี กฤษมาตร, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ, *การพัฒนาของวัยรุ่น* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar, *Automated Library Circulation System* (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ ชื่อหน่วยงาน, “ชื่อเอกสาร,” /วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, *ชื่อหนังสือ* (ประเภทเอกสาร), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ (สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์), /เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹ สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุรราชสำนักสยาม* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ ¹ ชื่อผู้จัดทำ,/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ),/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต),/เลขหน้า.
ตัวอย่าง ¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, <i>แผนที่จังหวัดนครราชสีมา</i> (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5. ² Mihalyi L. Jerlar, <i>Landscape of Zambia</i> (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ ¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์,/สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์,/สถานที่,/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง ¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒน์วงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพวดี รัตนากรณ์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553. ² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ ¹ ชื่อกฎหมาย,/มาตรา,/ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่/(วัน/เดือน/ปี):/เลขหน้า. การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย,/มาตรา.
ตัวอย่าง ¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3 ² พระราชบัญญัติการถาวรความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2. ¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24. ² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ,/เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่อ้าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภูวิชัยพร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

กมลชัย รัตนสกาวงศ์. *กฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.

Malley, Duncan. *Globalizing Intellectual Property Rights*. New York: Routledge, 2002.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551.

Garner, Robinson M., and Linden Gely. *Clinical Genetics Handbook*. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

ปัจจัย บุนนาค, สุมิตร วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

Bener, Frederick W., Page Winery, and Mikal Erky. *Ethylene in Plant Biology*. San Diego: Academic Press, 1992.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ดำรงศักดิ์ ชับสนิท, แสง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. *การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539.

Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak, *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. London: Grange, 1991

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.

Symposium on Adult Education and Public Libraries. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by

ตัวอย่าง

ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554.

Carton, Krongtaew, and Fackler Key. *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2552.

Robee, Stanislavski K. *My Life in Art*. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In
ตัวอย่าง   กอบเกื้อ สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน <i>สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2</i>, บรรณาธิการโดย กอบเกื้อ วิจิตรา แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.   Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In <i>The Metropolitan Library</i>, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ   ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย
ตัวอย่าง   เพ็ญดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” <i>วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น</i> 2, ฉ.6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).   Loneay, Wiener R. <i>Capital Punishment in the United States</i>. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.”
 คอลัมน์ เป็นไท, ไทยรัฐ, 5 สิงหาคม 2558, 7.
 Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.”
 Fineday Column, *Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สัปดาห์เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัปดาห์เมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, ผู้จัดการ, 17 ธันวาคม
 2560. สัปดาห์เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
 Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, *Time Post*,
 February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ   ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง   วรวิทย์ ทวาทคิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารทบทวนนิติศาสตร์</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.   Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no.6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ   ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   สวัสดี้ ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/   Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย In และ URL

ตัวอย่าง

ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/
Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร. “รถไฟความเร็วสูงจูงจมูกเรา.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561. https://www.posttoday.com/social/think/550280/   Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์.
ตัวอย่าง   กมลชัย รัตนสากววงศ์. ศาสตร์รัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538.   Youn, Chun S. <i>Korean Folk Tales</i> (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี. กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง   สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554.   Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ   รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ เอกสารอันดับรอง กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง
ตัวอย่าง   เริงศรี กฤษมาตร. <i>ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น</i>. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ. <i>การพัฒนาของวัยรุ่น</i>. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.   Alice, Wallis O. <i>Introduction to Microcomputers</i>. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in Hyman Mar. <i>Automated Library Circulation System</i>. New York: Knowledge Industry, 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ   ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง   มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537.   Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ   ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./ปีที่พิมพ์.   กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph
ตัวอย่าง   สุดใจ วงษ์เทศ. <i>เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุรราชสำนักสยาม</i> (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550.   Hall, Tea. <i>The Chinese Art of Tea Drinking</i> (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ   ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่./ปีที่ผลิต.
ตัวอย่าง   การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. <i>แผนที่จังหวัดนครราชสีมา</i> (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.   Jerlar, Mihalyi L. <i>Landscape of Zambia</i> (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

---

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

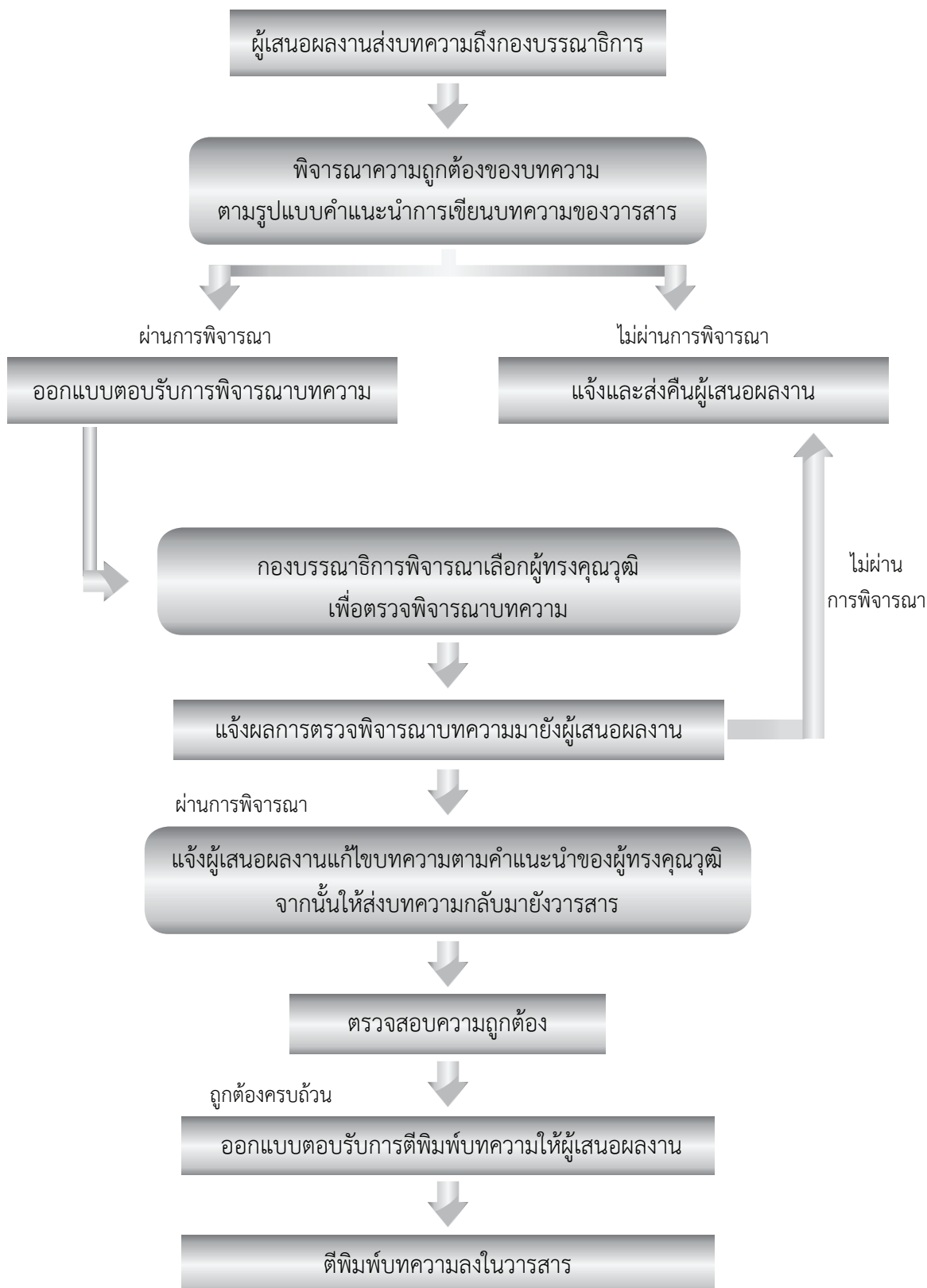
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru_lawjournal@hotmail.com

Website: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย
☐ บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

.....

ภาษาอังกฤษ.....

.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....

ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวจะไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

“การสร้างนักกฎหมาย...มิใช่เพียงสอนคนให้สอบกฎหมายได้
แต่จะต้องสอนให้ผู้ที่เข้ามาศึกษา...มีชีวิตจิตใจเป็นนักกฎหมาย
เพื่อรับใช้ประชาชนและประเทศชาติโดยสุจริต...ตามคติของผู้ประกอบวิชาชีพ”

ศาสตราจารย์จิติ ตึงศภัทัย

คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400

เว็บไซต์: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal> อีเมล: ubru_lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: บริษัทงษ์สวัสดิ์ อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190